

Janja Pečar

Regije 2008 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah

Delovni zvezek števil. 13/2008, let. XVII

Kratka vsebina: Delovni zvezek je že trinajsti po vrsti z regionalno tematiko, saj na to temo izhajajo že od leta 1994. Njegov namen je čim bolj celovita predstavitev statističnih regij in posredno tudi občin (kjer to dopuščajo podatki) na podlagi različnih socio-ekonomskih podatkov in kazalnikov (prebivalstvo, BDP, zaposlenost in brezposelnost, izobrazba, dohodninska osnova, plače in poslovni izid gospodarskih družb).

Ključne besede: regije, statistične regije, regionalni razvoj, kazalniki, standardna klasifikacija teritorialnih enot, prebivalstvo, regionalni bruto domači proizvod, brezposelnost, zaposlenost, poslovni izid, gospodarske družbe, izobrazba, dohodnina, plače

Zbirka Delovni zvezki je namenjena objavljanju izsledkov tekočega raziskovalnega dela, analizi podatkovnih serij in predstavitev metodologij s posameznih področij dela urada. S tem želimo spodbuditi izmenjavo zamisli o ekonomskih in razvojnih vprašanjih, pri čemer je pomembno, da se analize objavijo čim hitreje, tudi če izsledki še niso dokončni.

Mnenja, ugotovitve in sklepi so v celoti avtorjevi in ne izražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

Objava in povzemanje publikacije sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira.

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Gregorčičeva 27

1000 Ljubljana

Tel.: (+386) 1 478 1012

Telefaks: (+386) 1 478 1070

E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorna urednica: mag. Barbara Ferk (barbara.ferk@gov.si)

Delovni zvezek: Regije 2008 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah

Avtorica: Janja Pečar (janja.pecar@gov.si)

Lektoriranje: Sektor za prevajanje Generalnega sekretariata Vlade RS

Lektoriranje angleškega povzetka: Sektor za prevajanje Generalnega sekretariata Vlade RS

Strokovni recenzent: dr. Marjan Ravbar

Ljubljana, december 2008

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

332.1(497.4)

PEČAR, Janja, 1961-

Regije 2008 : izbrani socioekonomski kazalniki po regijah /
Janja Pečar. - Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in
razvoj, 2008. - (Delovni zvezki / Urad Republike Slovenije za
makroekonomske analize in razvoj, ISSN 1318-1920 ; letn. 17, št.
13)

Dostopno na: [http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/
publikacije/dz/2008/dz13-08.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz13-08.pdf)

ISBN 978-961-6031-81-3

243286016

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 TERITORIALNE PODLAGE ZA IZKAZOVANJE REGIONALNIH STATISTIK	3
2.1 Evropska klasifikacija NUTS	3
2.2 Namen klasifikacije NUTS.....	4
2.3 Osnovna načela oblikovanja klasifikacije NUTS.....	4
2.4 Sistem šifriranja in poimenovanja regij.....	5
2.5 Osnovne značilnosti klasifikacije NUTS	6
2.6 Velikost enot NUTS	6
2.7 Standardna klasifikacija teritorialnih enot – SKTE.....	9
3 PREBIVALSTVO	11
3.1 Metodološka pojasnila.....	11
3.2 Demografske značilnosti po statističnih regijah.....	11
3.2.1 Skupno število prebivalstva.....	11
3.2.2 Gostota poselitve	14
3.2.3 Starostna struktura prebivalstva.....	14
3.2.4 Staranje prebivalstva.....	16
3.2.5 Koeficient odvisnosti prebivalstva	17
3.2.6 Naravno gibanje prebivalstva.....	19
3.2.7 Selitveno gibanje prebivalstva.....	19
3.2.8 Tablice umrljivosti.....	21
3.3 Primerjava s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3 in NUTS 2.....	22
3.4 Zaključek	24
4 REGIONALNI BRUTO DOMAČI PROIZVOD	27
4.1 Metodološka pojasnila	27
4.2 Struktura bruto dodane vrednosti po statističnih regijah	29
4.3 Bruto domači proizvod na prebivalca	32
4.4 Merjenje medregionalnih razlik v BDP na prebivalca	34
4.5 Mednarodne primerjave	34
4.5.1 Primerjava z regijami sosednjih držav na ravni NUTS 3 in NUTS 2.....	36
4.6 Zaključek	38
5 REGIONALNA BREZPOSELNOST	41
5.1 Metodološka pojasnila	41
5.2 Pregled brezposelnosti po statističnih regijah	42
5.2.1 Strukturna brezposelnost	44
5.3 Medregionalne razlike v brezposelnosti	47
5.4 Mednarodne primerjave	48
5.5 Zaključek	48

6 REGIONALNA ZAPOSLENOST	51
6.1 Metodološka pojasnila	51
6.2 Registrirana oziroma formalna stopnja zaposlenosti in aktivnosti po regijah	52
6.3 Delovna mesta po regijah.....	54
6.4 Indeks dnevne migracije.....	55
6.5 Zaključek	58
7 IZOBRAZBA	60
7.1 Metodološka pojasnila	60
7.2 Izobrazbena raven prebivalstva po regijah.....	61
7.2.1 Šolanje po osnovni šoli in diplomanti	63
7.2.2 Nadaljnje izobraževanje	65
7.3 Zaključek	66
8 POSLOVNI IZIDI GOSPODARSKIH DRUŽB.....	69
8.1 Metodološka pojasnila	69
8.2 Poslovanje gospodarskih družb v letih 2006 in 2007	69
8.3 Zaključek	80
9 DOHODNINA IN PLAČE	82
9.1 Metodološka pojasnila	82
9.2 Osnova za dohodnino na prebivalca po regijah	82
9.3 Bruto plača na zaposlenega po regijah	83
9.4 Zaključek	86
PODATKOVNA PRILOGA.....	93

Kazalo tabel, slik in kart

Tabela 1: Spodnji in zgornji prag za povprečno velikost regij NUTS	5
Tabela 2: Ravnji NUTS in ustrezne nacionalne administrativne enote (2007).....	7
Tabela 3: Površina regij (v km ²)	8
Tabela 4: Prebivalstvo regij, 2005 (v 1000).....	9
Tabela 5: Gibanje števila prebivalstva po osnovnih starostnih skupinah, 1991–2007 ¹ (stopnje rasti v %).....	13
Tabela 6: Struktura prebivalstva po osnovnih starostnih skupinah (1981–2007 ¹)	15
Tabela 7: Indeks staranja prebivalstva	16
Tabela 8: Koeficient odvisnosti, %.....	18
Tabela 9: Nekateri kazalniki naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva, 2006	20
Tabela 10: Nekateri kazalniki naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva, 2007	21
Tabela 11: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu, po spolu in regijah, 1999–2003	22
Tabela 12: Primerjave s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3 v številu prebivalstva, površini in gostoti poselitve, 1991–2005	23
Tabela 13: Primerjave s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2 v številu prebivalstva, površini in gostoti poselitve, 1991–2005	24
Tabela 14: Bruto dodana vrednost – struktura po dejavnosti, 2005.....	30
Tabela 15: Bruto dodana vrednost – struktura po regijah, 2005.....	31
Tabela 16: Bruto domači proizvod na prebivalca po regijah, 2000, 2003 in 2005	33
Tabela 17: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 1995–2005.....	36
Tabela 18: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 1995–2005.....	38
Tabela 19: Stopnja registrirane brezposelnosti (v %).....	42
Tabela 20: Sprememba v stopnji registrirane brezposelnosti (v odstotnih točkah) glede na preteklo leto	43
Tabela 21: Značilne skupine registriranih brezposelnih oseb	45
Tabela 22: Stopnja delovne aktivnosti ali formalne zaposlenosti (v %), po registru	52
Tabela 23: Stopnja registrirane oziroma formalne aktivnosti (v %).....	53
Tabela 24: Nekateri kazalniki po tipu občine glede na dnevno migracijo, 2005 in 2007.....	56
Tabela 25: Indeks dnevne migracije (delovna mesta na formalno delovno aktivno prebivalstvo)	57
Tabela 26: Presežek/primanjkljaj delovnih mest glede na formalno aktivno prebivalstvo v % od domačega formalno aktivnega prebivalstva.....	57
Tabela 27 : Število let šolanja in izobrazbena sestava prebivalstva 15+ po stopnjah dosežene izobrazbe	62
Tabela 28: Nekateri kazalniki izobraževanja	64
Tabela 29: Nadaljnje izobraževanje	66
Tabela 30: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v letih 2006 in 2007	71
Tabela 31: Rezultati poslovanja regij v letih 2006 in 2007	76
Tabela 32: Dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca	78
Tabela 33: Osnova za dohodnino na prebivalca in zavezanca	83
Tabela 34: Bruto plača na zaposlenega.....	84
Slika 1: Indeks staranja in stopnja rasti prebivalstva, 1981–2007 ¹	17
Slika 2: Sprememba BDP na prebivalca v odstotnih točkah glede na povprečje Slovenije – primerjava leta 2005 z letom 2000	32
Slika 3: Koeficient variacije regionalnega BDP, Slovenija, 2000–2005.....	34
Slika 4: Medregionalne razlike na ravni NUTS 3 v državah članicah EU, 2005.....	35
Slika 5: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 2001 in 2005	37
Slika 6: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM; EU-27 = 100) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 2001 in 2005	38
Slika 7: Sprememba stopnje brezposelnosti v odstotnih točkah	43
Slika 8: Koeficient variacije regionalne brezposelnosti, Slovenija, 2000–2007	48
Slika 9: Sprememba v številu delovnih mest v odstotkih – primerjava leta 2007 z letom 2000	54
Slika 10: Število let šolanja prebivalstva 15+, 2002	63
Slika 11: Gospodarnost poslovanja	70
Slika 12: Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih	75
Slika 13: Dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	77
Slika 14: Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje	77
Slika 15: Stroški dela v dodani vrednosti gospodarskih družb	79
Slika 16: Delež dolga v virih sredstev.....	80
Slika 17: Povprečna nominalna rast plač po regijah za leto 2007 (%)	85
Slika 18: Koeficient variacije, v %.....	85

Karta 1: Indeks staranja prebivalstva, 2007	26
Karta 2: Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca, 2005.....	40
Karta 3: Stopnja registrirane brezposelnosti, 2007	50
Karta 4: Indeks dnevne delovne migracije, 2007	59
Karta 5: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, 2006.....	68
Karta 6: Dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca, 2007	81
Karta 7: Osnova za dohodnino na prebivalca, 2006	87
Karta 8: Bruto plače na zaposlenega, 2007	88

List of tables, graphs and maps

Table 1: Minimum and maximum thresholds for the average size of the NUTS regions	5
Table 2: Correspondence between the NUTS levels and the national administrative units (2007)	7
Table 3: Area of the regions (in km ²)	8
Table 4: Population of the regions, 2005 (in 1000)	9
Table 5: Population by basic age groups, 1991–2007 ¹ (growth rates in %)	13
Table 6: Structure of population by basic age groups (1981–2007 ¹)	15
Table 7: Ageing index	16
Table 8: Dependency ratio, %	18
Table 9: Some indicators of natural and migration changes of population, 2006	20
Table 10: Some indicators of natural and migration changes of population, 2007	21
Table 11: Life expectancy at birth by sex and regions, 1999-2003	22
Table 12: Comparison with neighbouring regions (NUTS 3 level) by population, area and density, 1991–2005	23
Table 13: Comparison with neighbouring regions (NUTS 2 level) by population, area and density, 1991–2005	24
Table 14: Gross value added – Activity structure, 2005	30
Table 15: Gross value added – Regional structure, 2005	31
Table 16: Gross domestic product by regions, 2000, 2003 and 2005	33
Table 17: Comparison of GDP per capita (PPS) with neighbouring regions (NUTS 3 level), 1995–2005	36
Table 18: Comparison of the GDP per capita (PPS) with neighbouring regions (NUTS 2 level), 1995–2005	38
Table 19: Registered unemployment rate (in %)	42
Table 20: Change of regional unemployment rate in percentage points over years	43
Table 21: Groups of registered unemployment persons	45
Table 22: Employment population ratio (in %), by register	52
Table 23: Activity (participation) ratio (in %), by register	53
Table 24: Selected indicators by type of municipality according to daily migration, 2005 and 2007	56
Table 25: Daily migration index (Jobs relative to persons in formal employment)	57
Table 26: Surplus/deficit of jobs relative to the labour force, as a % of the domestic labour force	57
Table 27: Number of schooling years and education structure of the population aged 15 and over by school attainment	62
Table 28: Some indicators of education	64
Table 29: Continuing education	66
Table 30: Selected indicators of performance of commercial companies in 2006 and 2007	71
Table 31: Business results in regions in 2006 and 2007	76
Table 32: Value added of commercial companies per capita	78
Table 33: Taxable earnings per capita and per tax payer	83
Table 34: Gross wage per employee	84
Graph 1: Ageing index and population growth, 1981–2007 ¹	17
Graph 2: Change in GDP per capita in percentage points of the average of Slovenia – 2005 over 2000	32
Graph 3: Coefficient of variation of regional GDP, Slovenija, 2000–2005	34
Graph 4: Regional disparities in EU member states at the NUTS 3 level, 2005	35
Graph 5: GDP per capita by regions in PPS (NUTS 3) - neighbouring regions compared to the EU-27 average, 2001 and 2005	37
Graph 6: GDP per capita by regions in PPS (NUTS 2) – neighbouring regions compared to the EU-27 average, 2001 and 2005	38
Graph 7: Change of regional unemployment rate in percentage points	43
Graph 8: Coefficient of variation of regional unemployment, Slovenia, 2000–2007	48
Graph 9: Change in the number of jobs in percentages – 2007 over 2000	54
Graph 10: Number of schooling years of the population 15+, 2002	63
Graph 11: Operating revenues to operating expenses	70
Graph 12: Net loss for the financial year as a percent of total revenues	75
Graph 13: Value added of commercial companies per employee	77
Graph 14: Net revenues from sales in foreign markets as a percent of total revenues from sales	77
Graph 15: Labour costs as a percent of value added of commercial companies	79
Graph 16: Debt as a percent of liabilities and capital	80
Graph 17: Nominal growth of gross wages by regions, 2007 (%)	85
Graph 18: Coefficient of variation, in %	85

Map 1: Ageing index, 2007.....	26
Map 2: GDP per capita by regions	40
Map 3: Registered unemployment rate, 2007	50
Map 4: Daily migration index, 2007	59
Map 5: Population with tertiary education, 2006	68
Map 6: Value added of commercial companies per capita, 2007	81
Map 7: Taxable earnings per capita, 2006	87
Map 8: Gross wage per employee, 2007	88

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

APZ	anketa o delovni sili
ADS	aktivna politika zaposlovanja
AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
BDP	bruto domači proizvod
BDV	bruto dodana vrednost
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
ECP	European comparison programme
EK	Evropska komisija
ESA 79	Evropski sistem nacionalnih računov iz leta 1979
ESA 95	Evropski sistem nacionalnih računov iz leta 1995
EU	Evropska unija
EUROSTAT	Evropski statistični urad
GIS	Geografski informacijski sistem
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ICP PROJECT	international comparison project
ILO	International labour organisation
LAU	local administrative units
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
PKM	pariteta kupne moči
PPM	purchasing power parity (glej PKM)
PPS	purchasing power standards (glej SKM)
SDMSW	Spatial data management system for Windows
SKM	standardi kupne moči
SKTE	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
SRDAP	Statistični register delovno aktivnega prebivalstva
SRS	Slovenski računovodski standardi
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
ZGD	Zakon o gospodarskih družbah
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC DRŽAV EU

AT	Avstrija
BE	Belgija
CY	Ciper
CZ	Češka
DE	Nemčija
DK	Danska
EE	Estonija
ES	Španija
FI	Finska
FR	Francija
GR	Grčija
HU	Madžarska
IE	Irska
IT	Italija
LT	Litva
LU	Luksemburg
LV	Latvija
MT	Malta
NL	Nizozemska
PL	Pojlska
PT	Portugalska
SE	Švedska
SI	Slovenija
SK	Slovaška
UK	Združeno kraljestvo

Povzetek

Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) izdaja delovne zvezke z regionalno tematiko že od leta 1994 in pričujoči delovni zvezek je že trinajsti po vrsti. Njihov namen je čim celovitejša predstavitev regij na podlagi različnih socioekonomskih podatkov in kazalnikov.

Publikacija je imela kar nekaj let bolj ali manj ustaljeno vsebino. V letu 2004 smo njeno zasnovo spremenili, tako da delovni zvezek predstavlja različna področja (npr. prebivalstvo, brezposelnost, zaposlenost ...) v luči statističnih regij, medtem ko je bila pretekla leta zgradba obrnjena – vsaka regija posebej je bila predstavljena z različnimi socioekonomskimi kazalniki.

V nadaljevanju predstavljamo nekaj osnovnih ugotovitev po posameznih področjih, ki so rezultat ugotovitev analize na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov.

Število prebivalstva raste predvsem v regijah zahodnega dela države, koncentracija pa se nadaljuje v Osrednjeslovenski regiji, kjer živi dobra četrtina vsega prebivalstva Slovenije. Rast števila prebivalstva v Sloveniji je bila od leta 1997 do 2005 izključno posledica priseljevanja tujcev, leta 2006 in 2007 pa je bila pozitivna tudi naravna rast. Kljub temu je k povečanju števila prebivalstva prispevala predvsem selitvena rast, saj je bila naravna rast premajhna. Poleg tega lahko v bližji prihodnosti pričakujemo, da tudi naravna rast ne bo več pozitivna, tako da je za prihodnji demografski razvoj Slovenije značilno, da bo odvisen od priselitev iz tujine. V letu 2007 so zabeležile pozitiven naravni prirast in obenem pozitiven selitveni prirast Osrednjeslovenska, Gorenjska, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Koroška in Zasavska regija. Zaradi upadanja naravne rasti in manjše smrtnosti prebivalstva se spreminja starostna struktura prebivalstva po regijah. Povečuje se delež starega in zmanjšuje delež mladega prebivalstva. S tem raste tudi indeks staranja prebivalstva. V letu 2007 je bilo že v vseh regijah več starega kakor mladega prebivalstva (indeks staranja je bil večji od 100). Razlike med regijami po tem kazalniku se zmanjšujejo zaradi pospešenega staranja prebivalstva v vseh regijah in s tem zmanjševanja relativnih razlik glede na slovensko povprečje in druge regije. Zaradi istih vzrokov pa se zmanjšuje tudi koeficient odvisnosti mladega prebivalstva in povečuje koeficient odvisnosti starega prebivalstva. V primerjavi s sosednjimi regijami v Italiji, Avstriji in na Madžarskem na ravni NUTS 3 so slovenske statistične regije po številu prebivalstva med manjšimi, vendar ne vse. Osrednjeslovenska je po številu prebivalstva na drugem mestu, takoj za italijansko provinco Videm. Gostota poselitve je daleč največja v provinci Trst (1.121 prebivalcev/km²), vendar je med regijami z relativno visoko gostoto poselitve kar nekaj slovenskih – Osrednjeslovenska (tretje mesto), Zasavska in Podravska. V obdobju od leta 2002 do 2005 se je prebivalstvo v večini sosednjih regij zmanjšalo. Največji upad števila prebivalstva je zabeležila provinca Trst. Število prebivalstva se je najbolj povečalo v italijanski provinci Gorica. Na ravni NUTS 2 je največja regija po številu prebivalstva Furlanija - Julijska krajina, ki ima tudi najvišjo gostoto in beleži največji porast števila prebivalstva v obdobju od 2002 do 2005.

Osrednjeslovenska regija ustvari največji delež bruto dodane vrednosti (skoraj 36 % v letu 2005) in ta delež vsako leto še nekoliko poveča, kar je tudi posledica vloge Ljubljane kot prestolnice, ki je v Osrednjeslovenski regiji. V daljšem časovnem obdobju so opazne večje spremembe strukture BDV po regijah. Tako se je v letu 2005 glede na leto 2000 v vseh regijah, razen v Obalno-kraški in Zasavski regiji, kjer ni prišlo do sprememb, zmanjšal delež kmetijskega sektorja. Tudi industrijski sektor se je zmanjšal v vseh regijah razen na Koroškem, največji porast pa je zabeležil predvsem storitveni sektor in deloma tudi gradbeništvo. Tudi po razvitosti, merjeni z BDP na prebivalca, dosega največje vrednosti Osrednjeslovenska regija. V letu 2005 je za 44,3 % presegala slovensko povprečje. Nadpovprečni BDP na prebivalca je bil še v Obalno-kraški regiji, vse ostale

regije pa so bile pod slovenskim povprečjem, najbolj Pomurska regija – za eno tretjino. Osrednjeslovenska regija je tudi edina, ki presega povprečje EU-27 in to skoraj za četrtino. V letu 2005 je glede na predhodno leto večina regij, ki so pod slovenskim povprečjem, zmanjšala zaostajanje za njim, najbolj pa Koroška regija. Na drugi strani sta zaostajanje za slovenskim povprečjem najbolj povečali Pomurska in Notranjsko-kraška regija, ki sta že sicer na dnu slovenskih regij po tem kazalniku. Medregionalne razlike, merjene tako s koeficientom variacije kot s primerjavo najboljše in najslabše regije, se nekoliko povečujejo, vendar so še vedno zmerne, če jih primerjamo z medregionalnimi razlikami znotraj držav članic. V obdobju 2000–2005 so se razlike med najbolj in najmanj razvito regijo pretežno povečale zaradi hitrejše rasti BDP na prebivalca v prestolnicah, kar je bilo značilno tudi za Slovenijo (z razmerja 1,9:1 na 2,2:1 v Sloveniji). Nekoliko pa se je povečal tudi koeficient variacije (v obdobju 2000 do 2005 za 4,3 odst.t., v letu 2005 glede na predhodno pa za 0,4 odst. t.). V primerjavi z regijami v sosednjih državah (NUTS 3), ki mejijo na slovenske statistične regije, je Osrednjeslovenska regija na tretjem mestu po višini BDP na prebivalca (pred okrajem Celovec - Beljak in provinco Trst). Kar nekaj slovenskih statističnih regij pa je v spodnjem delu skupine sosednjih regij po višini BDP na prebivalca.

Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v letu 2007 najvišja v Pomurski regiji (13,4 %), kjer je presegala slovensko povprečje za 74,1 %, nadpovprečna pa še v Podravski, Zasavski, Savinjski, Spodnjeposavski in Koroški regiji. Že tradicionalno najnižjo stopnjo ima tudi v letu 2007 Goriška regija (4,9 %), kateri se je pridružila še Gorenjska in jo celo malenkost prehitela. Stopnja registrirane brezposelnosti se je od leta 2000 naprej pretežno konstantno zmanjševala v vseh regijah. Zmanjšanje stopnje registrirane brezposelnosti je posledica zmanjšanja števila brezposelnih, ki je v letu 2007 tako glede na leto 2000, kot glede na leto 2006 upadlo v vseh regijah. Število brezposelnih se je zmanjšalo zaradi večje ponudbe delovnih mest, saj se je povečalo število delovno aktivnega prebivalstva v regijah. K zmanjšanju je precej prispevalo tudi črtanje brezposelnih iz različnih razlogov, ki niso povezani z zaposlitvijo brezposelnih (prepisi v posebno evidenco, šolanje, odjave po lastni volji ali črtanje zaradi nejavljanja na enotah ZRSZ itd.). Čeprav registrirane stopnje brezposelnosti upadajo, še vedno v vseh regijah ostaja problematična strukturna brezposelnost, ki se v vsaki regiji kaže na drug način in obstaja tudi v regijah s podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti. Problematika strukturne brezposelnosti se je v obdobju od leta 2000 do 2007 nekoliko spremenila. Medtem ko so leta 2000 med brezposelnimi izstopali tisti z nizko izobrazbeno strukturo (med 40 in 60 %), trajni presežki med brezposelnimi in mladi, se zdaj strukturna brezposelnost kaže v povečanem deležu iskalcev zaposlitve s terciarno izobrazbo, povečanem deležu starejših brezposelnih, počasnem, a vztrajnem naraščanju deleža žensk in tudi brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas. Od področij, ki jih analiziramo v delovnem zvezku, se prav na področju regionalne brezposelnosti kažejo največje razlike med regijami, ki so se že nekaj let zapored zmanjševale, v letu 2007 pa ponovno nekoliko povečale. Tako je imela najslabša regija (Pomurska) 2,8-krat višjo stopnjo registrirane brezposelnosti kot najboljši (Gorenjska in Goriška). Tako razmerje med regijama je bilo že leta 2003. Za 1,6 odst. t. pa se je v letu 2007 glede na predhodno leto povečal tudi koeficient variacije, ki je tako znašal 31,6 %.

Formalna stopnja zaposlenosti oziroma stopnja delovne aktivnosti pove, kolikšen delež celotnega delovno sposobnega prebivalstva je zaposlenega. Razlike po regijah so podobne kakor pri stopnji registrirane brezposelnosti. Navzgor najbolj odstopa Notranjsko-kraška regija, nadpovprečna formalna stopnja zaposlenosti pa je bila leta 2007 tudi v Osrednjeslovenski regiji, Jugovzhodni Sloveniji, Goriški, Gorenjski in Obalno-kraški regiji. Najnižjo je imela Pomurska regija. Stopnja formalne aktivnosti je nekoliko višja kakor stopnja formalne zaposlenosti, vendar so medregionalne razlike pri tem kazalniku manjše kakor pri stopnji formalne zaposlenosti. Delovna mesta so v Sloveniji zelo neenakomerno razporejena. Najbolj so zgoščena v Osrednjeslovenski regiji, kjer jih je skoraj tretjina, prevladujejo pa delovna mesta na področju storitvenih

dejavnosti. Če Osrednjeslovenski regiji prištejemo še delovna mesta v Podravski in Savinjski, je v treh regijah skupaj skoraj 60 % delovnih mest. Pomanjkanje delovnih mest v posameznih regijah povzroča večjo dnevno migracijo zaposlenih in višjo stopnjo brezposelnosti, ker vsi ne najdejo ustrezne zaposlitve niti zunaj regije bivanja zaradi strukturne brezposelnosti. Največje pomanjkanje delovnih mest glede na tam živeče aktivno prebivalstvo je v Zasavski regiji, kar povzroča več dnevni migracij zaposlenih, na kar kaže tudi najnižji indeks dnevne migracije (nižji indeks pomeni manj delovnih mest za tam živeče delovno aktivno prebivalstvo).

Izobrazbena raven prebivalstva po regijah, merjena s številom let šolanja, se ves čas povečuje. V povprečju se poveča za slabo leto na 10 (oziroma 11) let, medregionalne razlike pa so majhne. Po podatkih popisa prebivalstva 2002 ima najvišje število let šolanja prebivalstvo Osrednjeslovenske regije. Večje so razlike po spolu, vendar tudi glede tega vse regije razlike zmanjšujejo, najbolj Osrednjeslovenska. Po podatkih Ankete o delovni sili za leto 2006 so imele najboljšo izobrazbeno strukturo prebivalstva z najmanjšim deležem osnovnošolske in najvišjim deležem terciarne izobrazbe Osrednjeslovenska, Obalno-kraška in Gorenjska regija. Na drugi strani pa je imela najslabšo izobrazbeno strukturo Pomurska regija. V regijah Zahodne Slovenije je tudi okoli polovica prebivalcev v starosti od 19 do 26 let vpisanih v terciarno izobraževanje. Bruto stopnja vključenosti v izobraževanje, ki meri dostopnost do raznih oblik izobraževanja, se povečuje v vseh regijah, največja pa je v Osrednjeslovenski regiji, kjer že presega 80 % prebivalstva v starosti od 6 do 26 let vključenega v različne izobraževalne programe. Tudi število tistih, ki izobraževanje na terciarni ravni dejansko zaključijo, se povečuje, vendar pa število diplomantov ni nujno visoko v regijah, ki imajo tudi visoko število vpisanih v terciarno izobraževanje. Poleg različnih razlogov, ki vplivajo da to, da študenti ne zaključijo študija, pa nekatere regije svojih kadrovskih zmožnosti ne morejo izkoristiti tudi zato, ker njihovi diplomanti odidejo v druge regije (npr. Goriška, Koroška, Zasavska regija). Za kadrovske krepitve po regijah je pomembna tudi vključenost v programe nadaljnega izobraževanja, s katerimi udeleženci ne pridobijo višje ravni formalne izobrazbe, ampak kvalifikacijo za zaposlitev ali širšo splošno izobrazbo. Vendar pa so zaenkrat te oblike izobraževanja bolj pogoste le v nekaterih regijah (Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska, Notranjsko-kraška, Podravska regija).

V letu 2007 se je v primerjavi z letom 2006 poslovanje gospodarskih družb v regijah večinoma izboljšalo. Neto čisti dobiček poslovnega leta so izkazale vse regije. Največja koncentracija gospodarskih družb, kar je deloma posledica tudi zbiranja in prikazovanja statističnih podatkov (sedežni princip), je v Osrednjeslovenski regiji, ki je ustvarila kar 46 % neto čistega dobička Slovenije. Ta regija je na prvem mestu tudi po številnih drugih kazalnikih. Tako je imelo leta 2007 dobrih 45 % gospodarskih družb sedež v Osrednjeslovenski regiji, ki so zaposlovale 36,1 % delavcev v njih in ustvarile skoraj 45 % celotnih prihodkov gospodarskih družb Slovenije. Osrednjeslovenska regija pa je podpovprečna po deležu ustvarjenih prihodkov na tujih trgih, kar je posledica strukture gospodarstva, ki je manj izvozno usmerjeno, in njene vloge kot prestolnice države. Tudi dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca v regijah kaže na koncentracijo v Osrednjeslovenski regiji. V letih 2005 in 2006 je namreč edina presegala slovensko povprečje, in sicer za okoli dve tretjini, v letu 2007 pa se ji je pridružila še Jugovzhodna Slovenija, ki pa le malenkost presega slovensko povprečje.

Osnova za dohodnino na prebivalca je kazalnik, ki prikazuje ekonomsko moč prebivalstva obravnavane teritorialne enote. Medregionalne razlike so po tem kazalniku relativno majhne in se med leti ne spreminjajo bistveno. Razmerje med najboljšo, Osrednjeslovensko regijo, in najslabšo, Pomursko regijo, je po tem kazalniku že od leta 2003 naprej 1,6 : 1. To razmerje je razmeroma majhno, če ga primerjamo z razmerjem, ki upošteva npr. BDP na prebivalca (2,2 : 1), vendar po drugi strani precejšnje, saj pomeni za dobrih 60 % višjo osnovo v Osrednjeslovenski regiji v primerjavi s Pomursko. Tudi koeficient variacije je manjši kot npr. pri BDP na prebivalca in znaša 12 % v letu 2006. Take medregionalne razlike ne presenečajo. Osnova za dohodnino

temelji večinoma na osebnih prejemkih (vsaj do leta 2006, za katero imamo zadnje podatke), med katerimi imajo največji delež plače, kjer so še manjše medregionalne razlike kakor pri osnovi za dohodnino (razmerje je 1,4 : 1). Vendar tudi take medregionalne razlike niso zanemarljive, saj pomenijo v povprečju za 40 % višje bruto plače na zaposlenega v Osrednjeslovenski kot v Pomurski regiji.

Summary

The Institute of Macroeconomic Analysis and Development (IMAD) has been publishing working papers on regional topics since 1994. The present issue is the thirteenth subsequent working paper of its kind. These papers provide a comprehensive analysis of the Slovenian statistical regions using a number of different socio-economic data and indicators.

For several years, regions were analysed using a standard concept, which was then changed in 2004. Since that time, the papers have presented various topics (e.g. population, unemployment, employment, etc.) from a regional perspective, while previously the focus was reversed – regions were analysed by means of diverse socio-economic indicators.

Below we present the main findings of the current paper for each individual area, obtained by analysing the latest data available.

The number of people is particularly increasing in the western Slovenian regions, while the population continues to be concentrated in the Osrednjeslovenska region, home to a quarter of all Slovenians. Since 1997, population growth in Slovenia has been entirely due to immigration from abroad. In 2006 and 2007, the natural increase was also positive, yet the population increase was due primarily to immigration, with the natural increase being relatively insignificant. In the near future we can expect that the natural increase will no longer be positive and that future demographic development will depend on immigration from abroad. In 2007, the Osrednjeslovenska, Gorenjska, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Koroška and Zasavska regions recorded both a positive net migration (difference between the number of immigrants and the number of emigrants) and a positive natural increase (difference between the number of births and the number of deaths). The age structure of the population is changing due to the declining natural increase and lower mortality rates. The proportion of elderly people is rising while the share of young people is shrinking. The population ageing index has consequently been rising as well. In all regions its value in 2007 exceeded 100, indicating that the elderly outnumbered the youth in these regions. Regional differences for this indicator have been narrowing due to the rapid ageing of the population observed in all regions and the consequent narrowing in the relative gaps with the Slovenian average and with other regions. Due to the same reasons, the young age dependency ratio is narrowing and the old age dependency ratio is increasing. Compared with the neighbouring NUTS 3 level regions in Italy, Austria and Hungary, most, but not all, statistical regions in Slovenia are relatively small in terms of population size. The Osrednjeslovenska region, however, is the second largest region in the area, following the Italian province of Udine. The province of Trieste has by far the highest population density (1121 people/km²), but there are also a number of Slovenian regions with relatively high population density: Osrednjeslovenska (ranked third), Zasavska and Podravska. In the period from 2002 to 2005, the population in most neighbouring regions shrank. The sharpest drop in population was recorded in the Trieste province. On the other hand, the population increased the most in the Italian province of Gorizia. On the level of NUTS 2, Friuli-Venezia Giulia is the largest region according to population size, and also has the highest density and the largest increase in population size in the period 2002–2005.

The Osrednjeslovenska region generates the largest share (almost 36% in 2005) of Slovenia's gross value added (GVA) and increases its share every year. This is partly because Ljubljana, the capital, is located in this region. Changes in regional GVA structure over a longer time period have been noted. In 2005, compared to 2000, the share of the agriculture sector contracted in all regions, except in the Obalno-kraška and Zasavska regions, where no changes were observed. The industrial sector decreased in all regions except in Koroška,

while the service sector strengthened the most and the construction sector increased. The Osrednjeslovenska region also scores highest in terms of GDP per capita. In 2005 it exceeded the Slovenian average by 44.3%. GDP was also above the Slovenian average in the Obalno-kraška region. All other regions lagged behind the Slovenian average, Pomurska the most by almost one third. Osrednjeslovenska is the only Slovenian statistical region which exceeded the EU-27 average in this indicator – by almost a quarter. In 2005, when compared with 2004, most of the regions which were below the Slovenian average narrowed their gap with it, the Koroška region the most. On the other hand, the Pomurska and Notranjsko-kraška regions narrowed their gaps with the Slovenian average the least. Regional disparities measured by the coefficient of variation, or the ratio between the best and the worst performing regions, are slightly increasing, but they are still moderate, especially compared to regional disparities within other EU countries. In the period 2000–2005, regional disparities between the best and worst performing regions increased by 4.3 p.p. and 0.4 p.p. in 2004–2005, due to faster growth of GDP per capita in the capital, which was also the case in other EU countries. Comparison between border regions in neighbouring countries (NUTS 3) ranks the Osrednjeslovenska region third according to BDP per capita (before the district of Klagenfurt-Villach and the province of Trieste). Quite a few Slovenian statistical regions are in the lower part of the group of neighbouring regions in terms of GDP per capita.

The Pomurska region recorded the highest registered unemployment rate in 2007 (13.4%), exceeding the Slovenian average by 74.1%. An above-average unemployment rate was also registered in the Podravska, Zasavska, Savinjska, Spodnjeposavska and Koroška regions. In 2007, traditionally, the lowest registered unemployment rate recorded was in the Goriška region; Gorenjska joined this group and even exceeded it slightly. The registered unemployment rate has been on the decline since 2000 in all regions. The reason for the decline is a decrease in the number of unemployed as more jobs have become available in certain regions, while many people have also been deleted from unemployment registers for various reasons. In spite of the decrease in the registered unemployment rate, structural unemployment is problematic in all regions, surfacing in a specific way in each of them, including those with a below-average registered unemployment rate. Problems of structural unemployment have changed slightly in the period 2000–2007. In 2000, unemployed persons had a low level of education (between 40 and 60%); they were permanently laid-off workers or youth. Now structural unemployment is increasing in the share of job seekers with higher education, older unemployed and unemployed women, which slightly, but permanently, increases the unemployed due to loss of fixed-term employment. From the indicators analysed in the Working Paper, those measuring regional unemployment show the highest variation across regions. They were narrowing for a number of consecutive years and increased slightly in 2007. The worst region (Pomurska) had a 2.8 times higher registered unemployment rate than the best two (Gorenjska and Goriška). Such differences between regions existed in 2003. The coefficient of variation has also increased by 1.6 p.p. and scored 31.6%.

The rate of formal employment (employment-population ratio) shows the share of the working age population which is employed. It exhibits similar regional variation than those of registered unemployment. In 2007, the formal employment rate was the highest in the Notranjsko-kraška region and above-average also in the Osrednjeslovenska, Jugovzhodna Slovenija, Goriška, Gorenjska and Obalno-kraška regions. The lowest rate was in the Pomurska region. The formal activity rate is always slightly higher than the formal employment rate, but regional differences in this indicator are smaller than the variation in formal employment rates. Jobs are very unevenly distributed in Slovenia. They are concentrated in the Osrednjeslovenska region, with almost one third, and predominantly in the service sector. If we add jobs from the Podravska and Savinjska regions to Osrednjeslovenska, then we have almost 60% of the jobs in Slovenia in only three regions. The shortage of jobs in certain regions underlies the increased daily migration of employees and higher unemployment rates,

because not all workers get suitable employment, even outside their region of residence, due to structural employment. The Zasavska region has the highest job shortage relative to the size of the local working-age population, which creates higher commuter flows. This is also reflected in the region's daily migration index (lower index values indicate fewer jobs available for the local labour force).

The population's education level measured by years of schooling has been rising steadily. On average, this level rises by close to one year every ten (or eleven) years and shows low regional variation. According to the 2002 census, people living in the Osrednjeslovenska region have completed the highest number of years of schooling. The gender disparities for this indicator are greater, but all regions are narrowing this gap, particularly in the Osrednjeslovenska region. According to the Labour Force Survey for 2006, the best education structure with the lowest share of people with primary school and the highest share of people with tertiary education is in the Osrednjeslovenska, Obalno-kraška and Gorenjska regions. On the other hand, the poorest education structure was found in the Pomurska region. In the regions of the western part of the country, almost one half of the population between the ages of 19 and 26 are enrolled in tertiary education. The gross enrolment ratio, which measures access to various types of education, has been rising in all regions. The highest value was recorded in the Osrednjeslovenska region, where almost 80% of the potential population between the ages of 6 to 26 participates in diverse educational programmes. The number of people who actually finish studies at the tertiary level is also rising. However, the number of graduates is not necessarily high in regions with high enrolment levels in tertiary education. In addition to the various factors that prevent students from finishing their studies, some regions (e.g., Goriška, Koroška, Zasavska) are also unable to exploit their labour potential because their graduates move to other regions. The regional supply of labour can also be improved by involving people in programmes of continuing education, which do not lead to a higher degree of formal education but do ensure job qualifications or a broader general education. However, only a few regions have so far offered these programmes in significant numbers (Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska and Podravska).

The performance of regional commercial companies generally improved in 2007 over 2006. All regions recorded a positive difference between net profit and net loss. The largest concentration of commercial companies (also due to statistics) is in the Osrednjeslovenska region, generating 46% of Slovenia's positive difference between net profit and net loss. It is also in the lead in several other indicators. As many as 46% of all commercial companies operate in the Osrednjeslovenska region, employing 35% of workers and generating 45% of total revenues of all commercial companies in Slovenia. The Osrednjeslovenska region is below-average according to the share of net revenues from sales in foreign markets as a percent of total revenues from sales. This is a consequence of the structure of the economy in the Osrednjeslovenska region, which is less export oriented due to different functions of capital. Value added from commercial companies per capita also shows in the concentration of the Osrednjeslovenska region. In 2005 and 2006, it was the only region that exceeded the Slovenian average by approximately two thirds; in 2007, it joined Jugovzhodna Slovenija, which slightly exceeded the Slovenian average.

The personal income tax base per capita is an indicator of the population's economic power in a given territorial unit. Regional disparities in this indicator are relatively small in Slovenia and do not change significantly over the years. The ratio between the best performing region – Osrednjeslovenska – and the worst – Pomurska – according to this indicator totals 1.6 and shows almost no change from year to year. This ratio is relatively small compared to GDP per capita (2.2), but on the other hand is quite large. It means that there is about a 60% higher personal income tax base in the Osrednjeslovenska region than in the Pomurska region. The coefficient of variation is also low, totalling just 12% in 2006. However, it is not surprising that

regional differences are so small. The personal income tax base is mainly based on personal income, which consists predominantly of wages. Regional disparities in wages are even lower than those in personal income tax in Slovenia (the ratio between the best region – Osrednjeslovenska – and the worst – Pomurska – is just 1.4). But we cannot ignore such disparities, given approximately 40% higher wages in Osrednjeslovenska than in the Pomurska region.

1 UVOD

Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) izdaja delovne zvezke z regionalno tematiko že od leta 1994 in pričujoči delovni zvezek je že trinajsti tovrstni. Njihov namen je čim celovitejša predstavitev regij na podlagi različnih socioekonomskih podatkov in kazalnikov.

Publikacija je imela kar nekaj let bolj ali manj ustaljeno vsebino. V letu 2004 smo zasnovo delovnega zvezka spremenili, tako da delovni zvezek predstavlja različna področja (npr. prebivalstvo, brezposelnost, zaposlenost ...) v luči statističnih regij, medtem ko je bila pretekla leta zgradba obrnjena – vsaka regija posebej je bila predstavljena z različnimi socioekonomskimi kazalniki.

Statistična priloga vsebinsko ni spremenjena, kar uporabnikom omogoča lažjo primerjavo s preteklimi leti. V delovni zvezek so namreč vključene preglednice, ki so bile običajno tudi v preteklih delovnih zvezkih, seveda posodobljene z novimi podatki. Tako kakor vsako leto je tudi letos dodanih še nekaj novih (predvsem na ravni kohezijskih regij). Slike in večina preglednic, ki prikazujejo podatke po regijah, so vključeni že v besedilo, nekaj pa jih je tudi v prilogi. Preglednice, ki prikazujejo podatke po občinah in kohezijskih regijah, so v prilogi.

Tako kakor pretekla leta smo besedilo popestrili še s tematskimi kartami¹, ki so dodane k posameznim področjem. Prikazujejo različne kazalnike na ravni občin in tudi regij, kar omogoča, da si uporabniki obravnavano problematiko tudi prostorsko predstavljajo. Tematske karte so vsako leto iste kar omogoča primerjavo med različnimi leti.

V delovnem zvezku smo uporabili najrazličnejše podatke, ki so bili na voljo do septembra leta 2008 (upoštevani letni podatki) na petih teritorialnih ravneh – na državni, na ravni statističnih regij, na ravni upravnih enot (to raven uporabljamo samo za agregacijo na raven regij, če ni na voljo podatkov na ravni občin), ravni občin (210), letos pa smo dodali še raven kohezijskih regij (raven NUTS 2), ki so začele veljati 1. 1. 2008. Teritorialni gradnik za statistične regije so večinoma občine, razen kadar ni na voljo podatkov na njihovi ravni. Meje občin in meje upravnih enot se ne ujemajo popolnoma. Ta odstopanja so majhna in do njih prihaja pri združevanju podatkov na ravni statističnih regij pri izračunih na podlagi seštevanja podatkov upravnih enot.

Tudi letos prikazujemo nekatere podatke po regijah na ravni NUTS 3 v sosednjih državah, s čimer smo poskušali napraviti mednarodno primerjavo, vendar pa je letos popolnoma izpadla primerjava brezposelnosti med regijami NUTS 3 v Sloveniji in regijami NUTS 3 sosednjih držav. Eurostat podatkov za slovenske regije NUTS 3 ne objavlja več. Verjetno je vzrok nezanesljivost podatkov pri velikem številu naših regij, ker so premajhne.

Glavni viri podatkov v delovnem zvezku so Statistični urad RS (SURS), Republiški zavod za zaposlovanje (ZRSZ), Agencija RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES), Davčna uprava RS (DURS) in Eurostat (Statistični urad Evropskih skupnosti). Preračuni so bili narejeni na Uradu RS za makroekonomske analize in razvoj. Vir prostorskih podatkov je Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS). Predstavljeni kazalniki so izračunani na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov na letni ravni, kar pomeni, da gre lahko za različne časovne preseke – odvisno od tega, kaj je bilo na voljo kot zadnji razpoložljiv podatek do zaključka delovnega

¹ Tematske karte so izdelane z GIS (geografski informacijski sistem) aplikacijo SDMSW (Spatial Data Management System for Windows) podjetja Softdata, d. o. o. iz Ljubljane.

zvezka – do konca septembra 2008. Po posameznih tematskih sklopih so viri podatkov podrobneje predstavljeni, prav tako pa tudi nekatera metodološka pojasnila. Opredelitve izbranih kazalnikov, ki smo jih uporabili pri analizi podatkov o poslovanju gospodarskih družb, in ki temeljijo na statističnih podatkih iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb (več o tem glej v poglavju 8.2 Poslovanje gospodarskih družb), so v prilogi.

2 TERITORIALNE PODLAGE ZA IZKAZOVANJE REGIONALNIH STATISTIK

2.1 Evropska klasifikacija NUTS

Klasifikacijo statističnih teritorialnih enot (Nomenclature des unités territoriales statistiques – NUTS) je v začetku leta 1970 pripravil Eurostat (Statistični urad Evropskih skupnosti) v sodelovanju z drugimi oddelki Evropske komisije (EK) in državami članicami. Njen osnovni namen je bil določiti skladen sistem za delitev evropskega ozemlja kot podlago za oblikovanje regionalnih statistik Skupnosti.

Čeprav klasifikacija NUTS dolgo ni imela zakonske podlage v evropskem pravnem redu, se je kljub temu uporabljala v evropski zakonodaji od leta 1988. V letu 2003 je bila v Evropskem parlamentu sprejeta prva uredba, ki ureja klasifikacijo NUTS – *Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS)*, s čimer je klasifikacija NUTS postala del pravnega reda EU. Pomemben namen te uredbe je, da se z njo nadzira, vodi, usmerja in tudi »kroti« neizbežen proces sprememb v administrativnih strukturah držav članic, in sicer tako, da je vpliv teh sprememb na dosegljivost in primerljivost regionalnih statistik čim manjši.

Klasifikacija NUTS večinoma temelji na administrativni delitvi vsake države. Običajno gre za dve ravni administrativne delitve, tretja raven pa ni administrativna. Povezava z administrativno ravno pomeni, da vsaka sprememba v administrativni delitvi države pomeni tudi spremembo klasifikacije NUTS. Dejansko je bilo od sedemdesetih let naprej kar nekaj takih sprememb v številnih državah EU.

Z vsakim vstopom novih članic v EU je klasifikacija NUTS razširjena tudi na novinke. Tako so bile leta 2004 dodane regije iz 10 novih držav članic, od 1. 1. 2007 pa so v klasifikacijo vključene tudi regije iz držav zadnje širitve – Bolgarije in Romunije. Nove države članice so razdeljene na »statistične regije«, ki veljajo v vsaki posamezni državi, in so rezultat dvostranskih dogovorov v procesu približevanja EU.

Po sprejetju klasifikacije so še vedno mogoče spremembe. Tako je Slovenija novembra 2005 poslala Evropski komisiji predlog za spremembo Uredbe (ES) št. 1059/2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot za raven NUTS 2. Tedaj je bil namreč sprejet novi Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki je v institucionalno ureditev Slovenije uvedel dve kohezijski regiji: Vzhodno in Zahodno Slovenijo. V Vzhodno Slovenijo so vključene naslednje statistične regije na ravni NUTS 3: Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija in Notranjsko-kraška, v Zahodno Slovenijo pa Osrednjeslovenska, Gorenjska, Goriška in Obalno-kraška regija. Predlog te delitve Slovenije na ravni NUTS 2 je bil prvič predstavljen in obravnavan oktobra 2006 na rednem letnem sestanku delovne skupine za regionalne in urbane statistike na Eurostatu. Takrat je poleg Slovenije še 11 drugih držav članic predlagalo spremembo klasifikacije (Belgija, Češka republika, Danska, Nemčija, Španija, Italija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Finska, Združeno kraljestvo). Formalni postopek za uveljavitev sprememb je bil zaključen še pred koncem leta 2006, spremembe pa so začele veljati 1. 1. 2008.

2.2 Namen klasifikacije NUTS

Klasifikacija NUTS ima več namenov:

1. Zbiranje, razvoj in usklajevanje regionalnih statistik Skupnosti

Po letu 1970 je klasifikacija NUTS postopoma zamenjala in nadomestila različne statistične delitve, kakor so bile npr. kmetijske regije, transportne regije. Klasifikacija NUTS je bila tudi podlaga, na kateri so se razvili regionalni računi in bili opredeljeni regionalni vidiki različnih poročil, strokovnih mnenj in analiz Skupnosti.

2. Socioekonomske analize regij

Klasifikacija NUTS je hkrati povezala regije med seboj po velikosti in omogočila tudi vrsto analitičnih ravni. NUTS 2 regije (osnovne regije) so pogosto postale osnovna območja, kjer so države članice izvajale regionalno politiko. Torej so postale tudi primerna raven za analizo regionalnih/nacionalnih problemov. Regije NUTS 1 imenujemo osnovne socioekonomske regije in so nastale z združevanjem osnovnih regij ravni NUTS 2. Uporabljale naj bi se za analizo regionalnih problemov Skupnosti. Regije NUTS 3, ki običajno vključujejo teritorialne enote, ki so premajhne za celotno ekonomsko analizo, se lahko uporabljajo za natančno določitev, kje so regionalni ukrepi nujno potrebni.

3. Oblikovanje regionalne politike Skupnosti;

Regije ravni NUTS 2 se uporabljajo tudi za oceno upravičenosti do pomoči kohezijske politike. Regije, ki najbolj zaostajajo v razvoju so določene na ravni NUTS 2 (cilj konvergenca). Območja, upravičena do drugih ciljev (regionalna konkurenčnost in zaposlovanje ter evropsko ozemeljsko sodelovanje), so v glavnem določena na ravni NUTS 3.

Regije na ravni NUTS 2 so se do sedaj uporabljale tudi pri pripravi periodičnih poročil o socialnem in ekonomskem položaju in razvoju v regijah Skupnosti (kohezijsko poročilo), ki ga mora EK pripraviti vsaka tri leta v skladu z 31. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006, ki se nanaša na Evropski sklad za regionalni razvoj.

2.3 Osnovna načela oblikovanja klasifikacije NUTS

Osnovna načela klasifikacije NUTS:

1. Klasifikacija NUTS daje prednost institucionalnim regionalnim delitvam;

Če klasifikacija temelji na normativnih merilih (ki so določeni), imenujemo tako nastale regije normativne regije. Njihove meje so določene na podlagi nalog, ki jih teritorialne enote (npr. občine, regije ...) opravljajo glede na velikost populacije, potrebne za uspešno in ekonomično izvajanje teh nalog in tudi glede na zgodovinske, kulturne in druge dejavnike.

Če regije združujemo med seboj na podlagi geografskih meril (npr. višina, vrsta prsti ...) ali socioekonomskih meril (npr. enotnost, dopolnjevanje, različnost regionalnih gospodarstev ...), potem take regije imenujemo analitične ali funkcionalne regije.

Iz praktičnih razlogov, ki se nanašajo predvsem na razpoložljivost podatkov in uresničevanje regionalnih politik, klasifikacija NUTS v glavnem temelji na trenutnih institucionalnih delitvah v državah članicah (normativno merilo).

2. Klasifikacija NUTS daje prednost regionalnim enotam splošnega značaja;

Včasih se v nekaterih državah članicah uporabljajo teritorialne enote, ki se nanašajo na določeno področje dejavnosti (npr. rudarske regije, regije železniškega prometa, kmetijske regije, regije trga dela ...), vendar le izjemoma. Klasifikacija NUTS načeloma ne dopušča uporabe posebnih teritorialnih in lokalnih enot, pač pa daje prednost splošnim regionalnim enotam.

3. Klasifikacija NUTS je hierarhična klasifikacija na treh ravneh;

Ker je klasifikacija NUTS hierarhična klasifikacija, deli vsako državo članico v regije NUTS 1, vsako od teh v regije NUTS 2 in tako naprej. Administrativna struktura držav članic običajno obsega dve glavni regionalni ravni (Länder in Kreise v Nemčiji, régions in départements v Franciji, Comunidades autonomas in provincias v Španiji, regioni in provincie v Italiji ...).

4. Najnižji in najvišji prag za povprečno velikost regij NUTS;

Že prva uredba o klasifikaciji NUTS (št. 1059/2003) določa tudi zgornjo in spodnjo mejo povprečne velikosti regij NUTS, ki se nanaša na število prebivalcev v njej in je razvidna iz Tabele 1:

Tabela 1: Spodnji in zgornji prag za povprečno velikost regij NUTS

Table 1: Minimum and maximum thresholds for the average size of the NUTS regions

Raven	Spodnji prag	Zgornji prag
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

Vir/Source: European Commission, 2003(b).

Glede na to, da ima lahko posamezna enota na ravni NUTS 3, merjena s povprečnim številom prebivalcev, med 150 in 800 tisoč prebivalcev, ima lahko Slovenija na ravni NUTS 3 največ 13 enot. To bi bilo treba upoštevati tudi pri oblikovanju števila bodočih pokrajin, na kar je opozoril tudi Statistični svet RS v procesu priprave bodoče pokrajinske zakonodaje. Ob odločitvi o 14 ali več pokrajinah v Sloveniji, bi bilo potrebno dvojno izkazovanje statističnih podatkov, in sicer za mednarodne primerjave na ravni priznanih NUTS 3 (največ 13 enot) in za nacionalne namene na ravni 14 ali več pokrajin.

Nižje ravni klasifikacije NUTS (od NUTS 3 navzdol) se imenujejo lokalne administrativne enote (LAU – *local administrative units*). To so okrožja in občine in niso več predmet uredbe o NUTS.

2.4 Sistem šifriranja in poimenovanja regij

Hkrati z vzpostavitvijo klasifikacije NUTS je bil vzpostavljen tudi sistem šifriranja in poimenovanja regij. Regije imajo enotne šifre za vsako raven, pri čemer raven NUTS določa dolžino šifre NUTS. Imena regij so zapisana tako, da je črkovanje v nacionalnem jeziku, izpuščeni pa so naglasi in preglasi. Taka imena uporabljamo tudi v delovnem zvezku pri tabelah s podatki sosednjih regij.

2.5 Osnovne značilnosti klasifikacije NUTS

Sedanja klasifikacija NUTS, ki je v veljavi od 1. 1. 2008, deli gospodarski prostor Evropske unije na 97 regij ravni NUTS 1, 271 regij ravni NUTS 2 in 1303 regij ravni NUTS 3. Na lokalni ravni sta bili določeni dve ravni, t. i. LAU (Local Administrative Units), in sicer LAU 1 in LAU 2. Raven LAU 1 je določena v večini držav članic, ne pa vseh (17 od 27). Raven LAU 2 pa vključuje okoli 120.000 občin ali tem ustreznih enot v 27 državah članicah (gl. Tabela 2).

2.6 Velikost enot NUTS

V vsako od ravni NUTS klasifikacije naj bi bile vključene regije primerljive velikosti, vendar so na vsaki ravni še vedno regije, ki bistveno odstopajo od povprečja bodisi po površini, prebivalstvu, ekonomski ali administrativni moči. Ta raznovrstnost na ravni Skupnosti je pogosto odsev podobnega stanja v državah članicah. Po površini so največje regije na Švedskem in Finskem:

- Manner-Suomi (Continental Finland) s 303.003 km² in Norra Sverige (SE), 288.450 km² na ravni NUTS 1;
- Övre Norrland (SE) s 153.440 km², Phjois-Suomi (FI) s 133.580 km² na ravni NUTS 2;
- Norrbottens län (SE) z 98.250 km², Lappi (FI) s 93.000 km², Västerbottens län (SE) s 55.200 km² na ravni NUTS 3 (gl. Tabela 3).

Tudi po številu prebivalstva (gl. Tabela 4) so velike razlike med regijami:

- Na ravni NUTS 1 so največje regije Norderhein-Westfalen v Nemčiji (18 milijonov prebivalcev) in Nord-Ovest v Italiji (15 milijonov prebivalcev). Na drugi strani je Aland (samostojna regija na Finskem) s 26.000 prebivalci najredkeje poseljena regija na ravni NUTS 1.
- Na ravni NUTS 2 sta največji Île de France z 11 milijoni in Lombardia z 9 milijoni prebivalcev. Kar 14 regij (v glavnem so to periferne regije ali otoki) pa ima manj kakor 300.000 prebivalcev. Te so: Aland, Burgenland, Guyane, Ceuta, Melilla, Valle d'Aosta, Belgian Luxembourg, La Rioja, Corse, Acores, Madeira in tri grške regije.
- Na ravni NUTS 3 imata španski provinci Madrid in Barcelona, italijanske province Milano, Rim in Neapelj, nemški Berlin (mesto) in grška regija Attiki več kakor 3 milijone prebivalcev, medtem ko ima nekaj regij NUTS 3 v Nemčiji, Španiji, Belgiji, Avstriji, Veliki Britaniji, Grčiji in Malti (otok Gozo) manj kakor 50.000 prebivalcev. Med njimi je tudi Zasavska regija s 45.242 prebivalci, medtem ko ima Notranjsko-kraška regija le malo več kot 50.000 prebivalcev (51.830).

Tabela 2: Ravni NUTS in ustrezne nacionalne administrativne enote (2007)

Table 2: Correspondence between the NUTS levels and the national administrative units (2007)

	NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3		LAU 1		LAU 2	
BE	Gewesten/Régions	3	Provincies/Provinces	11	Arrondissements/Arrondissements	44	-		Gemeenten/Communes	589
BG	Rajoni	2	Rajoni za planiranje	6	Oblasti	28	Obshtini	264	Naseleni mesta	5.329
CZ	Území	1	Oblasti	8	Kraje	14	Okresy	77	Obce	6.249
DK	-	1	Regioner	5	Landsdeler	11	Kommuner	99	Sogne	2.148
DE	Länder	16	Regierungsbezirke	39	Kreise	429	Verwaltungsgemeinschaften	1457	Gemeinden	12.379
EE	-	1	-	1	Groups of Maakond	5	Maakond	15	Vald, linn	227
IE	-	1	Regions	2	Regional Authority Regions	8	Counties/Cities	34	Electoral Districts	3.441
GR	Groups of development regions	4	Periferies	13	Nomoi	51	Dimoi/Koinotites	1034	Demotiko diamerisma/Koinotiko diamerisma	6.130
ES	Agrupación de comunidades autónomas	7	Comunidades y ciudades autónomas	19	Provincias + islas + Ceuta y Melilla	59	-		Municipios	8.111
FR	Z.E.A.T + DOM	9	Régions + DOM	26	Départements + DOM	100	Cantons de rattachement	3787	Communes	36.683
IT	Gruppi di regioni	5	Regioni	21	Provincia	107	-		Comuni	8.101
CY	-	1	-	1	-	1	Eparchies	6	Dimoi, koinotites	613
LV	-	1	-	1	Reģioni	6	Rajoni, republikas pilsētas	33	Pilsētas, novadi, pagasti	527
LT	-	1	-	1	Apskritis	10	Savivaldybės	60	Seniūnijos	518
LU	-	1	-	1	-	1	Cantons	13	Communes	116
HU	Statisztikai nagyrégiók	3	Tervezési-statisztikai régiók	7	Megyék + Budapest	20	Statisztikai kistérségek	168	Települések	3.152
MT	-	1	-	1	Gzejjer	2	Distretti	6	Kunsilli	68
NL	Landsdelen	4	Provincies	12	COROP regio's	40	-		Gemeenten	443
AT	Gruppen von Bundesländern	3	Bundesländer	9	Gruppen von Politischen Bezirken	35	-		Gemeinden	2.357
PL	Regiony	6	Województwa	16	Podregiony	66	Powiaty i miasta na prawach powiatu	379	Gminy	2.478
PT	Continente	3	Comissões de Coordenação Regional + Regiões Autónomas	7	Grupos de Concelhos	30	Concelhos - Municipios	308	Freguesias	4.260
RO	Macroregiuni	4	Regiuni	8	Judet + Bucuresti	42	-		Comuni + Municipiu + Orase	3.174
SI	-	1	Kohezijske regije	2	Statistične regije	12	Upravne enote	58	Občine	210
SK	-	1	Oblasti	4	Kraje	8	Okresy	79	Obce	2.928
FI	Manner-Suomi, Ahvenanmaa/Fasta Finland, Åland	2	Suuralueet/Storområden	5	Maakunnat/Landskap	20	Seutukunnat/Ekonomiska regioner	77	Kunnat/Kommuner	416
SE	Landsdelar	3	Riksområden	8	Län	21	-		Kommuner	290
UK	Government Office Regions; Country	12	Counties (some grouped); Inner and Outer London; Groups of unitary authorities	37	Upper tier authorities or groups of lower tier authorities (unitary authorities or districts)	133	Lower tier authorities (districts) or individual unitary authorities; Individual unitary authorities or LECs (or parts thereof); Districts	443	Wards (or parts thereof)	10.664
EU-25		91		257		1.233		8.134		113.098
EU-27		97		271		1.303		8.398		121.601

Vir/Source: Eurostat, New Cronos, Regions (a).

Tabela 3: Površina regij (v km²)
Table 3: Area of the regions (in km²)

	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
	Povprečje / Average			Min			Max		
EU-27	44.335	15.869	3.300	161	13	13	302.946	153.439	98.249
BE	10.109	2.757	689	161	161	101	16.803	4.438	1.592
BG	55.501	18.500	3.964	42.672	14.487	1.349	68.330	22.365	7.748
CZ	77.263	9.658	5.519	77.263	485	485	77.263	17.068	10.808
DK	43.098	8.620	3.918	43.098	2.561	180	43.098	13.124	8.720
DE	22.314	9.155	832	404	404	36	70.549	23.174	3.058
EE	43.432	43.432	8.686	43.432	43.432	3.364	43.432	43.432	15.533
IE	68.394	34.197	8.549	68.394	32.097	917	68.394	36.297	13.625
GR	32.679	10.055	2.563	3.806	2.297	355	56.142	18.884	5.369
ES	72.285	26.631	8.576	7.447	13	13	215.320	94.225	21.766
FR(*)	70.311	24.338	6.328	12.414	1.128	105	145.645	83.934	83.934
IT	60.267	14.349	2.816	49.301	3.239	211	72.063	25.409	7.400
CY	9.251	9.251	9.251	9.251	9.251	9.251	9.251	9.251	9.251
LV	62.290	62.290	10.382	62.290	62.290	256	62.290	62.290	14.801
LT	62.678	62.678	6.268	62.678	62.678	4.218	62.678	62.678	9.425
LU	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586
HU	31.010	13.290	4.652	6.918	6.918	525	49.498	18.339	8.445
MT	316	316	158	316	316	70	316	316	246
NL	8.446	2.815	845	7.072	1.386	113	9.721	4.975	1.829
AT	27.493	9.164	2.357	23.005	396	396	33.861	18.929	4.556
PL	52.114	19.543	4.738	27.521	9.412	261	74.853	35.566	12.098
PT	30.706	13.160	3.071	828	828	814	88.968	31.551	8.542
RO	57.500	28.750	5.476	35.189	1.757	229	67.424	36.135	8.540
SI	20.141	10.071	1.678	20.141	8.024	263	20.141	12.117	2.666
SK	49.034	12.259	6.129	49.034	2.052	2.052	49.034	16.256	9.455
FI	152.237	60.895	15.224	1.527	1.527	1.527	302.946	133.578	93.004
SE	136.778	51.292	19.540	48.204	6.519	2.947	288.453	153.439	98.249
UK	20.256	6.569	1.828	1.572	319	35	77.907	39.777	14.295

Opomba/Note: (*) vključno z DOM-prekomorskimi departmaji / incl. DOM (departements d'outre mer).

Vir/Source: Eurostat, New Cronos, Regions (b).

Tabela 4: Prebivalstvo regij, 2005 (v 1000)
Table 4: Population of the regions, 2005 (in 1000)

	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
	Povprečje / Average			Min			Max		
EU-27	5.081	1.819	378	27	27	10	18.067	11.360	5.218
BE	3.504	956	239	1.013	257	43	6.061	1.639	1.013
BG	3.859	1.286	276	3.683	954	119	4.057	2.117	1.226
CZ	10.236	1.281	732	10.236	1.127	304	10.236	1.641	1.252
DK	5.419	1.086	493	5.419	577	43	5.419	1.632	793
DE	5.152	2.114	192	663	514	35	18.067	5.232	3.392
EE	1.346	1.346	269	1.346	1.346	141	1.346	1.346	521
IE	4.159	2.105	526	4.159	1.112	246	4.159	3.047	1.168
GR	2.781	856	218	1.108	202	20	3.988	3.988	3.988
ES	6.251	2.303	742	1.931	67	10	12.412	7.732	5.880
FR(*)	6.987	2.419	629	1.801	196	77	11.360	11.360	2.575
IT	11.750	2.798	549	6.668	123	90	15.195	9.434	3.854
CY	758	758	758	758	758	758	758	758	758
LV	2.300	2.300	382	2.300	2.300	244	2.300	2.300	730
LT	3.414	3.414	340	3.414	3.414	131	3.414	3.414	848
LU	457	457	457	457	457	457	457	457	457
HU	3.359	1.440	504	2.848	974	216	4.155	2.848	1.698
MT	404	404	202	404	404	32	404	404	371
NL	4.084	1.361	408	1.701	368	52	7.617	3.459	1.359
AT	2.755	918	236	1.760	279	21	3.493	1.639	1.639
PL	6.360	2.385	578	3.940	1.009	280	7.956	5.152	1.695
PT	3.523	1.510	352	242	242	42	10.063	3.733	2.008
RO	5.403	2.701	515	4.240	1.932	224	6.582	3.735	1.929
SI	2.000	1.000	167	2.000	992	46	2.000	1.079	498
SK	5.387	1.347	674	5.387	602	554	5.387	1.864	798
FI	2.628	1.051	263	27	27	27	5.219	2.588	1.353
SE	3.016	1.131	431	1.706	371	58	3.926	1.881	1.881
UK	5.033	1.632	454	1.712	437	20	8.116	4.503	1.841

Opombe/Notes: za FR in UK podatki za leto 2004. V poševnem tisku podatki popisa prebivalstva 2001 ali 2002. / FR, UK 2004 data. In italics: data from the 2001 or 2002 census of population; (*) vključno z DOM-prekomorskimi departmaji / incl. DOM (departements d'outre mer).

Vir/Source: Eurostat, New Cronos, Regions (c).

2.7 Standardna klasifikacija teritorialnih enot – SKTE

Uredbi (ES) št. 1059/2003 in 1888/2005 urejata torej teritorialno razdelitev držav članic EU, in s tem tudi Slovenije, po enotnih kriterijih na prvih treh ravneh, imenovanih NUTS 1 (pri nas celotna država Slovenija), NUTS 2 (Vzhodna in Zahodna Slovenija) in NUTS 3 (12 statističnih regij). Do vstopa Slovenije v EU je za teritorialno členitev Slovenije veljala slovenska Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 28/2000), ki je urejala teritorialno razdelitev Slovenije ne samo na prvih treh ravneh, ampak kar na desetih. Ker pa z vstopom Slovenije v EU za prve tri ravni veljata evropski uredbi, je bila za ostale ravni sprejeta nova Uredba SKTE (Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, Uradni list RS, št. 9/2007), ki ureja razdelitev teritorija Republike Slovenije za potrebe statistike na ravneh, nižjih od NUTS 3 in s tem dopolnjuje evropski uredbi o teritorialni delitvi držav članic. Standardna klasifikacija teritorialnih enot se

uporablja v podporo razvoju, pri strokovnem načrtovanju in merjenju učinkov politike, za socioekonomske analize, izobraževanje ter informiranje širše javnosti.

Z njo je območje Slovenije razdeljeno na pet ravni:

- SKTE 4 upravne enote,
- SKTE 5 občine,
- SKTE 6 krajevne skupnosti, vaške skupnosti in četrtne skupnosti,
- SKTE 7 naselja,
- SKTE 8 prostorski okoliši.

Upravna enota se ustanovi za opravljanje nalog državne uprave, ki jih je treba organizirati in izvajati teritorialno. Območja upravnih enot določi vlada z uredbo, tako da je zagotovljeno racionalno in učinkovito opravljanje upravnih nalog. Praviloma obsega območje ene lokalne skupnosti ali več (Uradni list RS, št. 113/05). V Sloveniji imamo 58 upravnih enot.

Občine so temeljne samoupravne lokalne skupnosti, ki v okviru ustave in zakonov samostojno urejajo in opravljajo zadeve lokalnega pomena in izvršujejo državne naloge, ki so nanje prenesene z zakoni (Uradni list RS, št. 72/93 z dopolnitvami). Območje občine obsega območje naselja ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev (Uradni list RS, št. 72/93 z dopolnitvami). Območja občin so določena z zakoni (Uradni list RS, št. 60/94 z dopolnitvami). Z zadnjimi spremembami, ki so stopile v veljavo 1. 1. 2007, imamo v Sloveniji 210 občin.

Na območju občine se lahko ustanovijo ožji deli občine (krajevne, vaške ali četrtne skupnosti) (Uradni list RS, št. 100/05).

Naselja so strnjene ali nestrnjene skupine stavb, ki sestavljajo naseljeno zemljepisno enoto (mesto, trg, vas, industrijsko in rudarsko naselje, zdravilišče itd.); imajo skupno ime, lastni sistem oštevilčenja stavb ter določeno območje, ki ga tvori en ali več statističnih okolišev. Ta opredelitev je v skladu z Zakonom o imenovanju in evidentiranju naselij, ulic in stavb (Uradni list SRS, št. 5/80, 42/86, 8/90). Območja in meje naselij so v skladu s tistimi v Registru prostorskih enot Geodetske uprave RS. 30. 6. 2008 je bilo v Sloveniji 6029 naselij.

Prostorski okoliši so osnovne in najmanjše prostorske enote, ki hierarhično sestavljajo ostale prostorske enote. So tudi edine prostorske enote, ki jih ni mogoče ukiniti. S tem ustrezajo namenu uporabe Standardne klasifikacije teritorialnih enot. 30. 6. 2008 je bilo v Sloveniji 17.351 prostorskih okolišev.

3 PREBIVALSTVO

3.1 Metodološka pojasnila

Spremembe števila prebivalstva so rezultat rojstev, smrti in migracijskih gibanj. Razliko med številom rojstev in številom smrti imenujemo naravni prirast. Na končno število prebivalstva vplivajo še migracijska gibanja. Migracije ali selitve so notranje, kjer gre za spremembo naselja stalnega prebivališča prebivalca (npr. medregionalne in medobčinske). Druge vrste selitev so zunanje oziroma mednarodne, ki potekajo preko državnih meja. Migracijski tokovi vključujejo priselitve (imigracije) in odselitve (emigracije) prebivalstva. Migracijske tokove najpogosteje izražamo s selitvenim prirastom (neto migracijami), ki je razlika med številom priseljenih in številom odseljenih na določenem območju.

Za predstavitev demografskih gibanj smo uporabili podatke popisa 1981, 1991, 2002 in centralnega registra prebivalstva na dan 30. 6. 2007, čeprav metodološko ta dva vira med seboj nista popolnoma primerljiva. S popisi prebivalstva SURS zbira podatke o številčnem stanju in osnovnih sestavinah prebivalstva in gospodinjstev praviloma vsakih deset let. Popis temelji na osebnem izjavljanju prebivalstva, registerski vir pa je zbir podatkov o prebivalcih, ki temelji na različnih evidencah. Popis iz leta 2002 (in tudi podatki popisa 1991) je usklajen s statistično definicijo prebivalstva, ki velja od 1. 1. 1995 in med prebivalce Slovenije šteje:

- državljane Republike Slovenije s prijavljenim stalnim prebivališčem v Sloveniji, brez tistih, ki so v tujini odsotni več kot tri mesece in so svoj odhod prijavili v upravni enoti svojega stalnega prebivališča;
- tujce z izdanim dovoljenjem za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče;
- tujce z izdanim dovoljenjem za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji, ki imajo prijavljeno začasno prebivališče;
- tujce z veljavnim delovnim ali poslovnim vizumom, ki imajo v Sloveniji prijavljeno začasno prebivališče;
- osebe, ki sta jim bila po zakonu o azilu priznana pravica do azila in status begunca v Republiki Sloveniji (begunci).

Najpomembnejša razlika med definicijo prebivalstva v Popisu 1981 in Popisu 2002 je, da v Popisu 2002 kot prebivalci Slovenije niso več upoštevane osebe, ki imajo v Sloveniji stalno ali začasno prebivališče, vendar že več kot eno leto prebivajo v tujini (zdomci).

3.2 Demografske značilnosti po statističnih regijah

3.2.1 Skupno število prebivalstva

Sredi leta 2005 je Slovenija drugič zabeležila več kakor 2 milijona prebivalcev (prvič sredi leta 1991). Od takrat naprej se število ni več spustilo pod to vrednostjo, ampak počasi še naprej raste. Rast števila prebivalstva je predvsem posledica pozitivnega selitvenega gibanja (pozitivni selitveni prirast tujcev), saj je bil naravni prirast v Sloveniji od leta 1997 do 2005 negativen, v letih 2006 in 2007 pa sicer pozitiven, vendar še vedno majhen in ni bistveno vplival na rast števila prebivalstva. Že v nekaj letih pa lahko spet pričakujemo negativni naravni prirast – ne samo zaradi manjšega števila rojstev, ampak tudi zaradi porasta števila umrlih.

Število rojenih je odvisno od demografskih pogojev (število žensk v rodni dobi), število umrlih pa od preteklega demografskega dogajanja. V prihodnje se bo število žensk v rodni dobi zmanjšalo, po drugi strani pa se bo povečalo število umrlih. Generacije, rojene med obema vojnoma, so praktično prepolovljene (vojne, odseljavanje), kar pomeni, da jih tudi umre bistveno manj, kot bi bilo pričakovati glede na število rojstev med obema vojnoma. Čez dve leti bodo v starost 65 let začele vstopati prve povojne generacije, kar bo v naslednjih dvajsetih letih močno dvignilo število umrlih na leto (do 30.000; v letu 2007 jih je bilo okoli 18.500). Zaradi teh dejstev bo demografski razvoj Slovenije v bodoče praktično odvisen od priseljevanja.

Skupno število prebivalcev je največje v Osrednjeslovenski regiji, kjer je leta 2007 živela dobra četrtina vsega prebivalstva Slovenije. Skoraj 30 % prebivalstva skupaj pa je živelo še v Podravski in Savinjski regiji. Torej živi več kot polovica vsega prebivalstva Slovenije v treh regijah. Najmanjša regija po številu prebivalstva (in tudi po površini) je Zasavska, kjer je leta 2007 živelo le 2,2 % prebivalstva Slovenije ali dobrih 45.000 prebivalcev. Med manjšimi regijami po številu prebivalstva (manj kot 100.000 prebivalcev) pa so še Notranjsko-kraška, Spodnjeposavska in Koroška regija.

Kohezijski regiji sta si po številu prebivalstva bolj enotni. Skoraj 54 % prebivalstva živi v Vzhodni Sloveniji in slabih 46 % v Zahodni Sloveniji (gl. Tabela 5).

V obdobju od leta 1981 do 2007 je število prebivalstva naraščalo v večini regij, najbolj pa v Osrednjeslovenski, Obalno-kraški in Gorenjski regiji, upad števila prebivalstva so zabeležile Pomurska, Spodnjeposavska in Zasavska regija. V večini regij je najbolj naraščalo prebivalstvo med zadnjima dvema popisoma – v obdobju od leta 1991 do 2002, ta trend pa se večinoma nadaljuje tudi po zadnjem popisu. Od leta 2002 do 2007 je nadpovprečno poraslo število prebivalstva v Obalno-kraški (4,9 %), Osrednjeslovenski regiji (3,8 %), Jugovzhodni Sloveniji (3,4 %), Podravski (3,3 %) in Notranjsko-kraški regiji (3,2 %), število prebivalstva je upadlo edino v Zasavski regiji (– 0,4 %).

Kohezijski regiji sta v obdobju od 1981 do 1991 kazali večji razliki v spremembi števila prebivalstva, saj je takrat v Vzhodni Sloveniji število prebivalstva padlo za 1,5 %, v Zahodni Sloveniji pa poraslo za 4,5 %. Po popisu leta 1991 je število prebivalstva začelo naraščati tudi v Vzhodni Sloveniji. Po zadnjem popisu (od leta 2002 do 2007) je porast v Vzhodni Sloveniji znašal že 2,4 %, v Zahodni Sloveniji pa 3,3 %.

Tabela 5: Gibanje števila prebivalstva po osnovnih starostnih skupinah, 1991–2007¹ (stopnje rasti v %)

Table 5: Population by basic age groups, 1991–2007¹ (growth rates in %)

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Prebivalci / Population											
	Skupaj / Total			0–14 let / 0–14 years			Nad 64 let / above 64 years			Delovno sposobni (15–64) / Working age population (15–64)		
	1991–2002	1991–2007	2002–2007	1991–2002	1991–2007	2002–2007	1991–2002	1991–2007	2002–2007	1991–2002	1991–2007	2002–2007
Osrednjeslovenska	5,3	9,3	3,8	– 22,1	– 24,5	– 3,1	45,4	67,8	15,4	7,6	10,8	2,9
Obalno-kraška	4,3	9,4	4,9	– 29,7	– 33,4	– 5,2	40,9	60,9	14,2	7,8	12,8	4,7
Gorenjska	4,0	6,5	2,4	– 23,4	– 28,1	– 6,1	43,5	65,8	15,5	6,9	8,7	1,7
Goriška	0,5	1,7	1,2	– 26,5	– 32,4	– 8,0	21,1	33,7	10,4	4,4	5,4	1,0
Savinjska	1,9	4,5	2,6	– 25,8	– 31,3	– 7,4	34,1	49,1	11,2	5,8	9,1	3,1
Jugovzhodna Slovenija	3,6	7,2	3,4	– 20,5	– 28,0	– 9,4	42,6	56,6	9,9	5,8	11,4	5,3
Pomurska	– 0,7	0,2	0,9	– 28,2	– 34,3	– 8,5	12,2	16,8	4,1	5,1	7,3	2,1
Notranjsko-kraška	2,1	5,3	3,2	– 25,8	– 29,9	– 5,5	21,3	31,8	8,6	6,9	10,9	3,8
Podravska	1,4	4,7	3,3	– 25,7	– 30,1	– 6,0	35,9	52,0	11,9	3,4	6,8	3,3
Koroška	1,3	1,7	0,4	– 27,0	– 35,1	– 11,2	43,0	61,6	13,0	4,8	5,5	0,7
Spodnjeposavska	0,1	2,6	2,4	– 24,8	– 31,5	– 8,8	22,9	29,3	5,2	3,5	8,0	4,4
Zasavska	– 2,2	– 2,6	– 0,4	– 29,9	– 38,2	– 11,9	30,5	38,9	6,4	0,3	0,6	0,4
SLOVENIJA	2,6	5,5	2,8	– 24,7	– 29,5	– 6,4	35,3	51,5	12,0	5,7	8,8	2,9

Opomba/Note: ¹Podatek za leto 2007 metodološko ni popolnoma enakovreden podatkom iz popisov prebivalstva za leta 1991 in 2002. / ¹Methodologically, the data for 2007 cannot be fully compared with data based on 1991 and 2002 census.

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculation.

3.2.2 Gostota poselitve

Gostota poselitve je v letu 2007 znašala v Sloveniji v povprečju 99,6 prebivalcev na kvadratni km. Najgosteje poseljena regija je Osrednjeslovenska (198,4 prebivalcev/km²), kjer gostota poselitve skoraj dvakrat presega slovensko povprečje. Nadpovprečno gostoto poselitve imajo še Zasavska, Podravska, Savinjska in Obalno-kraška regija. Najredkeje poseljena je Notranjsko-kraška regija, kjer v povprečju živi le 35,6 ljudi na km².

Tudi kohezijski regiji sta različno gosto poseljeni. Nadpovprečno gostoto poselitve ima Zahodna Slovenija, kjer je najgosteje poseljena Osrednjeslovenska regija.

3.2.3 Starostna struktura prebivalstva

V starostni strukturi prebivalstva po regijah predstavlja največji delež, ki znaša v povprečju okoli 70 %, delovno sposobno prebivalstvo (v starosti od 15 do 64 let). V letu 2007 je imela največji delež delovno sposobnega prebivalstva Koroška regija (71,1 %), najmanjšega pa Goriška regija (68,8 %). Delež mladega prebivalstva (od 0–14 let) znaša od največ 15,1 % v Jugovzhodni Sloveniji do najmanj 11,9 % v Obalno-kraški regiji. Delež starega prebivalstva (nad 64 let), pa je nekoliko večji in znaša od 17,9 % v Goriški do 14,8 % v Koroški in Savinjski regiji (gl. Tabela 6).

Tudi za slovensko prebivalstvo je značilno pospešeno staranje prebivalstva. Zaradi vse nižje rodnosti in manjše smrtnosti prebivalstva se povečuje delež starega in zmanjšuje delež mladega prebivalstva. Ta proces je bil najbolj intenziven med leti 1991 do 2002, ko je delež mladega prebivalstva v povprečju padel skoraj za 25 %, najbolj (– 29,9 %) pa v Zasavski regiji. Tudi v letu 2007 je glede na leto 2002 največji padec mladega prebivalstva zabeležila Zasavska regija (– 11,9 %). Na drugi strani je v istem obdobju naraščal delež starega prebivalstva in največji porast deleža starega prebivalstva je v obdobju od 2002–2007 zabeležila Gorenjska regija (kjer delež znaša 15,5 %). Povečeval se je tudi delež delovno sposobnega prebivalstva, predvsem po letu 1991. Število delovno sposobnega prebivalstva je v obdobju od leta 2002 do 2007 najbolj poraslo v Jugovzhodni Sloveniji (5,3 %), najmanj pa Zasavski regiji (0,4 %). Na splošno pa se je število delovno sposobnega prebivalstva spreminjalo počasneje kot pa število mladega oziroma starega prebivalstva.

Primerjava kohezijskih regij kaže, da je v Vzhodni Sloveniji v obdobju od leta 2002 do 2007 hitrejše padanje mladega prebivalstva in počasnejša rast starega prebivalstva kot v Zahodni Sloveniji. Rast delovno sposobnega prebivalstva je večja v Vzhodni Sloveniji.

Tabela 6: Struktura prebivalstva po osnovnih starostnih skupinah (1981–2007¹)

Table 6: Structure of population by basic age groups (1981–2007¹)

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	0–14 let / 0–14 years				Nad 64 let / above 64 years				Delovno sposobni / working age population (15–64)			
	Popis/ Census			Register/ Register	Popis/ Census			Register/ Register	Popis/ Census			Register/ Register
	1981	1991	2002	30. 6. 2007	1981	1991	2002	30. 6. 2007	1981	1991	2002	30. 6. 2007
Osrednjeslovenska	23,4	20,9	15,5	14,5	10,7	10,4	14,3	15,9	65,9	68,7	70,2	69,6
Obalno-kraška	21,5	19,5	13,1	11,9	10,5	11,8	15,9	17,3	68,0	68,7	71,0	70,8
Gorenjska	24,4	22,1	16,3	14,9	10,5	10,3	14,3	16,1	65,1	67,6	69,5	69,0
Goriška	22,2	20,1	14,7	13,3	13,8	13,6	16,4	17,9	64,0	66,3	68,9	68,8
Savinjska	23,6	21,6	15,8	14,2	10,9	10,4	13,7	14,8	65,5	67,9	70,5	70,9
Jugovzhodna Slovenija	23,6	22,5	17,3	15,1	11,6	10,4	14,3	15,2	64,8	67,0	68,4	69,7
Pomurska	22,5	20,1	14,6	13,2	13,5	13,7	15,5	16,0	64,0	66,1	69,9	70,8
Notranjsko-kraška	21,9	20,5	14,9	13,7	14,7	13,5	16,0	16,9	63,4	65,9	69,0	69,4
Podravska	22,3	19,5	14,3	13,0	10,9	11,2	15,1	16,3	66,8	69,2	70,6	70,7
Koroška	24,5	22,1	16,0	14,1	9,1	9,3	13,1	14,8	66,4	68,5	70,9	71,1
Spodnjeposavska	21,7	20,7	15,6	13,9	14,1	13,0	15,9	16,4	64,2	66,3	68,5	69,8
Zasavska	20,3	20,0	14,3	12,7	10,4	11,7	15,6	16,7	69,3	68,3	70,1	70,6
SLOVENIJA	23,0	20,8	15,3	13,9	11,3	11,2	14,7	16,0	65,7	68,0	70,0	70,1

Opomba/Note: ¹Podatek za leto 2007 metodološko ni popolnoma enakovreden podatkom iz popisov prebivalstva za leta 1981, 1991 in 2002. / ¹Methodologically, the data for 2007 cannot be fully compared with data based on 1981, 1991 and 2002 census.

3.2.4 Staranje prebivalstva

Indeks staranja prebivalstva je v povprečju Slovenije v letu 2003 prvič presegel vrednost 100, kar pomeni, da je bilo v strukturi prebivalstva že več starih kakor mladih. Regionalno gledano je vrednost 100 presegle kar sedem regij, po tem letu pa se je ta trend nadaljeval. V letu 2007 tako prvič nobena regija ni imela več nižji indeks staranja od 100. Najnižjega je imela Jugovzhodna Slovenija, kjer je indeks staranja znašal 100,6. Najvišjega ima že vrsto let Obalno-kraška regija (indeks staranja 146), ki je v letu 2007 za 26,9 % preseгла slovensko povprečje, nadpovprečnega pa so imele še Goriška, Zasavska, Podravska, Notranjsko-kraška, Pomurska in Spodnjeposavska regija (gl. Tabela 7).

Tudi primerjava obeh kohezijskih regij kaže na visok indeks staranja v obeh regijah, nekoliko višjega in tudi nadpovprečnega pa je leta 2007 imela Zahodna Slovenija (116; slovensko povprečje znaša 115,1).

Tabela 7: Indeks staranja prebivalstva

Table 7: Ageing index

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Popis / Census			Register / Register ¹	Popis / Census			Register / Register ¹
	1981	1991	2002	30. 6. 2007	1981	1991	2002	30. 6. 2007
Osrednjeslovenska	45,6	49,4	92,4	110,1	92,3	93,0	96,0	95,6
Obalno-kraška	48,8	60,2	121,1	146,0	98,9	113,4	125,8	126,9
Gorenjska	43,2	46,6	87,8	107,9	87,5	87,8	91,2	93,7
Goriška	62,3	67,7	111,8	134,1	126,2	127,4	116,1	116,5
Savinjska	46,1	47,8	86,9	104,3	93,4	90,0	90,2	90,6
Jugovzhodna Slovenija	49,4	45,9	83,0	100,6	100,0	86,5	86,2	87,4
Pomurska	60,2	66,1	106,6	121,2	122,0	124,5	110,7	105,3
Notranjsko-kraška	67,3	65,5	107,4	123,4	136,3	123,4	111,5	107,2
Podravska	48,7	56,5	105,2	125,3	98,6	106,5	109,3	108,8
Koroška	37,2	41,9	82,3	104,7	75,4	78,9	85,5	91,0
Spodnjeposavska	65,1	61,5	102,4	118,1	131,9	115,9	106,3	102,6
Zasavska	51,1	58,2	78,5	132,0	103,5	109,5	81,5	114,6
SLOVENIJA	49,3	53,1	96,3	115,1	100,0	100,0	100,0	100,0

Opomba/Note: ¹Podatek za leto 2007 metodološko ni popolnoma enakovreden podatkom iz popisov prebivalstva za leta 1981, 1991 in 2002. /

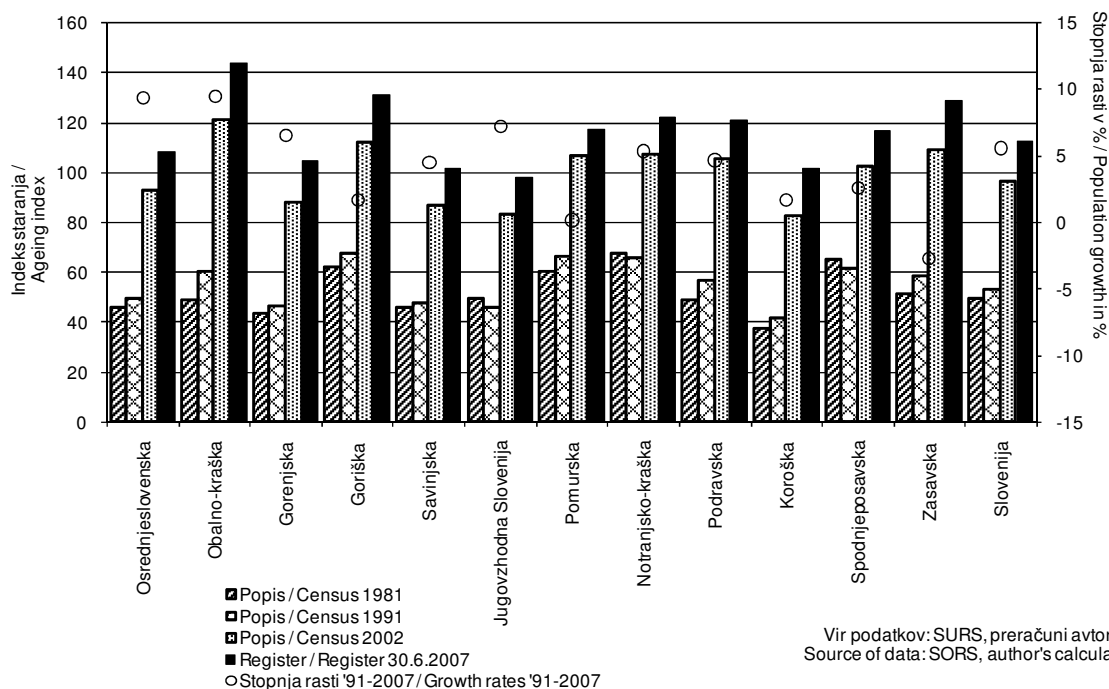
¹Methodologically, the data for 2007 cannot be fully compared with data based on 1981, 1991 and 2002 census.

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

Indeks staranja se je v vseh regijah začel povečevati že po letu 1981, posebej intenzivno pa po letu 1991. Na drugi strani pa se je v regijah, ki so imele že v preteklosti visok delež starega prebivalstva (Obalno-kraška, Goriška, Pomurska, Notranjsko-kraška in Spodnjeposavska regija), stanje glede na slovensko povprečje celo izboljšalo. Vendar je izboljšanje le navidezno, saj se v teh regijah razlika do slovenskega povprečja in drugih regij zmanjšuje zaradi pospešenega povečevanja deleža starega prebivalstva in padanja rodnosti v vseh regijah. Indeks staranja je še vedno visok in se je v obdobju od leta 2002 do 2007 povečal v povprečju za 18,9 indeksnih točk, najbolj v Obalno-kraški regiji (skoraj za 25 indeksnih točk) in najmanj v Pomurski regiji (za 14,7 indeksnih točk). Na majhne razlike med regijami in njihovo zmanjševanje kaže tudi koeficient variacije staranja, ki je v letu 2007 znašal 10,15 %, in se med leti še zmanjšuje (npr. v obdobju od leta 1995 do 2007 za 2,7 odstotnih točk) (gl. Slika 1).

Slika 1: Indeks staranja in stopnja rasti prebivalstva, 1981–2007¹

Graph 1: Ageing index and population growth, 1981–2007¹

Vir podatkov: SURS, preračuni avtorice.
Source of data: SORS, author's calculations.

Opomba/Note: ¹Podatek za leto 2007 metodološko ni popolnoma enakovreden podatkom iz popisov prebivalstva za leti 1991 in 2002. / ¹Methodologically, the data for 2007 cannot be fully compared with data based on 1991 and 2002 census.

3.2.5 Koeficient odvisnosti prebivalstva

S koeficientom odvisnosti prebivalstva merimo starostno odvisnost prebivalstva glede na delovno sposobno prebivalstvo (od 15–64 let), pri čemer je mogoče meriti koeficient starostne odvisnosti starega prebivalstva (nad 64 let), koeficient starostne odvisnosti mladega prebivalstva (0–14 let) ali pa starega in mladega prebivalstva skupaj.

Skupna starostna odvisnost prebivalstva je bila v letu 2007 najvišja v Goriški regiji, kjer je na 100 delovno sposobnih prebivalcev skupaj prišlo 45,4 mladih in starih prebivalcev skupaj, najnižja pa v Koroški regiji s 40,7 starimi in mladimi prebivalci. Koeficient odvisnosti mladih je bil najvišji v Jugovzhodni Sloveniji in najnižji v Obalno-kraški regiji, koeficient odvisnosti starih pa najvišji v Goriški in najnižji v Koroški regiji (gl. Tabela 8).

Primerjava kohezijski regij nam kaže, da ima Zahodna Slovenija vse tri koeficiente starostne odvisnosti višje kot Vzhodna Slovenija in obenem tudi nadpovprečne.

Zaradi staranja prebivalstva po regijah se povečuje tudi starostna odvisnost starega prebivalstva, ki narašča že od leta 1981, predvsem pa po letu 1991. Po letu 2002 je največji porast odvisnosti starega prebivalstva zabeležila Gorenjska regija. Na drugi strani pa se zaradi vse manjšega deleža mladih do 14 let zmanjšuje koeficient odvisnosti mladega prebivalstva. V letu 2007 se je glede na leto 2002 najbolj zmanjšal v Jugovzhodni Sloveniji.

Tabela 8: Koefficient odvisnosti, %

Table 8: Dependency ratio, %

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Koefficient odvisnosti ^{1/} , %				Koefficient odvisnosti mladih ^{2/} , %				Koefficient odvisnosti starih ^{3/} , %			
	Dependency ratio ¹ , %				Young-age dependency ratio ² , %				Old-age dependency ratio ³ , %			
	1981	1991	2002	30.6.2007*	1981	1991	2002	30.6.2007*	1981	1991	2002	30.6.2007*
Osrednjeslovenska	51,7	45,5	42,4	43,6	35,5	30,4	22,0	20,8	16,2	15,1	20,4	22,8
Obalno-kraška	47,0	45,5	40,9	41,2	31,6	28,4	18,5	16,7	15,4	17,1	22,4	24,4
Gorenjska	53,6	47,9	43,9	44,9	37,5	32,7	23,4	21,6	16,2	15,3	20,5	23,3
Goriška	56,3	50,8	45,1	45,4	34,7	30,3	21,3	19,4	21,6	20,5	23,8	26,0
Savinjska	52,6	47,2	41,8	41,0	36,0	31,8	22,3	20,1	16,6	15,3	19,4	20,9
Jugovzhodna Slovenija	54,3	49,1	46,2	43,6	36,4	33,6	25,2	21,7	17,9	15,5	20,9	21,8
Pomurska	56,3	51,3	43,0	41,3	35,1	30,5	20,8	18,7	21,2	20,8	22,2	22,6
Notranjsko-kraška	57,6	51,6	44,9	44,0	34,5	31,2	21,6	19,7	23,2	20,5	23,2	24,3
Podravska	49,7	44,4	41,6	41,5	33,4	28,2	20,2	18,4	16,3	16,2	21,3	23,1
Koroška	50,7	45,9	41,0	40,7	36,9	32,3	22,5	19,9	13,7	13,6	18,5	20,8
Spodnjeposavska	55,8	50,9	46,0	43,3	33,8	31,3	22,7	19,9	22,0	19,6	23,3	23,5
Zasavska	44,4	46,4	42,8	41,6	29,4	29,2	20,4	17,9	15,0	17,1	22,3	23,7
SLOVENIJA	52,2	47,1	42,9	42,7	35,0	30,7	21,8	19,9	17,3	16,4	21,0	22,9

Opombe/Notes:: *Podatek za leto 2007 metodološko ni popolnoma enakovreden podatkom iz popisov prebivalstva za leta 1981, 1991 in 2002 / *Methodologically, the data for 2007 cannot be fully compared with data based on 1981, 1991 and 2002 census.

¹Razmerje med vsoto mladih in starih in delovno sposobnim prebivalstvom. / ¹Ratio of the sum of the old and young population to the working age population.

²Razmerje med mladimi in delovno sposobnim prebivalstvom. / ²Ratio of the young to the working age population.

³Razmerje med starimi in delovno sposobnim prebivalstvom. / ³Ratio of the old to the working age population.

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice / SORS, author's calculations.

Delež mladega prebivalstva se zmanjšuje počasneje kot narašča delež starega prebivalstva predvsem v regijah Zahodne Slovenije (Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska in Goriška regija), kar se odraža tudi v koeficientih. Tudi koeficient skupne odvisnosti prebivalstva se povečuje predvsem v regijah Zahodne Slovenije, kjer se obenem zmanjšuje delež delovno sposobnega prebivalstva.

3.2.6 Naravno gibanje prebivalstva

V letu 2007 je bilo število živorojenih večje od števila umrlih v polovici regij, tako da so imele pozitivni naravni prirast Osrednjeslovenska, Gorenjska, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Koroška in Zasavska regija, »uravnano bilanco« ali ničelni naravni prirast pa je imela Goriška regija. Najmanj umrlih na 1000 prebivalcev je bilo v Osrednjeslovenski regiji, največ pa v Pomurski in Spodnjeposavski regiji. Umrljivost prebivalstva se zmanjšuje v vseh starostnih skupinah, razen najvišjih, vendar pa je značilna precejšnja razlika v umrljivosti moških in žensk (gl. Tabela 10).

Primerjava naravnega gibanja prebivalstva med kohezijskima regijama v letu 2007 kaže negativni naravni prirast v Vzhodni Sloveniji (- 0,7 na 1000 prebivalcev) in pozitivnega v Zahodni Sloveniji (1,8 na 1000 prebivalcev).

Leta 2007 se je naravni prirast v primerjavi z letom 2002 povišal v vseh regijah razen v Spodnjeposavski in Notranjsko-kraški regiji. V letu 2002 so imele le tri regije pozitivni naravni prirast (Osrednjeslovenska, Gorenjska in Koroška regija), v letu 2007 pa so se jim pridružile še Savinjska, Jugovzhodna Slovenija in Zasavska regija. Najvišjo naravno rast na 1000 prebivalcev je imela v tem obdobju Zasavska regija, ki je tako tudi prešla iz negativne (- 3,3) v sicer še vedno skromno, a vendarle pozitivno naravno rast (0,1). Naravni prirast na 1000 prebivalcev pa se je najbolj zmanjšal v Spodnjeposavski regiji, ki je že tako negativni prirast še poglobila (z - 1,8 na - 2,7). Kljub ugodnim gibanjem v zadnjih dveh letih, ko je naravna rast pozitivna v večini regij in v povprečju države, pa lahko že kmalu pričakujemo, da se bo ta trend ponovno obrnil (glej podpoglavje Skupno število prebivalstva na str. 11).

3.2.7 Selitveno gibanje prebivalstva

Kot že rečeno, gibanje števila prebivalstva ni rezultat le naravnega, pač pa tudi selitvenega gibanja prebivalstva. Pozitivni selitveni prirast tujcev je bil edini dejavnik rasti prebivalstva v Sloveniji od leta 1997 do leta 2005. V letu 2006, še bolj pa v letu 2007, je sicer prišlo do pozitivnega naravnega prirasta, kar je vplivalo tudi na rast prebivalstva Slovenije, vendar v bistveno manjši meri kot priselitve tujcev. V letu 2007 se je največ oseb iz tujine priselilo v Obalno-kraško in prav tako se jih je iz te regije tudi največ odselilo v tujino, vendar je bil še vedno selitveni prirast s tujino na 1000 prebivalcev pozitiven in obenem najvišji med vsemi regijami (14,2). Najmanj priseljenih iz tujine je bilo v Pomursko regijo, iz katere se je skoraj toliko prebivalcev, kot se jih je priselilo, tudi odselilo v tujino, tako da je bil selitveni prirast s tujino 0,7 in obenem najmanjši med regijami. Tudi vse ostale regije so zabeležile pozitiven selitveni prirast s tujino (gl. Tabela 10).

Selitvena gibanja potekajo tudi med regijami. V letu 2007 so se prebivalci Slovenije najraje priseljevali v Goriško, Notranjsko-kraško in Obalno-kraško regijo. Največ odseljenih v druge regije je bilo iz Zasavske regije. V več kot polovici regij je bil selitveni prirast med regijami negativen. Najvišji selitveni prirast med regijami je imela Osrednjeslovenska regija, najnižjega – negativnega pa Koroška. Skupni prirast na 1000 prebivalcev, ki poleg selitvenega prirasta s tujino upošteva še naravni prirast, je bil negativen le v Pomurski regiji, najvišji pa, po pričakovanju, v Obalno-kraški in visok tudi v Osrednjeslovenski regiji. Skupni prirast v

Pomurski regiji je bil negativen predvsem zaradi negativnega naravnega prirasta, medtem ko je bil skupni prirast v Obalno-kraški regiji visok izključno zaradi priselitev, saj je bila naravna rast negativna. V Osrednjeslovenski regiji pa je bila tudi naravna rast pozitivna. Vzroki za selitve so v pretežni meri ekonomski, zato sta Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija glede možnosti zaposlitve privlačnejši, prav tako pa tudi Zahodna Slovenija v primerjavi z Vzhodno (gl. Tabela 9 in Tabela 10).

Tabela 9: Nekateri kazalniki naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva, 2006
Table 9: Some indicators of natural and migration changes of population, 2006

NA 1000 PREBIVALCEV / PER 1000 INHABITANTS										
STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Živorajeni /	Umrli /	Naravni prirast /	Priseljeni iz tujine	Odseljeni v tujino ¹	Selitveni prirast s tujino	Priseljeni iz drugih regij Slovenije ²	Odseljeni v druge regije Slovenije ²	Selitveni prirast med regijami	Skupni prirast ³
	Live births	Deaths	Natural increase	Immigrants from abroad	Emigrants to abroad ¹	Net migration from abroad	Immigrants from other regions of Slovenia ²	Emigrants to other regions of Slovenia ²	Net migration between regions	Total increase ³
Osrednjeslovenska	10,4	8,0	2,4	12,0	8,0	4,0	5,7	4,5	1,2	6,4
Obalno-kraška	8,1	8,9	-0,8	18,4	12,6	5,8	6,3	5,0	1,3	4,9
Gorenjska	10,7	7,7	2,9	6,9	5,2	1,7	4,2	5,1	-0,9	4,7
Goriška	8,5	9,9	-1,4	11,1	7,1	3,9	6,8	4,4	-2,2	2,5
Savinjska	9,4	9,1	0,4	12,5	8,3	4,2	2,6	3,6	-0,5	4,6
Jugovzhodna Slovenija	10,1	8,7	1,4	9,0	6,1	2,9	4,7	4,6	0,1	4,3
Pomurska	7,9	10,8	-2,8	3,0	3,0	0,1	3,2	3,2	0,0	-2,8
Notranjsko-kraška	9,2	9,7	-0,5	10,7	6,4	4,3	6,4	5,9	0,5	3,8
Podravska	8,4	10,0	-1,6	7,6	5,2	2,4	2,8	2,7	0,1	0,8
Koroška	9,1	78,5	0,0	5,1	3,8	1,3	2,5	4,9	-2,4	1,3
Spodnjeposavska	9,4	10,7	-1,3	13,3	10,1	3,3	4,8	4,4	0,4	2,0
Zasavska	8,5	10,1	-1,6	4,1	3,9	0,2	6,1	8,0	-1,9	-1,4
SLOVENIJA	9,4	9,1	0,4	10,0	6,8	3,1	4,2	4,2	0,0	3,5

Opombe/Notes: ¹Upoštevane so odselitve državljanov Republike Slovenije in tujcev. Podatki o odselitvah tujcev so ocene Statističnega urada Republike Slovenije. / ¹Data on emigration of citizens of the Republic of Slovenia and foreigners are included. Data on emigrated foreigners are estimates of the Statistical Office of the Republic of Slovenia.

²Upoštevane so samo selitve državljanov Republike Slovenije. / ²Only migration of citizens of the Republic of Slovenia is included.

³Upoštevani samo naravni prirast in selitveni prirast s tujino. / ³Natural increase and net migration from abroad are included.

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

Tabela 10: Nekateri kazalniki naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva, 2007
Table 10: Some indicators of natural and migration changes of population, 2007

NA 1000 PREBIVALCEV / PER 1000 INHABITANTS										
STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Živorjeni /	Umri /	Naravni prirast /	Priseljeni iz tujine	Odseljeni v tujino ¹	Selitveni prirast s tujino	Priseljeni iz drugih regij Slovenije ²	Odseljeni v druge regije Slovenije ²	Selitveni prirast med regijami	Skupni prirast ³
	Live births	Deaths	Natural increase	Immigrants from abroad	Emigrants to abroad ¹	Net migration from abroad	Immigrants from other regions of Slovenia ²	Emigrants to other regions of Slovenia ²	Net migration between regions	Total increase ³
Osrednjeslovenska	11,0	7,9	3,1	17,1	9,4	7,7	5,9	4,5	1,3	10,7
Obalno-kraška	9,2	9,4	-0,2	25,5	11,3	14,2	6,1	5,5	0,5	14,0
Gorenjska	10,7	8,7	2,1	10,3	5,4	4,8	4,7	5,6	-0,9	6,9
Goriška	9,8	9,8	0,0	17,1	7,2	9,9	7,5	4,6	-2,1	9,9
Savinjska	9,8	8,8	1,0	16,7	8,0	8,7	2,4	3,7	-0,2	9,7
Jugovzhodna Slovenija	10,6	9,7	0,9	14,7	7,6	7,1	4,4	5,1	-0,6	8,0
Pomurska	8,2	11,0	-2,8	4,5	3,8	0,7	2,8	3,3	-0,5	-2,1
Notranjsko-kraška	9,8	10,5	-0,8	18,7	8,3	10,3	7,2	6,6	0,6	9,6
Podravska	8,3	10,0	-1,7	12,7	6,0	6,7	3,0	2,5	0,5	5,0
Koroška	9,3	8,9	0,4	5,5	2,9	2,6	2,2	5,2	-3,0	3,0
Spodnjeposavska	8,4	11,0	-2,7	13,7	8,6	5,0	5,5	4,9	0,6	2,3
Zasavska	9,9	9,8	0,1	6,7	4,4	2,3	5,8	8,4	-2,6	2,4
SLOVENIJA	9,8	9,2	0,6	14,5	7,4	7,1	4,4	4,4	0,0	7,7

Opombe/Notes: ¹Upoštevane so odselitve državljanov Republike Slovenije in tujcev. Podatki o odselitvah tujcev so ocene Statističnega urada Republike Slovenije. / ¹Data on emigration of citizens of the Republic of Slovenia and foreigners are included. Data on emigrated foreigners are estimates of the Statistical Office of the Republic of Slovenia.

²Upoštevane so samo selitve državljanov Republike Slovenije. / ²Only migration of citizens of the Republic of Slovenia is included.

³Upoštevan samo naravni prirast in selitveni prirast s tujino. / ³Natural increase and net migration from abroad are included.

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

3.2.8 Tablice umrljivosti

Z zviševanjem povprečne starosti umrlih se povečuje tudi pričakovano trajanje življenja, ki pa je po regijah različno. Tablice umrljivosti ali življenjske tablice so tabelarni prikaz intenzivnosti umiranja in njene razporeditve po starosti. Za statistične regije so bile nazadnje izračunane iz petih zaporednih let (od leta 1999 do 2003) na Statističnem uradu RS. Ker so nekatere statistične regije po številu zelo majhne in je zato velikost slučajnih vplivov večja, so manjše regije priključili večjim (Notranjsko-kraško k Obalno-kraški, Koroško k Savinjski) oziroma jih združili (Zasavsko s Spodnjeposavsko). Tako imajo vse regije najmanj 100.000 prebivalcev (gl. Tabela 11).

Tablice umrljivosti po regijah kažejo značilno razliko med vzhodnim in zahodnim delom države. V vzhodni Sloveniji (Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska in Jugovzhodna Slovenija) lahko prebivalstvo v povprečju pričakuje za 2,5 leta krajšo življenjsko dobo kakor v regijah zahodne Slovenije. Analiza je pokazala, da imajo med rojenimi v letih od 1999–2003 najmanj možnosti za dolgo življenje prebivalci Pomurske regije, posebno moški (69,2 let, ženske 73,8 let), najvišje življenjsko pričakovanje pa je v povprečju značilno za Osrednjeslovensko regijo (74 let za moške in 80,3 let za ženske). Vzhodna in zahodna Slovenija se ločita tudi po pogostosti posameznih vzrokov smrti. Standardizirana stopnja umrljivosti zaradi bolezni obtočil, prebavil, dihal in poškodb je bila npr. leta 1999 v vzhodni Sloveniji za približno tretjino višja

kakor v zahodni Sloveniji. Vzroki za te razlike niso raziskani, vendar pa obstaja povezava z načinom življenja, prehranjevanja in tudi socialnega statusa prebivalstva.

Novije tablice umrljivosti je SURS objavil le na ravni celotne države za 2005–2006. Če predpostavimo, da bo umrljivost od opazovanega obdobja ostala nespremenjena, lahko pričakujemo, da bodo v Sloveniji moški v povprečju živeli 74,84 let, ženske pa 81,89 let.

Tabela 11: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu, po spolu in regijah, 1999–2003

Table 11: Life expectancy at birth by sex and regions, 1999–2003

	Skupaj / Total	Moški / Men	Ženske / Women	Razlika med žensko in moškim / Difference between women and men in years
Slovenija	76,2	72,2	80,0	7,8
Osrednjeslovenska	77,8	74,0	81,3	7,3
Obalno-kraška	77,1	73,4	80,8	7,4
Gorenjska	77,3	73,5	80,9	7,4
Goriška	77,6	73,6	81,4	7,8
Savinjska	75,2	71,4	79,0	7,6
Jugovzhodna Slovenija	75,2	70,8	79,7	8,9
Pomurska	73,8	69,2	78,5	9,3
Notranjsko-kraška	77,1	73,4	80,8	7,4
Podravska	75,3	71,2	79,2	8,0
Koroška	75,2	71,4	79,0	7,6
Spodnjeposavska	74,5	70,6	78,5	7,9
Zasavska	74,5	70,6	78,5	7,9

Opombe/Notes: Po skrajšanih tablicah umrljivosti za regije. Zaradi majhnosti statističnih regij po številu prebivalstva je Notranjsko-kraška priključena k Obalno-kraški, Koroška k Savinjski, Zasavska in Spodnjeposavska sta združeni. Regiji, ki sta priključeni ali združeni, imata isto vrednost. / Note: According to abridged life tables for regions. Due to the very small total number of population in some statistical regions, two of the four smallest regions are joined in the bigger neighbouring regions (Notranjsko-kraška to Obalno-kraška and Koroška to Savinjska), and two regions are merged (Zasavska and Spodnjeposavska). The joined or merged regions have the same value.

Vir/Source of data: SURS. / SORS.

3.3 Primerjava s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3 in NUTS 2

Primerjava slovenskih statističnih regij s sosednjimi regijami v Italiji, Avstriji in na Madžarskem na NUTS 3 ravni kaže, da je po številu prebivalstva največja italijanska provinca Videm, sledita pa ji dve slovenski regiji – Osrednjeslovenska in Podravska. Manj kakor 100.000 prebivalcev imajo slovenske regije (Koroška, Spodnjeposavska, Notranjsko-kraška in Zasavska), ki sodijo med najmanjše regije v skupini slovenskih in sosednjih regij in avstrijska regija Južno Gradiščansko (Südburgenland) z 98.000 prebivalci. Po površini so slovenske regije večinoma med manjšimi. Gostota poselitve je daleč največja v provinci Trst (1121 prebivalcev/km²), vendar je med regijami z relativno visoko gostoto poselitve kar nekaj slovenskih – Osrednjeslovenska (tretje mesto), Zasavska in Podravska. V obdobju od leta 2002 do 2005 se je prebivalstvo najbolj zmanjšalo v provinci Trst. Največji porast števila prebivalstva pa je zabeležila provinca Gorica (2,5 %).

Tabela 12: Primerjave s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3 v številu prebivalstva, površini in gostoti poselitve, 1991–2005¹

Table 12: Comparison with neighbouring regions (NUTS 3 level) by population, area and density, 1991–2005¹

REGIJE NUTS 3 / NUTS 3 LEVEL	Prebivalstvo skupaj / Population - total, v / in 1000			Stopnja rasti prebivalstva (%) / Population change (%)	Površina / Area, v / in km ²	Gostota poselitve na km ² / Population density in km ²
	1991	2002	2005	2002–2005	2005	2005
EU-27	...	485.593	492.000	1,3	4.401.775	112
Italy	56.751	57.158	58.607	2,5	301.336	194
Udine	522	521	529	1,6	4.904	108
Gorizia	138	138	141	2,5	466	302
Trieste	262	241	238	-1,5	212	1121
Hungary	10.346	10.159	10.087	-0,7	93.030	108
Vas	275	268	265	-1,2	3.336	79
Zala	305	79	295	-1,3	3.784	78
Austria	7.755	8.084	8.236	1,9	83.871	98
Südburgenland	101	98	98	-0,2	1.471	66
Klagenfurt-Villach	261	270	272	0,8	2.030	134
Unterkärnten	159	159	157	-1,0	3.375	47
Oststeiermark	261	269	269	0,0	3.354	80
West- und Südsteiermark	186	191	191	0,2	2.224	86
Slovenija	2.002	1.996	2.001	0,2	20.273	99
Pomurska	131	124	123	-1,0	1.337	92
Podravska	329	320	319	-0,2	2.170	147
Koroška	75	74	74	-0,3	1.041	71
Savinjska	259	258	257	-0,2	2.384	108
Zasavska	48	46	46	-1,3	264	172
Spodnjeposavska	73	70	70	-0,3	885	79
Jugovzhodna Slovenija	136	138	139	0,7	2.675	52
Notranjsko-kraška	51	51	51	0,6	1.456	35
Osrednjeslovenska	484	493	498	1,1	2.555	195
Gorenjska	195	198	199	0,6	2.137	93
Goriška	121	120	120	-0,4	2.325	51
Obalno-kraška	102	105	105	0,8	1.044	101

Opomba/Note: ¹Stopnja rasti prebivalstva za 2002-2006. / ¹Population change for 2002-2006.

Vir/Source of data: Eurostat. New Cronos. Regions (d).

Na ravni NUTS 2 je največja regija po številu prebivalcev Furlanija - Julijska krajina (Friuli-Venezia Giulia), najmanjša pa avstrijsko Gradiščansko (Burgenland). Najgosteje poseljena regija je Furlanija - Julijska krajina, ki je v obdobju 2002–2005 tudi najbolj povečala število prebivalstva (1,6 %), največji upad pa je zabeležila Vzhodna Slovenija (– 0,2 %). V skupini sosednjih pokrajin je z 59 prebivalci/km² najredkeje poseljena avstrijska Koroška (Kärnten).

Tabela 13: Primerjave s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2 v številu prebivalstva, površini in gostoti poselitve, 1991–2005

Table 13: Comparison with neighbouring regions (NUTS 2 level) by population, area and density, 1991–2005

REGIJE NUTS 2 / NUTS 2 LEVEL	Prebivalstvo skupaj / Population - total, v / in 1000			Stopnja rasti prebivalstva, v % / Population change, v %	Površina / Area, v / in km ²	Gostota poselitve na km ² / Population density in km ²
	1991	2002	2005	2002–2005	2005	2005
EU27 ¹	...	485.593	492.000	1,3	4.401.775	112
Italy	56.751	57.158	58.607	2,5	301.336	194
Friuli-Venezia Giulia	1.197	1.188	1207	1,6	7.858	154
Hungary	10.346	10.159	10.087	– 0,7	93.030	108
Nyugat-Dunántúl	1.004	1.002	1.000	– 0,1	11.328	88
Austria	7.755	8.084	8.236	1,9	83.871	98
Burgenland (A)	273	277	279	0,8	3.965	70
Kärnten	550	561	560	– 0,1	9.536	59
Steiermark	1.175	1.190	1.200	0,8	16.392	73
Slovenija	2.002	1.996	2.001	0,2	20.273	99
Vzhodna Slovenija	1.100	1.081	1.079	– 0,2	12.212	88
Zahodna Slovenija	902	915	922	0,8	8.061	114

Opomba/Note:¹Stopnja rasti prebivalstva za 2002-2006. / ¹Population change for 2002-2006.

Vir/Source of data: Eurostat. New Cronos. Regions (d).

3.4 Zaključek

Število prebivalstva raste predvsem v regijah zahodne polovice države, koncentracija pa se nadaljuje v Osrednjeslovenski regiji, kjer živi dobra četrtina vsega prebivalstva Slovenije. Rast števila prebivalstva v Sloveniji je bila od leta 1997 do 2005 izključno posledica priseljevanja tujcev, leta 2006 in 2007 pa je bila pozitivna tudi naravna rast. Kljub temu je k porastu števila prebivalstva prispevala predvsem selitvena rast, saj je bila naravna rast premajhna. Poleg tega lahko v bližji prihodnosti pričakujemo, da tudi naravna rast ne bo več pozitivna, tako da je za prihodnji demografski razvoj Slovenije značilno, da bo odvisen od priselitev iz tujine. Zaradi upadanja naravne rasti in manjše smrtnosti prebivalstva se spreminja starostna struktura prebivalstva po regijah. Povečuje se delež starega in zmanjšuje delež mladega prebivalstva. S tem raste tudi indeks staranja prebivalstva. V letu 2007 je bilo že v vseh regijah več starega kakor mladega prebivalstva (indeks staranja je bil večji od 100). Razlike med regijami po tem kazalniku se zmanjšujejo zaradi pospešenega staranja prebivalstva v vseh regijah in s tem zmanjševanja relativnih razlik glede na slovensko povprečje in druge regije. Zaradi istih vzrokov pa se zmanjšuje tudi koeficient odvisnosti mladega prebivalstva in povečuje koeficient odvisnosti starega prebivalstva.

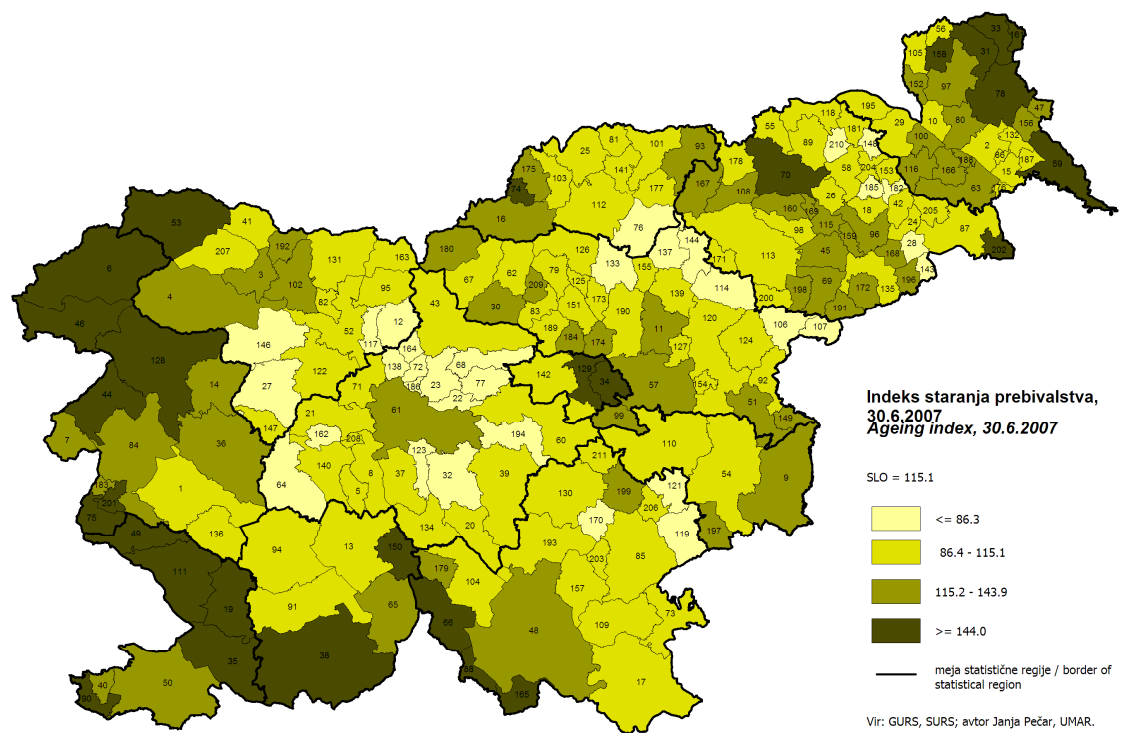
V primerjavi s sosednjimi regijami v Italiji, Avstriji in na Madžarskem na ravni NUTS 3 so slovenske statistične regije po številu prebivalstva med manjšimi, vendar ne vse. Osrednjeslovenska je po številu prebivalstva na drugem mestu, takoj za italijansko provinco Videm. Gostota poselitve je daleč največja v provinci Trst (1121 prebivalcev/km²), vendar je med regijami z relativno visoko gostoto poselitve kar nekaj slovenskih – Osrednjeslovenska (tretje mesto), Zasavska in Podravska. V obdobju od leta 2002 do 2005 se je prebivalstvo

v večini sosednjih regij zmanjšalo. Največji upad števila prebivalstva je zabeležila provinca Trst. Število prebivalstva se je najbolj povečalo v italijanski provinci Gorica.

Na ravni NUTS 2 je največja regija po številu prebivalstva Furlanija - Julijska krajina, ki ima tudi najvišjo gostoto in beleži največji porast števila prebivalstva v obdobju od 2002 do 2005.

Karta 1: Indeks staranja prebivalstva, 2007

Map 1: Ageing index, 2007

4 REGIONALNI BRUTO DOMAČI PROIZVOD

4.1 Metodološka pojasnila

Gospodarsko razvitost neke teritorialne enote (regije, države) pogosto ocenjujemo z ustvarjenim bruto domačim proizvodom (BDP) na prebivalca. Ta kaže rezultate ekonomske dejavnosti, dosežene v posameznih teritorialnih enotah v določenem obdobju. To je tudi najpogosteje uporabljeni kazalnik, s katerim ugotavljamo razlike v ekonomski moči in razvitosti dveh ali več regij ali držav med seboj. Toda kaj v resnici pomeni? Kako je primerjava sploh mogoča, ko pa med seboj primerjamo teritorialne enote različnih velikosti, in regije, ki uporabljajo različne valute?

V različno velikih teritorialnih enotah je ustvarjena različna višina BDP. Medsebojna primerjava takih regij je mogoča, če uporabimo kazalnik BDP na prebivalca, ki na ta način kaže življenjsko raven prebivalcev obravnavane regije, države. Pri regionalnem BDP moramo upoštevati še nekaj, namreč pomembno je razlikovati med krajem dela in krajem bivanja. Na območjih z visokim deležem dnevnih migrantov je lahko BDP na prebivalca izredno visok (npr. veliki gospodarska središča, kakršen je London) in relativno nizek v okoliških regijah, čeprav je zanje značilna visoka kupna moč gospodinjstev in visoki razpoložljivi dohodki prebivalstva. Pri regionalnem BDP upoštevamo BDP samo v regiji, kjer oseba dela. BDP v regijah, kjer je število zaposlenih oseb, ki v regiji delajo, večje kakor število oseb, ki v regiji živijo, je zato večji od kupne moči prebivalstva v teh regijah.

Primerjava BDP med državami ali regijami prinaša tri glavne težave:

- razlike v metodologiji, opredelitvi BDP;
- vrednost BDP je izražena v denarju, ki je običajno nacionalna valuta;
- ravni cen so med posameznimi državami, regijami različne.

Osnovni pogoji za zagotavljanje primerljivosti med BDP različnih teritorialnih enot so zato: (i) skladnost v metodologiji izračunavanja BDP, (ii) uporaba enotne »valute« in (iii) prikaz enakih ravni cen. Prvi pogoj je izpolnjen z uporabo standardnih metodologij nacionalnih računov (ESA 95). Drugi pogoj bi lahko izpolnili s pretvorbo nacionalnih valut z deviznim tečajem v EUR (ali kakšno drugo valuto), vendar menjalni tečaji ne bi izločili vseh mednarodnih cenovnih razlik, saj so na ta način dobljene vrednosti še vedno prikazane na nacionalni ravni cen. Za prikaz enake ravni cen potrebujemo pretvornik, ki hkrati odpravi razlike v valutah in razlike v ravni cen med državami, regijami. Ta pretvornik se imenuje pariteta kupne moči (PKM) ali angleško *purchasing power parity* (PPP). BDP, ki je rezultat pretvorbe s PKM, imenujemo BDP v PKM.

»PKM so posebni indeksi cen, ki kažejo razmerje v ravni cen med državami in izenačujejo kupno moč različnih valut. V mednarodnih primerjavah imajo podobno vlogo kot deflatorji v časovnih primerjavah BDP, saj z njimi izločamo razlike v ravni cen med primerjanimi državami. PKM se izračunavajo po posebnih, kompleksnih metodoloških postopkih, katerih teoretske temelje postavlja teorija indeksnih števil, organizacijsko-tehnične temelje izračunavanja pa je v sedemdesetih letih postavil *International Comparison Project* (ICP project), ki se od leta 1980 naprej izvaja v Evropi kot skupni evropski program primerjav (*European Comparison Programme* – ECP); najpomembnejši del tega programa je Eurostat – OECD PKM program.

Pri različnih analitičnih uporabah PKM ne smemo prezreti, da so PKM kot ključni element za vzpostavljanje mednarodne primerljivosti vrednostnih agregatov po svoji zasnovi indeksna števila in že zaradi znanega problema indeksnih števil² ne morejo zagotavljati točnega merila relativnih razlik v cenah med državami. Poleg tega pa je njihovo izračunavanje podvrženo kompleksnim, zahtevnim in pogosto tudi poenostavljenim metodološkim postopkom in zbiranjem podatkov, v katerem sodeluje veliko število držav, ki se razlikujejo po razvitosti, velikosti, življenjski ravni, potrošnih navadah in, ne nazadnje, tudi po kvaliteti uradne statistike. V strokovnih napotkih o uporabi PKM in z njimi povezanih podatkov najdemo podobna opozorila, »da je treba računati v izračunih PKM s +/- 5% napako..., saj so PKM le statistični konstrukt, ne pa natančne vrednosti (*OECD Purchasing Power Parities and Real Expenditures – 1996 Results*), in da so pri razvrščanju držav relativno majhne razlike lahko posledica metodoloških dejavnikov, ne pa dejanskih razlik med državami« (Bregar, Repotočnik, 2003, str. 3).

Mednarodna primerjava BDP v PKM je mogoča z uporabo standardov kupne moči (SKM, angleško PPS — *purchasing power standards*). V Eurostatu zaradi praktičnih razlogov PKM izračunajo za skupino držav članic EU-15³ kot bazo, tako da so PKM posameznih držav izražene nevtrarno, v umetni »povprečni valuti«, ki jo imenujemo SKM (Bregar, Repotočnik, 2003, str. 39–42).

Podatki o BDP se zaradi različnih vzrokov (ne nazadnje so podatki o BDP na prebivalca v PKM tudi eden od osnovnih meril za dodeljevanje sredstev kohezijske politike EU) redno pregledujejo. Poleg rednih revizij vsakih nekaj let pride še do velikih metodoloških sprememb. Ena glavnih metodoloških sprememb, ki predstavlja spremembe v zasnovi, definicijah in klasifikacijah na področju nacionalnih računov, je bil prehod iz obračunskih pravil ESA 79 na ESA 95, kar močno vpliva na izide BDP v PKM. Uveljavitev nove metodologije poteka postopno. SURS je na nacionalni in regionalni ravni že objavil revidirane podatke o BDP od leta 1995 dalje. Zadnja revizija na regionalni ravni je bila leta 2007.

Temeljni problem pri izračunavanju regionalnih bruto dodanih vrednosti (v nadaljevanju: BDV) izhaja iz dejstva, da za subjekte, katerih enote poslujejo v dveh ali več regijah, ni neposrednih podatkov po regijah. Celotna BDV je izračunana v regiji, kjer je sedež subjekta. V Sloveniji zaradi pomanjkanja podatkov pri izračunavanju BDP na prebivalca v PKM po statističnih regijah ne upoštevamo razlike v ravni cen med regijami (podobno je tudi pri drugih državah na ravni nižjih teritorialnih enot). Medregionalna primerjava tako ne upošteva dejanskih razlik med regijami znotraj države, saj predpostavljamo, da so ravni cen v vseh regijah enake, torej take kakor na ravni celotne države, kar zamegljuje dejansko sliko.

V tem delovnem zvezku smo podatke o regionalni bruto dodani vrednosti in bruto domačem proizvodu pridobili iz SURS. Temeljijo na metodologiji regionalnih računov, ki so podsistem nacionalnih računov, le da je njihov predmet raziskovanja vezan na posamezne teritorialne enote. Regionalna bruto dodana vrednost in bruto domači proizvod sta izračunana s posredno metodo. Podatki o bruto dodani vrednosti po dejavnostih na državni ravni so po določenih dohodkovnih delih porazdeljeni po regijah z ustreznimi ključi, sicer pa so zasnove, uporabljene v regionalnih računih, enake kakor v nacionalnih računih. Metodologija je mednarodno

² Problem indeksnih števil, kot ga je leta 1936 opredelil Ragnar Frisch v članku "Annual Survey of General Economic Theory: The Problem of Index Numbers" izhaja iz preprostega dejstva, da v ekonomiji ne razpolagamo z nedvoumnim, v času in prostoru nespremenljivim merilom za določanje relativnega pomena (za vrednotenje) ekonomskim pojavov in s tem tudi nimamo merila, ki bi omogočalo njihovo nedvoumno agregiranje. Sleherni postopek agregacije, ki se formalno kaže z izbranim indeksnim obrazcem, vnaša v izračun indeksov nujno določeno stopnjo pristranskosti.

³ In EU-27, op.p.

primerljiva. Osnovni vir za mednarodne primerjave je Eurostatova zbirka podatkov Regions (Eurostat, New Cronos, Regions (d)).

4.2 Struktura bruto dodane vrednosti po statističnih regijah

Statistične regije v Sloveniji se med seboj razlikujejo po obsegu in po strukturi dodane vrednosti, med njimi pa najbolj izstopa Osrednjeslovenska regija. Ta je v letu 2005 v povprečju ustvarila skoraj 36 % vse slovenske bruto dodane vrednosti (BDV) in ta delež se iz leta v leto povečuje. Tretjino BDV skupaj ustvarijo tudi Podravska, Savinjska in Gorenjska regija, preostanek pa ostalih osem regij. Osrednjeslovenska regija je v letu 2005 več kot tri četrtine BDV ustvarila v storitvenem sektorju, po čemer jo presega le še Obalno-kraška regija (76,9 %). Struktura BDV po regijah je različna. Po ustvarjeni BDV v industriji in rudarstvu izstopata Koroška in Jugovzhodna Slovenija, v energetiki Spodnjeposavska, v gradbeništvu pa Pomurska regija. Pomurska regija ustvari nadpovprečen delež BDV tudi v kmetijstvu (gl. Tabela 14 in Tabela 15).

V daljšem časovnem obdobju so opazne večje spremembe strukture BDV po regijah. Tako se je glede na leto 2000 v vseh regijah, razen v Obalno-kraški in Zasavski regiji, kjer ni prišlo do sprememb, zmanjšal delež kmetijskega sektorja. Tudi industrijski sektor se je zmanjšal v vseh regijah razen na Koroškem, največji porast pa je zabeležil predvsem storitveni sektor in deloma tudi gradbeništvu. Najbolj sta delež storitvenega sektorja povečali Zasavska (6,2 strukturne točke) in Notranjsko-kraška regija (3,4 strukturne točke). Zasavska regija je na drugi strani najbolj med vsemi regijami zmanjšala delež predelovalnih dejavnosti in rudarstva v tem obdobju (za 5,1 strukturne točke). Notranjsko-kraška pa je zmanjšala deleže v vseh ostalih sektorjih razen storitvenega, nadpovprečno v kmetijskem in gradbenem sektorju.

V letu 2005 ni prišlo do večjih sprememb v regionalni porazdelitvi ustvarjene bruto dodane vrednosti. Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Savinjska in Koroška regija so v letu 2005 svoj delež v bruto dodani vrednosti povečale za 0,1 odst. t. glede na leto 2004, Gorenjska, Pomurska in Podravska regija pa zmanjšale – slednja najbolj (za – 0,2 odst. t.). Nekoliko večje spremembe strukture BDV so opazne znotraj posameznih regij. Na področju kmetijstva in ribištva je najbolj zmanjšala BDV Spodnjeposavska regija (– 0,5 odst. t.), na področju rudarstva, industrije in energetike Zasavska regija (– 2,3 odst. t.). Na področju gradbeništvu so regije večinoma beležile porast, največjega Osrednjeslovenska (0,6 odst. t.). Največji porast pa je imela večina regij v storitvenih dejavnosti, pri čemer je najbolj izstopala Jugovzhodna Slovenija (2,3 odst. t.).

Tabela 14: Bruto dodana vrednost – struktura po dejavnosti, 2005

Table 14: Gross value added – Activity structure, 2005

Dejavnosti / Activity	Statistične regije / Statistical Regions												
	Slovenija	Pomurska	Podrav-ska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Spodnje-posavska	Jugo-vzhodna Slovenija	Osrednje-slovenska	Gorenj-ska	Notranjsko-kraška	Goriška	Obalno-kraška
DEJAVNOSTI - SKUPAJ / ACTIVITIES - TOTAL	100,0	4,1	13,4	2,9	11,4	1,6	2,8	6,4	35,9	8,5	1,9	5,7	5,4
A + B Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo / Agriculture, hunting, forestry and fishing	100,0	13,4	16,4	4,0	14,0	1,1	6,0	10,5	14,4	6,4	4,1	6,6	3,1
C + D Rudarstvo in predelovalne dejavnosti / Mining, quarrying and manufacturing	100,0	4,2	12,8	4,8	15,5	2,2	2,3	10,4	23,8	12,0	2,6	6,4	3,2
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo / Electricity, gas and water supply	100,0	2,2	14,3	4,6	17,9	3,7	18,5	3,0	23,0	4,3	0,8	5,1	2,6
F Gradbeništvo / Construction	100,0	5,4	14,4	2,2	14,7	1,4	3,2	6,0	32,3	6,4	2,0	6,3	5,5
G Trgovina, popravila motornih vozil / Wholesale, retail; certain repair	100,0	3,3	12,3	2,0	10,5	1,3	1,9	4,0	45,3	8,1	1,3	4,5	5,5
H Gostinstvo / Hotels and restaurants	100,0	7,4	11,4	1,7	13,6	1,5	3,7	4,1	23,9	12,3	1,7	6,5	12,1
I Promet, skladiščenje, zveze / Transport, storage and communication	100,0	2,9	11,8	1,8	7,8	0,7	1,5	4,8	40,8	8,7	2,0	4,1	13,1
J Finančno posredništvo / Financial intermediation	100,0	2,6	15,3	1,7	7,2	1,1	1,2	3,2	50,9	4,8	1,1	4,6	6,3
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve / Real estate, renting & business activities	100,0	3,6	14,6	2,1	9,7	1,8	2,3	5,8	41,3	7,7	1,7	4,6	4,6
L Javna uprava, obvezno soc. zav. / Public administration&defence; comp.soc.sec.	100,0	3,7	10,1	1,8	6,4	0,8	2,7	5,2	54,2	5,0	2,1	4,0	4,1
M Izobraževanje / Education	100,0	4,6	16,2	3,0	10,2	1,4	2,4	5,9	36,4	7,9	2,0	5,0	5,1
N Zdravstvo in social.varstvo / Health and social work	100,0	4,8	16,2	3,2	10,9	1,7	2,3	6,0	34,3	7,5	1,5	5,7	5,7
O+P Druge jav.skupne in os.storitve; zaseb.gospodinj.z zaposlenim osebjem / Other social and personal serv.	100,0	1,8	9,6	1,2	6,3	1,0	1,3	2,3	42,2	7,2	0,6	17,4	8,9

Vir/Source of data: SURS. / SORS.

Tabela 15: Bruto dodana vrednost – struktura po regijah, 2005

Table 15: Gross value added – Regional structure, 2005

Dejavnosti / Activity	Statistične regije / Statistical Regions												
	Slovenija	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Spodnje-posavska	Jugo-vzhodna Slovenija	Osrednje-slovenska	Gorenjska	Notranjsko-kraška	Goriška	Obalno-kraška
DEJAVNOSTI - SKUPAJ / ACTIVITIES - TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
A + B Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo / Agriculture, hunting, forestry and fishing	2,5	8,3	3,1	3,5	3,1	1,7	5,4	4,2	1,0	1,9	5,4	2,9	1,4
C + D Rudarstvo in predelovalne dejavnosti / Mining, quarrying and manufacturing	24,5	25,2	23,4	40,4	33,1	33,4	20,1	39,8	16,2	34,6	32,9	27,5	14,4
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo / Electricity, gas and water supply	3,0	1,6	3,2	4,8	4,7	6,8	19,7	1,4	1,9	1,5	1,3	2,7	1,4
F Gradbeništvo / Construction	5,8	7,7	6,2	4,5	7,4	5,2	6,6	5,5	5,2	4,4	6,2	6,4	5,8
G Trgovina, popravila motornih vozil / Wholesale, retail; certain repair	12,0	9,6	11,1	8,2	11,0	10,0	8,1	7,6	15,1	11,5	8,0	9,4	12,1
H Gostinstvo / Hotels and restaurants	2,3	4,1	1,9	1,3	2,7	2,1	3,0	1,4	1,5	3,3	2,0	2,6	5,0
I Promet, skladiščenje, zveze / Transport, storage and communication	7,7	5,6	6,8	4,7	5,3	3,1	4,2	5,8	8,8	8,0	8,0	5,5	18,6
J Finančno posredništvo / Financial intermediation	4,4	2,9	5,0	2,6	2,8	2,9	1,8	2,2	6,2	2,5	2,5	3,5	5,1
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve / Real estate, renting & business activities	17,1	15,2	18,7	12,7	14,4	18,9	14,2	15,6	19,6	15,5	15,5	13,7	14,6
L Javna uprava, obvezno soc. zav. / Public administration & defence; comp. soc. sec.	6,2	5,6	4,7	4,0	3,4	3,0	5,9	5,0	9,3	3,6	6,8	4,3	4,7
M Izobraževanje / Education	5,8	6,5	7,0	5,9	5,1	5,1	5,0	5,3	5,8	5,4	6,1	5,1	5,4
N Zdravstvo in social. varstvo / Health and social work	5,2	6,1	6,3	5,8	4,9	5,4	4,3	4,9	4,9	4,6	4,2	5,1	5,4
O+P Druge jav. skupne in os. storit.; zaseb. gosp. z zap. oseb / Other social and personal serv.	3,7	1,7	2,6	1,6	2,0	2,3	1,7	1,3	4,3	3,2	1,2	11,2	6,0

Vir/Source of data: SURS. / SORS.

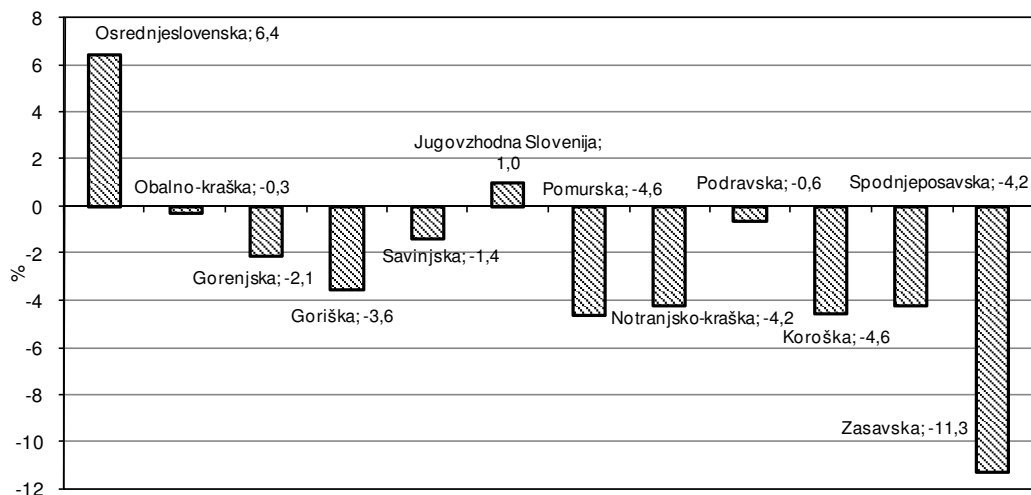
4.3 Bruto domači proizvod na prebivalca

Tudi po razvitosti, merjeni z BDP na prebivalca, dosega največje vrednosti Osrednjeslovenska regija. V letu 2005 je za 44,3 % presegala slovensko povprečje. Nadpovprečni BDP na prebivalca je bil še v Obalno-kraški regiji, vse ostale regije pa so bile pod slovenskim povprečjem, najbolj Pomurska regija – za eno tretjino. Razlike med ostalimi regijami niso velike, lahko pa jih razdelimo v tri skupine. V prvi so regije, ki dosegajo med 70 % in 81 % slovenskega povprečja (Zasavska, Notranjsko-kraška, Koroška in Spodnjeposavska), v drugi tiste, ki dosegajo med 82 % in 90 % slovenskega povprečja (Podravska, Gorenjska, Savinjska regija), in v tretji sta regiji, ki dosegata več kot 90 % slovenskega povprečja (Jugovzhodna Slovenija in Goriška regija). Osrednjeslovenska regija je tudi edina slovenska regija, ki presega povprečje EU-27 (v letu 2005 že za 25,3 %), najmanj, 57,8 % povprečja EU-27, pa dosega Pomurska regija. Ostale regije dosegajo med 60 in 90 % povprečja EU-27 (gl. Tabela 16).

Razporeditev regij po BDP na prebivalca je bila tudi v letu 2000 taka kot leta 2005 razen Notranjsko-kraške in Zasavske regije, ki sta zamenjali mesti, tako da je Zasavska padla na predzadnje mesto, kjer je bila prej Notranjsko-kraška. Glede na slovensko povprečje je BDP na prebivalca v letu 2005 v primerjavi z letom 2000 porasel le v Osrednjeslovenski regiji (za 6,4 indeksne točke) in Jugovzhodni Sloveniji (za 1 indeksno točko), drugod pa je padel (gl. Sliko 2). Največji padec je zabeležila Zasavska regija, kjer je BDP na prebivalca padel kar za 11,3 indeksnih točk, poleg nje pa še Pomurska, Koroška, Notranjsko-kraška in Spodnjeposavska regija. Na to kaže tudi upad števila delovnih mest, ki je bil v tem obdobju največji prav v teh regijah (najbolj izstopa Zasavska regija, za – 11,6 %). Primerjava med leti 2004 in 2005 kaže nekoliko drugačno sliko. V letu 2005 je glede na predhodno leto večina regij, ki so pod slovenskim povprečjem, zmanjšala zaostajanje za njim, najbolj pa Koroška regija. Na drugi strani sta zaostajanje za slovenskim povprečjem najbolj povečali Pomurska in Notranjsko-kraška regija, ki sta že sicer na dnu slovenskih regij po tem kazalniku. V primerjavi s povprečjem EU-27 je svoj zaostanek povečala edino Zasavska regija (za 3,2 indeksne točke) (gl. Sliko 2).

Slika 2: Sprememba BDP na prebivalca v odstotnih točkah glede na povprečje Slovenije – primerjava leta 2005 z letom 2000

Graph 2: Change in GDP per capita in percentage points of the average of Slovenia – 2005 over 2000

Vir: SURS, preračuni avtorice. /Source: SORS, author's calculations.

Tabela 16: Bruto domači proizvod na prebivalca po regijah, 2000, 2003 in 2005

Table 16: Gross domestic product by regions, 2000, 2003 and 2005

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000				2003				2005			
	mio EUR ¹	SKM na preb./PPSp	Indeks/Index, SLO=100	Indeks/Index, EU-27=100	mio EUR ¹	SKM na preb./PPSp	Indeks/Index, SLO=100	Indeks/Index, EU-27=100	mio EUR ¹	SKM na preb./PPSp	Indeks/Index, SLO=100	Indeks/Index, EU-27=100
Osrednjeslovenska	14.747	20.882	137,8	109,9	18.377	24.608	144,8	119,0	20.364	28.069	144,3	125,3
Obalno-kraška	11.108	15.695	103,8	82,6	13.189	17.713	103,9	85,7	14.616	20.141	103,5	89,9
Gorenjska	9.334	13.118	87,2	69,1	10.984	14.725	86,5	71,2	12.018	16.564	85,1	73,9
Goriška	10.612	14.690	99,2	77,3	12.061	16.144	95,0	78,1	13.496	18.588	95,6	83,0
Savinjska	9.665	13.483	90,3	71,0	11.234	15.078	88,5	72,9	12.556	17.336	88,9	77,4
Jugovzhodna Slovenija	9.682	13.615	90,5	71,7	11.435	15.330	90,1	74,2	12.914	17.800	91,5	79,5
Pomurska	7.622	10.411	71,2	54,8	8.629	11.561	68,0	55,9	9.399	12.944	66,6	57,8
Notranjsko-kraška	8.422	11.859	78,7	62,4	9.698	12.992	76,4	62,9	10.514	14.500	74,5	64,7
Podravska	9.032	12.550	84,4	66,1	10.613	14.210	83,6	68,7	11.825	16.304	83,8	72,8
Koroška	8.849	12.282	82,7	64,7	9.811	13.138	77,3	63,6	11.029	15.223	78,1	68,0
Spodnjeposavska	9.030	12.583	84,4	66,2	9.937	13.365	78,3	64,7	11.319	15.618	80,2	69,7
Zasavska	8.758	11.949	81,8	62,9	9.047	12.130	71,3	58,7	9.962	13.736	70,6	61,3
SLOVENIJA	10.701	14.969	100,0	78,8	12.695	17.014	100,0	82,3	14.116	19.462	100,0	86,9
EU-27		18.996		100,0		20.672		100,0		22.400		100,0

Opomba/Note: ¹Fiksni tečaj 2007. / ¹Fixed exchange rate 2007.

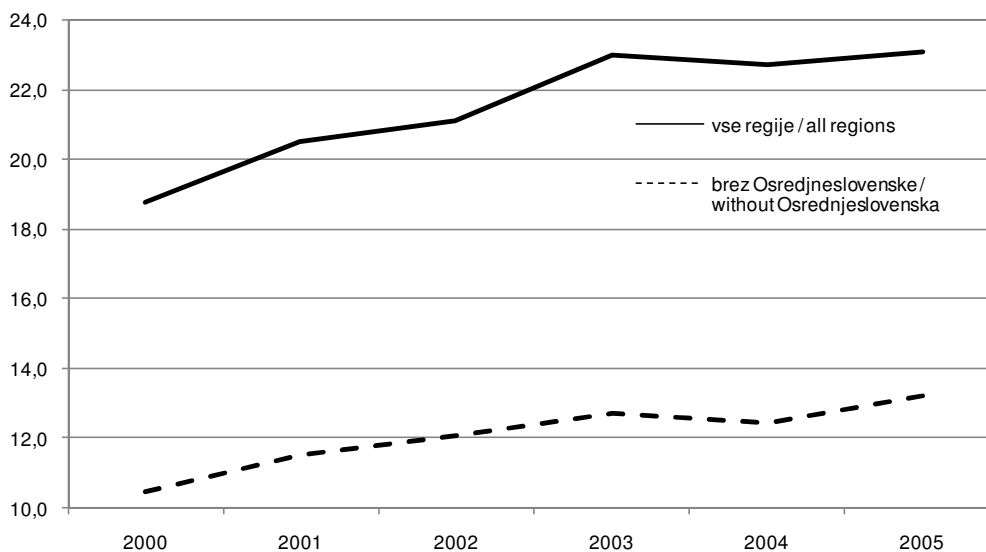
Viri/Sources of data: SURS, revidirano dec. 2007; New Cronos. Regions (d). / SORS, revised Dec.2007; New Cronos. Regions (d).

4.4 Merjenje medregionalnih razlik v BDP na prebivalca

V letu 2005 je imela najuspešnejša regija (Osrednjeslovenska) 2,2-krat višji BDP na prebivalca v primerjavi z najmanj uspešno regijo (Pomurska). V obdobju od leta 2000 do leta 2005 se je to razmerje povečalo z 1,9 : 1 na 2,2 : 1, kar pa še vedno uvršča Slovenijo med države z zmernimi medregionalnimi razlikami (Regions, 2006). Še boljši pokazatelj medregionalnih razlik kot primerjava skrajnih vrednosti je koeficient variacije, ki je količnik med standardnim odklonom in povprečjem, ki je količnik med standardnim odklonom in povprečjem, ki upošteva še različne velikosti regij. Ta se od leta 2000 postopoma povečuje in je v letu 2005 znašal 23,1 %⁴, kar je za 4,3 odst. t. več kot leta 2000. Koeficient variacije je od leta 2000 do leta 2003 nekoliko naraščal, v letu 2004 smo sicer zabeležili rahel padec, vendar se je naslednje leto spet nekoliko povečal (za 0,4 odst. t.), vendar malo pod raven iz leta 2003. Če iz analize izvzamemo Osrednjeslovensko regijo z najvišjim BDP na prebivalca, je koeficient variacije v povprečju za okoli 10 odst. t. nižji. To kaže na manjše medregionalne razlike med drugimi regijami in na nadpovprečno razvitost Osrednjeslovenske regije. V tej regiji je tudi glavno mesto, kjer se koncentrirajo gospodarske dejavnosti, kar je sicer trend tudi v večini držav EU (glej naslednje podpoglavje Mednarodne primerjave) (gl. Sliko 3).

Slika 3: Koeficient variacije regionalnega BDP, Slovenija, 2000–2005

Graph 3: Coefficient of variation of regional GDP, Slovenia, 2000–2005

Vir: SURS, preračuni avtorice / SORS, author's calculations

4.5 Mednarodne primerjave⁵

Bruto domači proizvod, izražen v SKM, (glej metodološka pojasnila k poglavju) je kazalnik, ki omogoča tudi mednarodne primerjave. Poleg primerjav med državami članicami EU so pomembne tudi primerjave, ki kažejo

⁴ Po lastnih izračunih, ki se nekoliko razlikujejo od izračunov EUROSTATA. Ker EUROSTAT ne objavlja podatkov brez regije z glavnim mestom, smo v tem primeru uporabili lastne izračune. KV je bil po izračunih EUROSTATA v letu 2000 19,9 % in leta 2005 22,4 %.

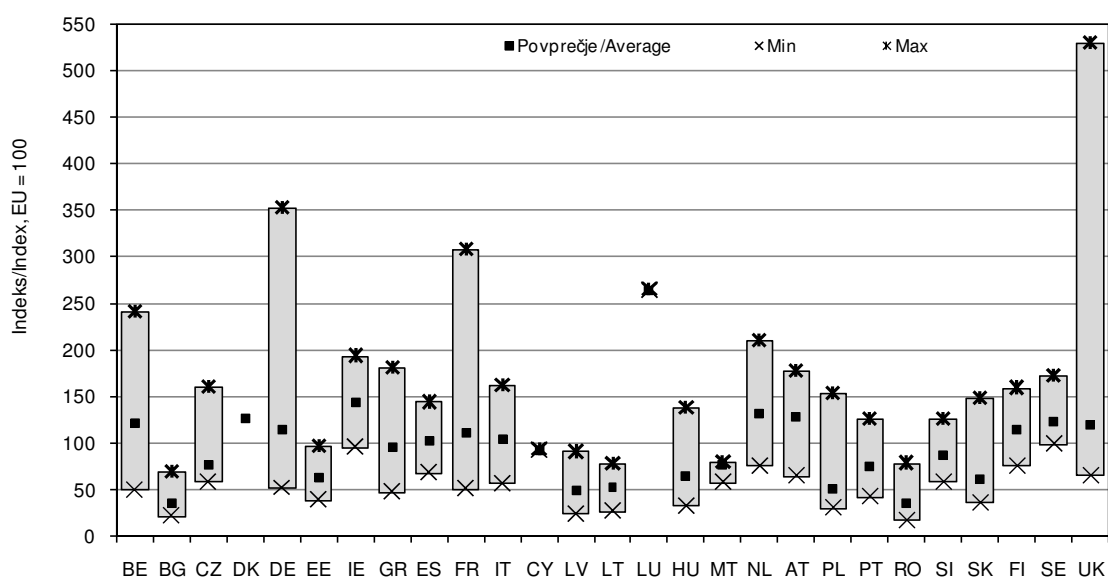
⁵ Po podatkih EUROSTATA.

na medregionalne razlike znotraj držav. Članice EU namreč dokaj uspešno zmanjšujejo razlike do povprečja EU predvsem na ravni držav. V obdobju 2000–2005 so bile najuspešnejše Irska, Grčija in Španija, ki so bile obenem tudi največje prejemnice pomoči kohezijske politike v obdobju 1994–2006. Bistveno slabše se je pri tem odrezala Portugalska – četrta velika prejemnica pomoči –, ki je povečala zaostanek. Tudi nove države članice hitreje dohitvejo povprečje EU, zlasti tiste z nizkim BDP na prebivalca (npr. baltske države). Slovenija je leta 2005 za 8,1 indeksne točke zmanjšala zaostajanje za povprečjem EU glede na leto 2000.

Pri zmanjševanju razlik znotraj držav pa so države članice manj uspešne. Razlike med najbolj in najmanj razvito regijo so v državah članicah precejšnje in marsikje bistveno večje kot v Sloveniji. Med letoma 2000 in 2005 so se povečale v večini držav; najbolj v Litvi (0,7), Bolgariji in na Slovaškem (0,6). V sedmih od 23 držav se je ta razlika zmanjšala, najbolj v državi z največjo razliko, Veliki Britaniji (– 0,8). Tudi Slovenija je razliko med najboljšo in najslabšo regijo nekoliko povečala (za 0,2). Na povečevanje medregionalnih razlik v večini članic EU kaže tudi koeficient variacije. V obravnavanem obdobju se je najbolj povečal v Grčiji in na Slovaškem (za več kot 6 odst. t.), najbolj pa se je zmanjšal v Španiji in na Finskem (za več kot 2 odst. t.). Slovenija se po obeh merilih uvršča med članice z manjšimi medregionalnimi razlikami. EU sicer za zmanjševanje razlik med regijami namenja precejšnja sredstva v okviru kohezijske politike, vendar je uspešnejša pri zmanjševanju razlik med državami kot znotraj držav članic. Vzroki za to so deloma nedavne širitve in deloma koncentracija rasti BDP na najbolj dinamičnih območjih znotraj držav.

V obdobju 2000–2005 so se razlike med najbolj in najmanj razvito regijo pretežno povečale zaradi hitrejše rasti BDP na prebivalca v prestolnicah. V veliki večini držav je gospodarska dejavnost največja v regijah z glavnim mestom (tu maksimalna vrednost na sliki pomeni tudi vrednost za prestolnico), kar se kaže v najvišjem BDP na prebivalca v teh regijah. Izjema so Nemčija, Grčija, Španija in Italija. V regiji s prestolnico se je BDP na prebivalca bistveno bolj povečal predvsem v novih državah članicah (baltske države, Bolgarija, Češka), najbolj v Estoniji (za 29,2 indeksne točke), v Sloveniji pa za 15,4 indeksne točke (glede na povprečje EU) (gl. Slika 4).

Slika 4: Medregionalne razlike na ravni NUTS 3 v državah članicah EU, 2005
Graph 4: Regional disparities in EU member states at the NUTS 3 level, 2005

Vir / Source: Eurostat. New Cronos, Regions (d).

4.5.1 Primerjava z regijami sosednjih držav na ravni NUTS 3 in NUTS 2

Za naše statistične regije je zanimiva primerjava z regijami na ravni NUTS 3 sosednjih držav, ki mejijo na Slovenijo. Med sosednjimi regijami so v letu 2005 presegale evropsko povprečje vse tri province v Furlaniji - Julijski krajini (Gorica, Trst in Videm) in okraj Celovec - Beljak na avstrijskem Koroškem. Te regije presegajo evropsko povprečje med 9 % in 35 %, najbolj pa Celovec - Beljak s 35 %. Tudi med slovenskimi statističnimi regijami ena regija presega evropsko povprečje, in sicer Osrednjeslovenska s 25 %. V primerjavi z evropskim povprečjem je kar nekaj slovenskih statističnih regij v spodnjem delu skupine sosednjih regij po višini BDP na prebivalca. Tako med sosednjimi regijami za evropskim povprečjem najbolj zaostaja madžarska regija Zala, ki dosega le 55 % evropskega povprečja. Nato ji sledita madžarska regija Vas in slovensko Zasavje z 61 % evropskega povprečja, sledijo pa ji Notranjsko-kraška, Koroška, Spodnjeposavska, Podravska in Gorenjska. Ostale slovenske statistične regije imajo BDP na prebivalca višji od 74 % EU-27 (gl. Tabela 17).

Tabela 17: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 1995–2005

Table 17: Comparison of GDP per capita (PPS) with neighbouring regions (NUTS 3 level), 1995–2005

Regije NUTS 3 / NUTS 3 level	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Italy	121	121	119	120	118	117*	118	112	111	107	105
Udine	140	137	134	132	131	128*	126	123	119	113	112
Gorizia	132	131	128	130	129	126*	122	116	113	107	109
Trieste	136	136	133	133	133	135*	138	129	129	125	128
Hungary	52	52	53	54	55	56	59	62	63	63	64
Vas	55	57	61	63	65	...	60	61	67	64	61
Zala	48	48	48	49	49	...	52	54	60	58	55
Austria	136	136	133	133	133	134	127	128	129	129	129
Südburgenland	71	72	72	71	74	74	73	73	76	75	76
Klagenfurt-Villach	147	147	142	143	144	141	133	130	131	134	135
Unterkärnten	80	82	82	81	82	82	80	84	86	86	88
Oststeiermark	84	85	84	85	86	88	81	82	82	84	85
West- und Südsteiermark	84	85	85	85	85	86	80	79	84	84	85
Slovenija	73	74	76	77	79	79	79	81	82	85	87
Pomurska	56	58	59	59	56	55	55	56	56	58	58
Podravska	59	61	61	62	65	66	66	68	69	72	73
Koroška	58	59	60	61	63	65	64	65	64	65	68
Savinjska	68	69	71	71	72	71	70	72	73	76	77
Zasavska	61	61	62	62	64	63	59	59	59	61	61
Spodnjeposavska	61	62	64	68	66	66	66	67	65	67	70
Jugovzhodna Slovenija	65	66	70	72	71	72	72	73	74	78	80
Notranjsko-kraška	56	57	60	61	61	62	62	64	63	65	65
Osrednjeslovenska	100	101	103	105	110	110	111	115	119	123	125
Gorenjska	64	66	68	68	69	69	70	71	71	73	74
Goriška	71	72	75	75	78	77	77	78	78	81	83
Obalno-kraška	79	81	82	83	83	83	82	85	86	88	90

Opomba/Note: *Predhodni podatek / *Provisional value.

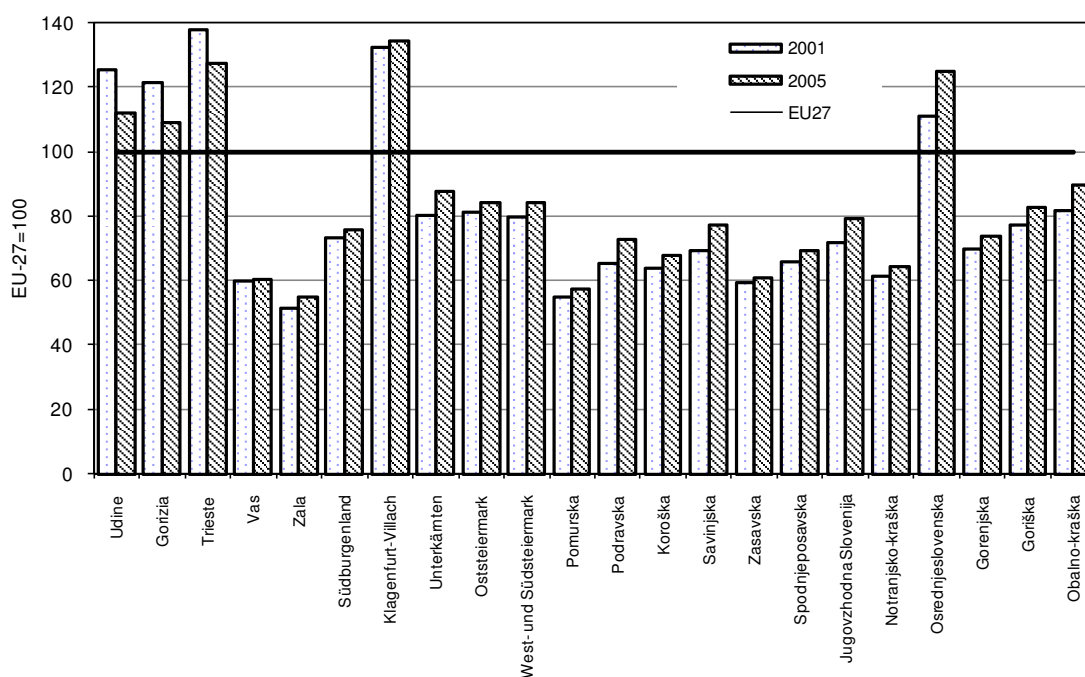
Vir/Source of data: Eurostat. New Cronos. Regions (d).

V letu 2005 je glede na leto 2001⁶ najbolj povečala prednost pred evropskim povprečjem Osrednjeslovenska regija (za 14,2 indeksne točke), najbolj pa so ga zmanjšale vse tri italijanske province (med njimi najbolj Videm, za – 13,4 indeksne točke). Na drugi strani so zaostajanje za evropskim povprečjem zmanjšale predvsem slovenske regije (Savinjska regija, Jugovzhodna Slovenija, Podravska regija) (gl. Slika 5).

Primerjava leta 2005 s predhodnim letom kaže tudi na največje zmanjšanje zaostajanja za evropskim povprečjem med slovenskimi regijami (Koroška, Obalno-kraška, Goriška, Osrednjeslovenska), poleg njih pa sta povečali prednost pred evropskim povprečjem še provinci Trst in Gorica.

Slika 5: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 2001 in 2005

Graph 5: GDP per capita by regions in PPS (NUTS 3) - neighbouring regions compared to the EU-27 average, 2001 and 2005

Vir / Source: Eurostat, New Cronos, Regions (d).

Na ravni NUTS 2 najbolj navzgor od evropskega povprečja odstopa Furlanija - Julijska krajina (za 18 %), nadpovprečne pa so tudi avstrijski Štajerska in Koroška ter Zahodna Slovenija.

V obdobju od 2001 do 2005 je najbolj zmanjšala prednost pred evropskim povprečjem Furlanija - Julijska krajina (– 14,8 indeks. t.), na drugi strani pa je najbolj zmanjšala zaostajanje za evropskim povprečjem Zahodna Slovenija (10,3 indeks. t.). V letu 2005 so bile glede na leto 2004 te razlike seveda bistveno manjše. Tako je zaostajanje za evropskim povprečjem najbolj povečala madžarska regija Nyugat-Dunántúl (v kateri sta tudi Zala in Vas – regiji na ravni NUTS 3), medtem ko je Zahodna Slovenija spet izstopala po največjem pozitivnem prirastu (2 indeks.t.) (gl. Tabelo 18 in Slika 6).

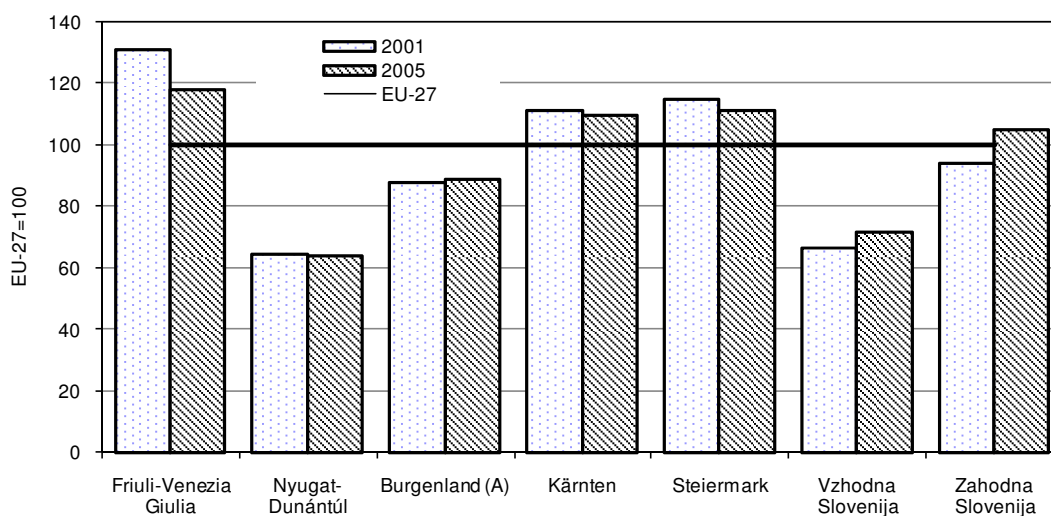
⁶ Tu za primerjavo upoštevamo leto 2001, ker je za leto 2000 več podatkov predhodnih, ali pa jih ni.

Tabela 18: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 1995–2005
Table 18: Comparison of the GDP per capita (PPS) with neighbouring regions (NUTS 2 level), 1995–2005

Regije NUTS 2 / NUTS 2 level	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Italy	121	121	119	120	118	117*	118	112	111	107	105
Friuli-Venezia Giulia	140	138	135	134	133	131*	133	126	122	117	118
Hungary	52	52	53	54	55	56	59	62	63	63	64
Nyugat-Dunántúl	54	55	56	60	63	64	62	64	69	66	64
Austria	136	136	133	133	133	134	127	128	129	129	129
Burgenland (A)	86	86	86	86	86	88	85	88	90	89	89
Kärnten	114	114	112	111	112	111	106	107	108	109	110
Steiermark	112	113	113	113	114	114	109	107	109	110	111
Slovenija	73	74	76	77	79	79	79	81	82	85	87
Vzhodna Slovenija	62	63	64	65	66	66	66	68	68	71	72
Zahodna Slovenija	86	87	89	90	94	94	94	97	100	103	105

Opomba/Note: *Predhodni podatek / *Provisional value.
 Vir/Source of data: Eurostat. New Cronos. Regions (d).

Slika 6: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM; EU-27 = 100) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 2001 in 2005
Graph 6: GDP per capita by regions in PPS (NUTS 2) – neighbouring regions compared to the EU-27 average, 2001 and 2005

Vir / Source: Eurostat, New Cronos, Regions (d).

4.6 Zaključek

Osrednjeslovenska regija ustvari največji delež bruto dodane vrednosti (skoraj 36 % v letu 2005) in ta delež vsako leto še nekoliko poveča, kar je tudi posledica vloge Ljubljane kot prestolnice, ki je v Osrednjeslovenski regiji. V daljšem časovnem obdobju so opazne večje spremembe strukture BDV po regijah. Tako se je v letu 2005 glede na leto 2000 v vseh regijah, razen v Obalno-kraški in Zasavski regiji, kjer ni prišlo do sprememb, zmanjšal delež kmetijskega sektorja. Tudi industrijski sektor se je zmanjšal v vseh regijah razen na Koroškem, največji porast pa je zabeležil predvsem storitveni sektor in deloma tudi gradbeništvo.

Tudi po razvitosti, merjeni z BDP na prebivalca, dosega največje vrednosti Osrednjeslovenska regija. V letu 2005 je za 44,3 % presegala slovensko povprečje. Nadpovprečni BDP na prebivalca je bil še v Obalno-kraški regiji, vse ostale regije pa so bile pod slovenskim povprečjem, najbolj Pomurska regija – za eno tretjino. Osrednjeslovenska regija je tudi edina, ki presega povprečje EU-27 in to skoraj za četrtino.

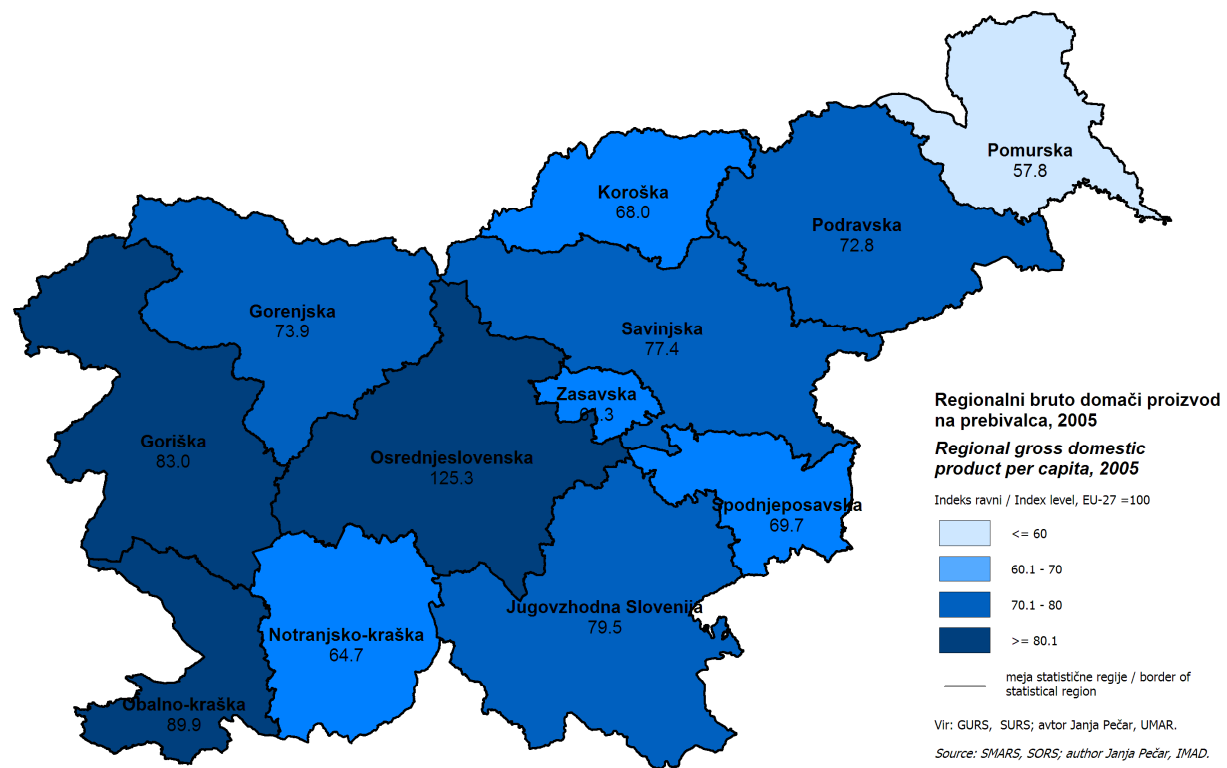
V letu 2005 je glede na predhodno leto večina regij, ki so pod slovenskim povprečjem, zmanjšala zaostajanje za njim, najbolj pa Koroška regija. Na drugi strani sta zaostajanje za slovenskim povprečjem najbolj povečali Pomurska in Notranjsko-kraška regija, ki sta že sicer na dnu slovenskih regij po tem kazalniku.

Medregionalne razlike, merjene tako s koeficientom variacije kot s primerjavo najboljše in najslabše regije, se nekoliko povečujejo, vendar so še vedno zmerne, če jih primerjamo z medregionalnimi razlikami znotraj držav članic. V obdobju 2000–2005 so se razlike med najbolj in najmanj razvito regijo pretežno povečale zaradi hitrejše rasti BDP na prebivalca v prestolnicah, kar je bilo značilno tudi za Slovenijo.

V primerjavi z regijami v sosednjih državah (NUTS 3), ki mejijo na slovenske statistične regije, je Osrednjeslovenska regija na tretjem mestu po višini BDP na prebivalca (pred okrajem Celovec - Beljak in provinco Trst), kar nekaj slovenskih statističnih regij pa je v spodnjem delu skupine sosednjih regij po višini BDP na prebivalca.

Na ravni NUTS 2 regij ima najvišji BDP na prebivalca regija Furlanija Julijska krajina, Zahodna Slovenija pa je četrta v skupini sosednjih regij in obenem tudi presega evropsko povprečje (EU-27).

Karta 2: Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca, 2005
 Map 2: GDP per capita by regions, 2005

5 REGIONALNA BREZPOSELNOST

5.1 Metodološka pojasnila

Stopnja brezposelnosti je opredeljena kot delež brezposelnih oseb v celotnem aktivnem prebivalstvu. Poznamo dve vrsti brezposelnosti. Ena je anketna brezposelnost, ki je skladna z definicijo ILO (Mednarodna organizacija dela – *International Labour Organisation*) in je mednarodno primerljiva. Po tej definiciji so brezposelne osebe tiste, ki izpolnjujejo naslednje:

- oseba je brez zaposlitve med referenčnim tednom v času ankete,
- oseba je pripravljena sprejeti delo v dveh tednih,
- oseba aktivno išče zaposlitev v zadnjih štirih tednih.

Podatki o brezposelnih osebah se v tem primeru zbirajo z anketo (Anketa o delovni sili – ADS), ki jo v Sloveniji štirikrat letno izvaja SURS. Ker anketa temelji na statističnem vzorcu, je kar pri sedmih regijah ocena nezanesljiva, kar pomeni, da regionalno teh podatkov ne moremo uporabljati. Na podlagi ankete so na voljo tudi podatki o stopnji aktivnosti in stopnji delovne aktivnosti po regijah.

Druga vrsta brezposelnosti je registrirana brezposelnost, kjer so osnovni viri naslednji podatki:

- o delovno aktivnem prebivalstvu iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP),
- Anketa o delovni sili, s katero dobimo podatke o kmetih (samo četrletno),
- podatki o brezposelnih osebah Zavoda RS za zaposlovanje.

Od 1. januarja 2005 je glavni vir podatkov o zaposlenih in samozaposlenih osebah (razen o kmetih) Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP). Pred tem je bil vir za podatke o zaposlenih in samozaposlenih mesečno raziskovanje Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v podjetjih, družbah in organizacijah (ZAP/M). To raziskovanje je bilo zaradi racionalizacije zbiranja mesečnih podatkov o plačah in razbremenitve poročevalskih enot opuščeno, podatke o plačah pa je leta 2005 začel zbirati AJ PES, (za svoje potrebe in za SURS), in sicer s skupnim vprašalnikom Obrazec 1—ZAP/M; ker s tem vprašalnikom SURS ne pridobi več podatkov o zaposlenih osebah, je začel kot vir zanje uporabljati SRDAP.

V SRDAP so upoštevane zaposlene in samozaposlene osebe, ki so obvezno socialno zavarovane ne glede na to, ali so zaposlene s polnim ali skrajšanim delovnim časom. Niso pa vključene osebe, ki delajo na podlagi podjemnih pogodb (pogodb o delu), avtorskih pogodb ali za neposredno plačilo, sodelujoči družinski člani, samozaposleni, ki ne plačujejo socialnega zavarovanja, in državljani Republike Slovenije s stalno zaposlitvijo v slovenskih predstavništvih, na gradbiščih ipd. v tujini.

Za ugotavljanje števila kmetov po različnih teritorialnih enotah (občine, upravne enote, statistične regije) se od leta 2002 uporabljajo podatki iz popisa kmečkih gospodarstev 2000. Pred tem so se za izračun deležev kmetov v posameznih teritorialnih enotah uporabljali podatki iz popisa prebivalstva leta 1991.

Z letom 2002 je SURS začel napovedovati število kmetov na podlagi modela ARIMA.

Ti spremenjeni viri podatkov za zaposlene osebe so povzročili, da se je število delovno aktivnih prebivalcev v letu 2004 v povprečju povečalo za približno 25.000. Razlog za razliko so nezajete enote v raziskavi ZAP/M. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila zato nižja za približno 0,3 odstotne točke. Podatki so bili posodobljeni tudi za nazaj (od leta 2000 dalje), kar prikazujemo v tem delovnem zvezku.

Pri stopnji registrirane brezposelnosti štejemo kot aktivno prebivalstvo delovno aktivno prebivalstvo (vse osebe, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovane ali so v delovnem razmerju na območju Slovenije) in brezposelne. Ker gre za delovno aktivno prebivalstvo s formalno urejenim statusom, jih imenujemo tudi formalno delovno aktivni. Podatki o stopnji registrirane brezposelnosti so na voljo mesečno in po različnih teritorialnih enotah (občine, upravne enote, statistične regije), a žal mednarodno niso primerljivi.

Podatki o brezposelnih osebah vsebujejo še vrsto drugih informacij, saj so ločeni po spolu, starosti, izobrazbeni strukturi, trajanju brezposelnosti, vzrokih za brezposelnost in podobno.

5.2 Pregled brezposelnosti po statističnih regijah

Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v letu 2007 najvišja v Pomurski regiji (13,4 %), kjer je presegala slovensko povprečje za 74,1 %, nadpovprečna pa še v Podravske, Zasavske, Savinjske, Spodnjeposavske in Koroške regiji. Med tradicionalno najnižjimi po stopnji registrirane brezposelnosti je tudi v letu 2007 Goriška regija (4,9 %), kateri se je pridružila še Gorenjska in jo celo malenkost prehitela. Goriška je dosegla 63,4 %, Gorenjska pa 63,3 % slovenskega povprečja. Taka razporeditev regij glede na slovensko povprečje se med leti ne spreminja bistveno. Največjo pozitivno spremembo je opaziti pri Notranjsko-kraški regiji, ki je zmanjšala registrirano brezposelnost tako, da se je s šestega mesta v letu 2000 povzpela na tretje v letu 2007. Svoj položaj pa je izboljšala tudi Gorenjska regija, ki se je povzpela za tri mesta (s četrtega mesta v letu 2000 in postala regija z najnižjo stopnjo v letu 2007) (gl. Tabela 19).

Tabela 19: Stopnja registrirane brezposelnosti (v %)

Table 19: Registered unemployment rate (in %)

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	8,8	8,0	7,7	7,5	7,5	7,6	7,2	5,9
Obalno-kraška	8,8	8,7	8,3	8,0	7,9	7,5	7,2	6,3
Gorenjska	9,7	8,7	8,2	8,0	7,6	7,3	6,4	4,9
Goriška	5,9	5,6	6,1	6,3	6,7	6,5	6,2	4,9
Savinjska	13,1	13,1	13,6	13,1	12,5	12,7	11,6	9,4
Jugovzhodna Slovenija	10,4	9,6	9,7	8,4	8,2	8,8	8,6	7,0
Pomurska	16,7	16,3	17,7	17,6	16,8	17,1	15,7	13,4
Notranjsko-kraška	10,4	9,4	8,8	8,6	8,1	7,9	7,0	5,4
Podravska	18,1	17,4	17,1	15,8	14,2	13,5	12,7	10,4
Koroška	9,9	9,9	11,3	12,2	11,4	10,6	10,1	8,1
Spodnjeposavska	13,4	13,9	14,1	14,6	12,7	11,5	10,5	8,9
Zasavska	14,9	14,3	14,8	15,6	14,4	13,8	12,0	9,7
SLOVENIJA	11,8	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4	7,7

Vir/Source of data: SURS. / SORS.

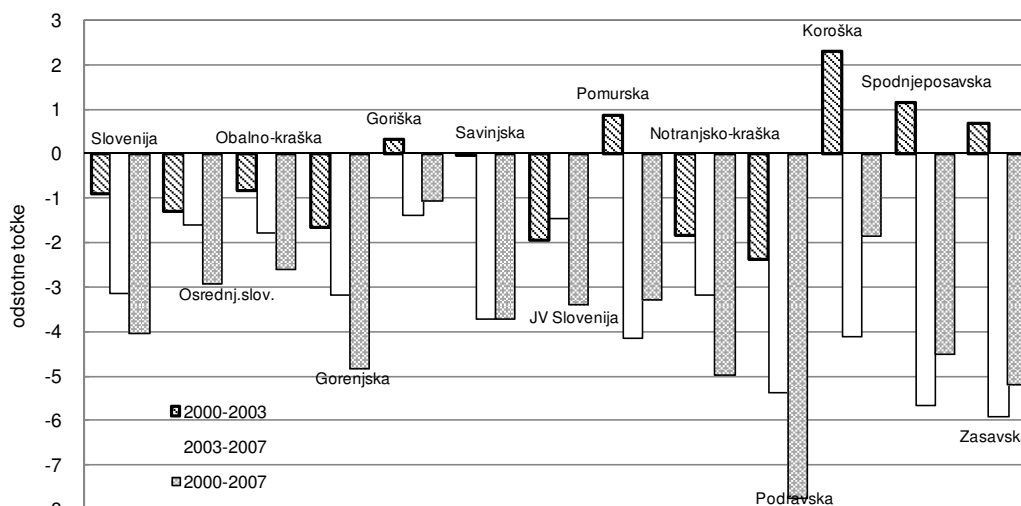
Stopnja registrirane brezposelnosti se je od leta 2000 naprej pretežno konstantno zmanjševala v vseh regijah. Zmanjšanje stopnje registrirane brezposelnosti je posledica zmanjšanja števila brezposelnih, ki je v tem obdobju upadlo v vseh regijah. Število brezposelnih se je zmanjšalo zaradi večje ponudbe delovnih mest, saj se je povečalo število delovno aktivnega prebivalstva v regijah. K zmanjšanju je precej prispevalo tudi črtanje brezposelnih iz različnih razlogov, ki niso povezani z zaposlitvijo brezposelnih (prepisi v posebno evidenco, šolanje, odjave po lastni volji ali črtanje zaradi nejavljanja na enotah ZRSZ itd.) (gl. Tabela 20).

Tabela 20: Sprememba v stopnji registrirane brezposelnosti (v odstotnih točkah) glede na preteklo leto
Table 20: Change of regional unemployment rate in percentage points over years

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000–2001	2001–2002	2002–2003	2003–2004	2004–2005	2005–2006	2006–2007	2000–2007
Osrednjeslovenska	-0,8	-0,3	-0,1	0,0	0,1	-0,4	-1,3	-2,9
Obalno-kraška	-0,1	-0,4	-0,3	-0,2	-0,4	-0,3	-1,0	-2,6
Gorenjska	-1,0	-0,5	-0,2	-0,4	-0,3	-0,8	-1,6	-4,8
Goriška	-0,4	0,6	0,1	0,4	-0,2	-0,3	-1,3	-1,0
Savinjska	0,0	0,5	-0,5	-0,6	0,2	-1,1	-2,2	-3,7
Jugovzhodna Slovenija	-0,7	0,1	-1,3	-0,2	0,5	-0,2	-1,6	-3,4
Pomurska	-0,4	1,3	-0,1	-0,8	0,3	-1,5	-2,2	-3,3
Notranjsko-kraška	-1,0	-0,6	-0,2	-0,5	-0,2	-0,9	-1,5	-5,0
Podravska	-0,7	-0,3	-1,3	-1,6	-0,6	-0,9	-2,3	-7,7
Koroška	-0,1	1,4	1,0	-0,9	-0,7	-0,5	-2,0	-1,8
Spodnjeposavska	0,5	0,2	0,5	-1,9	-1,2	-1,0	-1,5	-4,5
Zasavska	-0,6	0,5	0,8	-1,2	-0,7	-1,8	-2,3	-5,2
SLOVENIJA	-0,5	0,0	-0,4	-0,6	-0,2	-0,7	-1,7	-4,0

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

Slika 7: Sprememba stopnje brezposelnosti v odstotnih točkah
Graph 7: Change of regional unemployment rate in percentage points

Vir: SURS, preračuni avtorice. /Source: SORS, author's calculations.

V primerjavi z letom 2000 je leta 2007 stopnjo registrirane brezposelnosti v absolutnem smislu najbolj zmanjšala Podravska regija (– 7,7 odst. t.), najmanj pa Goriška (– 1 odst. t.), ki je že sicer imela najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti. Tudi glede na leto 2006 se je stopnja še naprej zmanjševala, najbolj v regijah z najvišjo stopnjo brezposelnosti. Kljub temu pa so nekatere od teh regij relativno razliko do slovenskega povprečja celo povečale (Pomurska, Spodnjeposavska, Podravska) (gl. Slika 7).

5.2.1 Strukturna brezposelnost

Čeprav registrirane stopnje brezposelnosti upadajo, še vedno v vseh regijah ostaja problematična strukturna brezposelnost, ki se v vsaki regiji kaže na drug način. V letu 2007 je bilo največ dolgotrajno brezposelnih v Jugovzhodni Sloveniji (56,4 %), nadpovprečen delež (več kot 51,2 %) pa so imele še Pomurska, Savinjska, Spodnjeposavska in Osrednjeslovenska regija. Dolgotrajna brezposelnost je pogosto povezana z nizko izobrazbeno strukturo. Kljub upadanju je še vedno več kot polovica takih brezposelnih v Jugovzhodni Sloveniji in Pomurski regiji. Polovica statističnih regij ima tudi nadpovprečen delež brezposelnih med terciarno izobraženimi iskalci zaposlitve, najvišjega Osrednjeslovenska regija (14 %). Največ starejših brezposelnih ima Gorenjska regija (dobrih 60 % brezposelnih je starih več kot 40 let; od teh jih je že več kot 42 % starih več kot 50 let). Pogosto so starejši brezposelni obenem tudi trajni presežki, kar se kaže tudi v nadpovprečnem deležu teh v Gorenjski regiji, najvišji delež (skoraj petina) pa jih je v Notranjsko-kraško regiji. Mladi brezposelni, katerih delež pada v vseh regijah, so pogosto tudi iskalci prve zaposlitve. Mladih med brezposelnimi je največ v Zasavski regiji (18,4 %), iskalcev prve zaposlitve pa v Jugovzhodni Sloveniji (23,9 %) in v Pomurski regiji (23,4 %). Tudi delež žensk med brezposelnimi je visok, skoraj 60 % vseh brezposelnih jih je v Zasavski in Koroški regiji.

Problematika strukturne brezposelnosti se je v obdobju od leta 2000 do 2007 nekoliko spremenila. Medtem ko so leta 2000 med brezposelnimi izstopali tisti z nizko izobrazbeno strukturo (med 40 in 60 %), trajni presežki med brezposelnimi in mladimi, se zdaj strukturna brezposelnost kaže v povečanem deležu iskalcev zaposlitve s terciarno izobrazbo, povečanem deležu starejših brezposelnih, počasnem, a vztrajnem naraščanju deleža žensk in tudi brezposelnih, ki jim je potekla zaposlitev za določen čas. Delež brezposelnih s terciarno izobrazbo je v povprečju v letu 2007 narasel za več kot dvakrat glede na leto 2000 (s 4,5 % na 10,1 %). To kaže na strukturna neskladja na trgu dela, ki izvirajo iz večjega izobraževanja na tistih smereh študija (predvsem družboslovje), ki jih trg dela ne potrebuje. Visok porast brezposelnih s terciarno izobrazbo so zabeležile Notranjsko-kraška, Koroška, Goriška, Gorenjska regija. Povečal se je tudi delež starejših brezposelnih (nad 50 let). V Pomurski, Goriški in Spodnjeposavski regiji za okoli 10 odst. t. Poleg tega še vedno narašča tudi delež žensk med brezposelnimi, izrazito v Spodnjeposavski regiji (porast za 9,2 odst. t. glede na leto 2000). Zadnja leta pa narašča še delež brezposelnih, ki so bili zaposleni samo za določen čas. Glede na leto 2000 se je ta delež v povprečju povečal skoraj za 5 odst. t., najbolj v Osrednjeslovenski regiji (za 8,1 odst. t.), Podravski (za 6,9 odst. t.) in Savinjski regiji (6,3 odst. t.).

V letu 2007 je glede na leto 2006 za vse regije značilno povečevanje deleža brezposelnih s terciarno izobrazbo in deleža starejših brezposelnih (nad 40 in 50 let starosti) ter zmanjševanje deleža mladih brezposelnih in iskalcev prve zaposlitve. Delež brezposelnih s terciarno izobrazbo je najbolj porasel v Notranjsko-kraški in Koroški regiji (za 2,3 odst. t.). Delež mladih brezposelnih pada v vseh regijah, največji padec je zabeležila Koroška regija (– 5,5 odst. t.). Mladi so običajno tudi iskalci prve zaposlitve, katerih delež pa se je v zadnjem letu povsod zmanjšal, najbolj v Zasavski regiji (– 4,1 odst. t.). Večinoma je v regijah porasel delež dolgotrajno brezposelnih, najbolj v Obalno-kraški regiji (za 6,4 odst. t.). Vse regije so zabeležile tudi porast deleža starejših nad 50 let, najbolj Gorenjska (za 7,4 odst. t.) (gl. Tabela 21).

Tabela 21: Značilne skupine registriranih brezposelnih oseb

Table 21: Groups of registered unemployment persons

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	% dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi / % of long-term unemployed in total unemployment							
	31.12.2000	letna povprečja / annual average						
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	61,0	57,5	50,5	43,2	42,0	44,9	48,8	52,8
Obalno-kraška	51,7	51,2	51,2	42,5	39,8	39,3	37,3	43,7
Gorenjska	59,2	55,8	47,0	38,5	37,2	35,8	36,4	38,3
Goriška	58,0	55,5	48,0	44,6	41,9	44,7	45,2	49,5
Savinjska	62,1	58,3	55,2	52,0	48,7	50,3	53,5	53,5
Jugovzhodna Slovenija	67,1	65,4	59,5	53,3	48,6	50,6	51,9	56,4
Pomurska	58,4	58,7	54,2	52,8	50,1	53,3	55,3	54,8
Notranjsko-kraška	58,5	56,0	52,9	41,4	41,6	44,7	43,3	42,6
Podravska	64,4	62,2	59,3	53,4	48,6	47,7	48,1	50,7
Koroška	58,0	55,6	50,9	44,4	49,1	50,0	48,3	50,6
Spodnjeposavska	60,0	57,4	56,2	51,3	52,3	51,6	51,4	53,1
Zasavska	63,2	59,1	53,1	48,0	48,8	48,4	47,7	49,8
SLOVENIJA	61,4	58,9	54,4	48,6	46,2	47,3	48,8	51,2

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	% brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe med brezposelnimi / % of unemployed semi-skilled and unskilled workers								% brezposelnih s VI. in VII. stopnjo izobrazbe in več med brezposelnimi / % of unemployed highly skilled workers							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	44,1	44,6	43,9	40,2	39,2	39,1	37,5	36,6	8,4	8,5	9,0	10,6	11,7	11,6	13,1	14,0
Obalno-kraška	41,5	41,0	42,2	38,5	37,0	36,1	36,1	35,9	6,6	7,2	7,4	9,0	10,4	10,7	10,7	12,8
Gorenjska	46,8	46,6	45,4	44,3	41,5	40,0	38,0	38,0	5,2	5,0	5,2	7,0	8,4	8,8	10,7	12,0
Goriška	44,9	43,8	38,8	39,6	38,5	36,7	36,3	35,8	6,3	7,1	7,9	9,9	11,0	10,9	11,5	13,5
Savinjska	47,2	46,0	46,7	43,3	40,0	38,7	36,8	35,9	3,1	3,5	3,7	4,7	5,6	6,1	7,3	8,6
Jugovzhodna Slovenija	59,7	60,2	50,2	57,0	55,1	52,9	52,4	54,9	2,5	2,9	2,8	4,8	5,5	5,6	6,2	7,3
Pomurska	54,9	54,7	56,3	52,3	50,8	51,2	49,9	50,8	2,5	2,5	2,6	3,3	4,2	4,7	4,8	6,1
Notranjsko-kraška	45,7	46,0	44,5	43,3	40,1	38,4	37,9	37,5	4,9	5,5	5,6	7,7	8,4	9,5	10,8	13,1
Podravska	44,1	44,1	46,6	41,7	37,5	36,6	35,3	35,4	3,4	3,5	3,8	4,5	5,7	6,2	7,7	9,0
Koroška	47,4	46,8	46,2	43,9	39,0	36,6	34,0	33,4	3,2	3,7	3,8	4,5	5,9	7,7	8,9	11,3
Spodnjeposavska	51,5	49,6	48,4	46,7	45,3	42,6	42,5	43,1	2,6	2,7	2,9	4,3	5,8	6,8	7,4	8,0
Zasavska	50,5	51,1	52,4	49,8	47,5	45,5	42,5	42,4	3,1	3,1	3,1	3,4	4,3	4,9	5,9	7,0
SLOVENIJA	47,2	47,0	47,0	44,2	41,6	40,8	39,3	39,2	4,5	4,6	4,8	6,1	7,2	7,6	8,8	10,1

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	% mladih (do 25 leta starosti) med brezposelnimi / % of youth (up to 25 years) in unemployment								% iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi / % first time job-seekers in unemployment							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	18,5	18,0	17,6	18,6	19,1	17,3	15,4	11,1	16,8	17,2	17,3	21,2	24,3	24,9	22,9	19,2
Obalno-kraška	22,6	23,1	20,9	21,3	20,9	17,9	16,6	11,6	16,9	17,8	17,2	19,8	21,3	20,1	17,4	14,7
Gorenjska	17,0	18,1	16,7	20,2	20,6	17,4	14,4	10,0	12,1	12,6	12,5	17,3	19,7	17,6	15,5	12,8
Goriška	22,5	22,0	18,0	20,5	20,8	16,5	13,5	9,5	17,9	18,1	14,8	19,2	21,5	19,6	18,8	16,7
Savinjska	22,9	24,0	24,8	26,3	25,4	22,7	19,6	15,2	18,1	19,3	21,1	24,6	25,5	24,5	22,2	18,7
Jugovzhodna Slovenija	19,7	19,9	15,9	22,7	23,4	20,0	18,4	14,5	19,2	20,7	17,6	27,2	30,1	28,4	25,1	23,9
Pomurska	27,3	26,5	27,3	26,9	25,4	22,3	20,3	16,7	26,1	26,5	27,9	28,9	29,4	28,2	26,9	23,4
Notranjsko-kraška	23,4	24,9	22,6	24,6	24,2	18,4	18,1	13,6	17,8	17,9	16,7	24,0	25,9	22,7	19,0	16,3
Podravska	19,2	19,8	21,1	22,4	22,9	20,2	18,3	14,3	17,6	18,7	21,0	24,1	25,8	24,5	23,0	20,6
Koroška	22,0	21,3	22,0	22,9	22,5	22,2	20,4	14,9	14,3	15,4	17,0	19,3	22,9	24,6	22,9	20,0
Spodnjeposavska	22,3	20,9	19,0	19,1	18,2	15,5	14,1	11,6	18,6	18,7	18,8	20,6	22,5	21,7	18,5	15,7
Zasavska	25,8	27,5	28,6	27,7	27,7	26,1	23,7	18,4	19,1	20,7	24,7	26,9	29,7	28,2	25,8	21,8
SLOVENIJA	20,9	21,2	21,0	22,7	22,5	19,9	17,7	13,5	17,9	18,8	19,6	23,2	25,2	24,3	22,3	19,4

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	% starih nad 50 let med brezposelnimi / % of persons above 50 in unemployment								% trajnih presežkov med brezposelnimi / % of permanent redundancy in unemployment							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	31,1	30,8	29,3	25,7	24,8	26,4	28,5	34,3	25,7	23,4	20,8	18,6	18,4	18,9	18,7	18,0
Obalno-kraška	25,7	24,5	24,5	21,0	21,9	24,6	27,5	33,8	12,8	10,6	10,4	11,1	13,4	14,9	16,2	15,2
Gorenjska	37,8	36,2	31,5	28,6	28,3	30,5	35,1	42,5	31,1	26,7	23,7	20,5	20,5	19,9	20,0	17,5
Goriška	26,7	27,6	23,8	21,9	22,5	25,9	29,2	36,2	16,9	15,1	15,0	11,9	14,2	17,0	18,9	18,7
Savinjska	26,8	25,6	23,5	18,7	18,5	19,8	22,7	28,2	23,3	20,2	14,7	14,1	13,6	14,2	15,9	15,4
Jugovzhodna Slovenija	27,6	27,6	22,3	20,7	19,7	22,1	24,8	30,4	19,9	17,8	26,1	13,6	14,2	13,6	14,5	15,4
Pomurska	19,9	21,2	21,8	18,7	20,0	21,8	23,8	30,0	11,7	9,6	7,3	8,6	9,4	9,7	10,4	10,7
Notranjsko-kraška	26,1	26,3	25,2	21,0	20,3	25,3	28,8	34,8	17,1	14,8	16,1	12,9	14,0	17,4	19,4	19,7
Podravska	26,5	26,1	26,3	20,5	18,0	19,5	22,2	27,7	23,3	19,9	13,2	12,5	11,4	10,7	10,6	11,1
Koroška	19,6	20,6	20,4	17,7	19,2	18,8	19,3	24,9	17,3	15,6	13,0	11,2	12,0	11,2	13,3	13,7
Spodnjeposavska	25,3	25,9	25,2	21,6	24,0	25,3	28,0	34,7	19,7	19,6	16,7	16,9	16,9	18,2	19,7	18,2
Zasavska	24,9	23,2	19,7	16,5	16,9	18,2	19,6	23,0	22,0	18,8	15,7	12,5	11,9	11,8	12,3	12,3
SLOVENIJA	27,5	27,0	25,4	21,4	21,0	22,7	25,4	31,1	22,0	19,2	16,1	14,1	14,2	14,4	15,1	14,8

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	% starih nad 40 let med brezposelnimi / % of persons above 40 in unemployment								% žensk med brezposelnimi / % of female in unemployment							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	55,0	53,8	52,7	47,3	45,5	45,9	47,6	53,9	49,4	49,7	49,6	51,0	51,7	50,6	51,1	51,2
Obalno-kraška	51,3	49,6	49,0	43,7	42,8	45,1	48,4	54,1	54,9	51,9	50,4	50,3	50,3	50,7	50,8	52,1
Gorenjska	62,0	59,3	54,7	51,2	49,3	50,4	54,4	60,5	54,8	54,4	51,3	54,0	53,5	56,4	57,6	55,7
Goriška	52,1	50,5	44,4	43,5	42,3	44,6	48,0	54,3	54,4	52,5	46,7	50,2	48,8	51,0	52,6	51,6
Savinjska	49,9	47,6	46,6	40,2	39,6	40,5	43,5	48,7	50,4	50,5	52,8	54,0	54,7	55,1	55,6	56,0
Jugovzhodna Slovenija	54,3	54,1	44,8	45,1	42,9	44,6	48,0	53,3	49,4	50,3	43,1	54,0	54,0	55,2	55,8	54,4
Pomurska	40,9	41,6	43,2	40,0	41,3	43,3	45,5	51,6	45,2	44,7	47,5	47,1	47,0	48,9	51,4	52,7
Notranjsko-kraška	50,7	49,2	47,4	42,7	41,7	45,3	48,4	53,4	55,7	55,5	53,1	55,0	54,9	54,1	52,7	52,4
Podravska	51,5	50,8	52,6	43,6	40,4	41,3	44,3	50,1	51,4	52,0	55,3	54,4	55,2	55,9	57,1	57,9
Koroška	48,5	49,5	49,1	45,4	44,3	40,3	41,4	48,2	52,4	50,5	51,5	52,0	53,9	56,5	58,4	59,3
Spodnjeposavska	49,2	50,5	50,6	47,5	48,7	48,2	52,0	57,7	47,8	48,7	49,7	55,9	56,2	57,9	59,1	56,9
Zasavska	46,5	43,8	42,6	40,9	40,6	39,0	39,8	43,7	54,2	54,7	57,2	59,5	58,0	59,4	59,5	59,8
SLOVENIJA	51,7	50,5	49,4	44,1	42,8	43,6	46,3	52,1	50,7	50,8	51,2	52,8	53,1	53,8	54,8	54,9

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	iztek zaposlitve za določen čas (% med brezposelnimi) / loss of fixed-term employment (% in unemployed)							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	22,3	24,2	26,1	26,2	24,7	31,6	30,4	30,4
Obalno-kraška	28,9	28,2	29,2	31,4	30,5	29,3	29,3	28,5
Gorenjska	27,6	30,0	30,4	33,4	34,2	34,8	32,6	31,9
Goriška	28,7	29,5	28,7	31,7	30,6	31,7	30,8	29,4
Savinjska	24,2	25,2	27,2	28,2	28,2	30,4	30,2	30,4
Jugovzhodna Slovenija	24,4	24,6	21,1	26,7	26,3	29,4	28,6	26,2
Pomurska	26,0	25,4	27,7	26,9	26,6	27,3	27,4	26,2
Notranjsko-kraška	29,8	31,8	31,4	31,8	31,3	34,0	34,7	33,6
Podravska	25,5	26,3	29,2	29,7	30,2	34,1	32,2	32,4
Koroška	33,5	33,7	35,4	32,6	29,1	34,1	34,4	33,7
Spodnjeposavska	26,4	26,2	28,6	30,8	30,3	30,9	31,5	29,6
Zasavska	24,9	25,6	26,7	25,8	26,3	32,9	31,0	30,9
SLOVENIJA	25,4	26,4	27,9	28,9	28,5	31,6	30,7	30,3

Opomba/Note: Teritorialni gradnik za izračun statističnih regij so upravne enote. / Statistical regions are calculated from the territorial units data.
Vir/Sorce of data: ZRSZ, preračuni avtorice. / ESS, author's calculations.

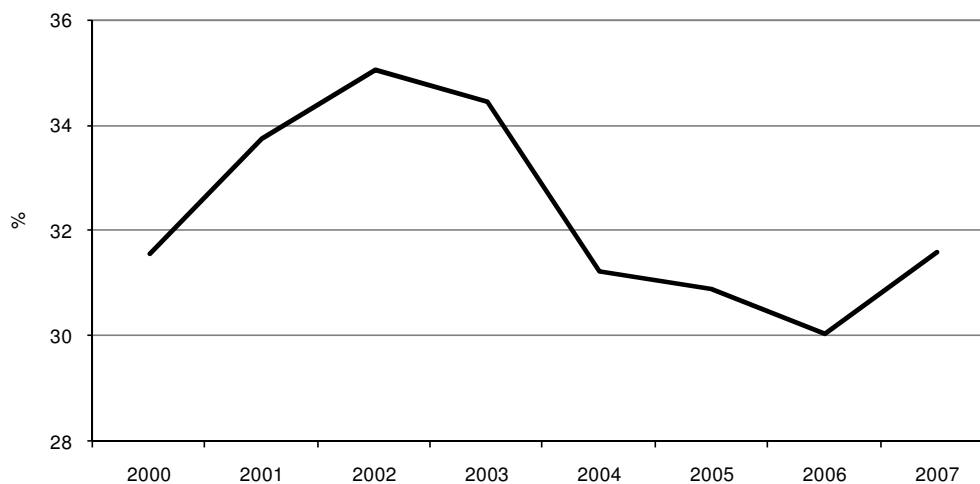
5.3 Medregionalne razlike v brezposelnosti

Medregionalne razlike v brezposelnosti lahko merimo na več načinov. V tej publikaciji smo uporabili dva. Po enem načinu lahko primerjamo najslabše regije z najboljšimi. V EU običajno primerjajo deset najslabših z desetimi najboljšimi regijami. Ker imamo pri nas samo 12 regij, primerjamo le najslabšo regijo z najboljšo. Tako dobimo razmerje med njima, ki pa ni nič odvisno od tega, kakšne stopnje brezposelnosti imajo ostale regije, kar je največja slabost tega načina. To razmerje je v letu 2007 znašalo 1 : 2,8 in se je glede na leto 2006 nekoliko povečalo, vendar pa zmanjšalo glede na leto 2000, ko je znašalo 1 : 3,1. Po letu 2000 se je to razmerje zmanjševalo vse do leta 2005, ko je bilo na najnižji vrednosti, potem pa je spet nekoliko zanihalo navzgor. Zaradi omenjene slabosti te metode medregionalne razlike v brezposelnosti običajno merimo s koeficientom variacije. Definiran je kot količnik med standardnim odklonom in aritmetično sredino, pri čemer upoštevamo tudi različno velikost regij.

Koeficient variacije smo opazovali od leta 2000 naprej, odkar imamo podatke o registrirani stopnji brezposelnosti iz spremenjenih virov (glej metodološka pojasnila k poglavju). V letu 2000 je znašal 31,5 % in je do leta 2002 narasel na najvišjo vrednost doslej, to je 35,1 %. Po tem letu je začel padati in je v letu 2006 dosegel 30,0 %, kar je najnižja vrednost po letu 2000. V letu 2007 pa je spet nekoliko porasel (31,6 %) (gl. Sliko 8).

Slika 8: Koeficient variacije regionalne brezposelnosti, Slovenija, 2000–2007

Graph 8: Coefficient of variation of regional unemployment, Slovenia, 2000–2007

Vir: SORS, preračuni avtorice. / Source: SORS, author's calculations.

5.4 Mednarodne primerjave

Eurostat v svoji zbirki regionalnih podatkov in kazalnikov ne prikazuje več stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili za Slovenijo (glej metodološke opombe na začetku poglavja), zato tudi mednarodna primerjava na ravni NUTS 3 ni več mogoča.

5.5 Zaključek

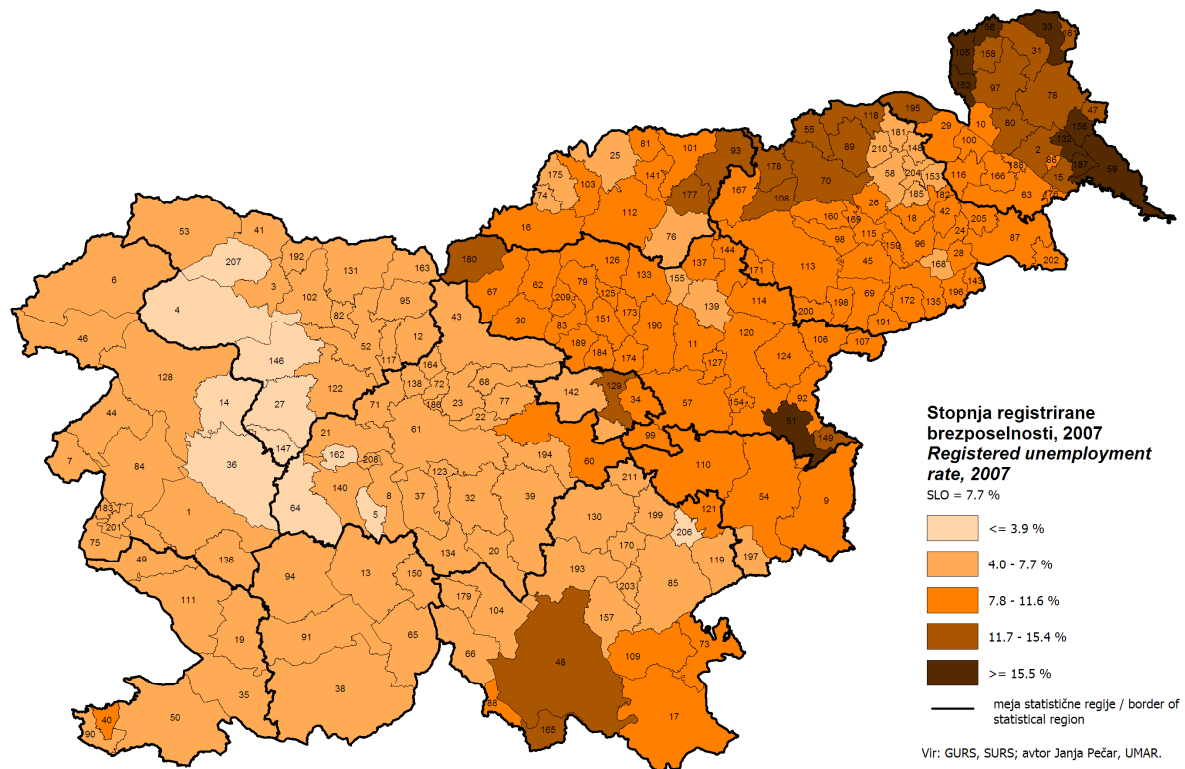
Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v letu 2007 najvišja v Pomurski regiji (13,4 %), kjer je presegala slovensko povprečje za 74,1 %, nadpovprečna pa še v Podravski, Zasavski, Savinjski, Spodnjeposavski in Koroški regiji. Že tradicionalno najnižjo stopnjo ima tudi v letu 2007 Goriška regija (4,9 %), kateri se je pridružila še Gorenjska in jo celo malenkost prehitela. Stopnja registrirane brezposelnosti se je od leta 2000 naprej pretežno konstantno zmanjševala v vseh regijah. Zmanjšanje stopnje registrirane brezposelnosti je posledica zmanjšanja števila brezposelnih, ki je v tem obdobju upadlo v vseh regijah. Število brezposelnih se je zmanjšalo zaradi večje ponudbe delovnih mest, saj se je povečalo število delovno aktivnega prebivalstva v regijah. K zmanjšanju je precej prispevalo tudi črtanje brezposelnih iz različnih razlogov, ki niso povezani z zaposlitvijo brezposelnih (prepisi v posebno evidenco, šolanje, odjave po lastni volji ali črtanje zaradi nejavljanja na enotah ZRSZ itd.).

Čeprav registrirane stopnje brezposelnosti upadajo, še vedno v vseh regijah ostaja problematična strukturna brezposelnost, ki se v vsaki regiji kaže na drug način in obstaja tudi v regijah s podpovprečno stopnjo

registrirane brezposelnosti. Problematika strukturne brezposelnosti se je v obdobju od leta 2000 do 2007 nekoliko spremenila. Medtem ko so leta 2000 med brezposelnimi izstopali tisti z nizko izobrazbeno strukturo (med 40 in 60 %), trajni presežki med brezposelnimi in mladi, se strukturna brezposelnost zdaj kaže v povečanem deležu iskalcev zaposlitve s terciarno izobrazbo, povečanem deležu starejših brezposelnih, počasnem, a vztrajnem naraščanju deleža žensk in tudi brezposelnih, zaradi izteka zaposlitve za določen čas.

Od področij, ki jih analiziramo v delovnem zvezku, se prav na področju regionalne brezposelnosti kažejo največje razlike med regijami, ki so se že nekaj let zapored zmanjševale, v letu 2007 pa ponovno nekoliko povečale. Tako je imela najslabše uvrščena regija po tem kazalniku (Pomurska) 2,8-krat višjo stopnjo registrirane brezposelnosti kot najboljši (Gorenjska in Goriška). Tako razmerje med regijama je bilo že leta 2003. Za 1,6 odst. t. pa se je v letu 2007 glede na predhodno leto povečal tudi koeficient variacije, ki je tako znašal 31,6 %.

Karta 3: Stopnja registrirane brezposelnosti, 2007
Map 3: Registered unemployment rate, 2007

6 REGIONALNA ZAPOSLENOST

6.1 Metodološka pojasnila

Področje zaposlovanja je izjemnega pomena za razvoj regij, zato mu tudi v tem delovnem zvezku posvečamo posebno pozornost. Zaposlovanje – več in boljša delovna mesta, je poleg trajnostne gospodarske rasti in večje socialne kohezije tudi eden glavnih ciljev Lizbonske strategije do leta 2010. Ta ima na področju zaposlovanja naslednje cilje: doseči 70-odstotno stopnjo zaposlenosti do leta 2010 in 60-odstotno stopnjo zaposlenosti žensk. Na vrhu Evropskega sveta v Stockholmu sta bila tema ciljema dodana še dva vmesna cilja: do leta 2005 naj bi dosegli 67-odstotno stopnjo zaposlenosti prebivalstva v starosti od 15–64 let in 57-odstotno stopnjo zaposlenosti žensk. Poleg tega pa naj bi do leta 2010 povečali tudi stopnjo zaposlenosti prebivalstva v starosti od 55 do 64 let na 50 %.

Uresničevanje strateških ciljev na področju politike zaposlovanja v EU je postalo eden ključnih ciljev tudi slovenske politike zaposlovanja. Ti se poskušajo uresničiti s programi ukrepov aktivne politike zaposlovanja (APZ), ki je pripravljen za daljše obdobje – zajema ukrepe za obdobje 2007–2013 in izvedbeni načrt za leti 2007 in 2008. Vsebuje štiri ukrepe s posameznimi dejavnostmi: (i) svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve, (ii) usposabljanje in izobraževanje, (iii) spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja ter (iv) povečevanje socialne vključenosti.

Dejavnosti posameznih ukrepov niso namenjene samo brezposelnim, ki se prijavijo v register brezposelnih oseb pri ZRSZ, ampak tudi drugim aktivnim in neaktivnim posameznikom na trgu dela. Izvajanje programa APZ želi doseči tudi zmanjševanje regionalnih razlik v zaposlovanju, tako da se sredstva prednostno namenijo za območja z nadpovprečno stopnjo brezposelnosti.

Stopnja zaposlenosti je razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom (po kraju bivanja) in delovno sposobnim prebivalstvom (delovno aktivno prebivalstvo/prebivalstvo v starosti od 15 do 64 let), pomnoženo s 100. Na ravni države uporabljamo za ta izračun podatke iz Ankete o delovni sili (ADS) in je mednarodno primerljiva⁷. Na ravni statističnih regij pa nimamo teh podatkov, zato izračunavamo registrirano stopnjo zaposlenosti iz podatkov Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP) in jo imenujemo tudi stopnja delovne aktivnosti, ki ni mednarodno primerljiva. Ker pri izračunu uporabljamo podatke o delovno aktivnih, ki imajo ta status formalno urejen in ne delovno aktivnih iz ADS, jo imenujemo tudi formalna stopnja zaposlenosti. V delovnem zvezku uporabljamo vse tri termine, ki pomenijo isto. Podobno izračunavamo tudi registrirano oziroma formalno stopnjo aktivnosti, le da tukaj kot aktivno prebivalstvo štejemo delovno aktivno in registrirano brezposelno prebivalstvo.

Za vire podatkov za regionalno zaposlenost glej metodološka pojasnila k poglavju o regionalni brezposelnosti. Na tem mestu bi še enkrat opozorili, da je v letu 2005 prišlo do spremembe pri virih podatkov za zaposlene

⁷ Stopnja zaposlenosti (anketna) je bila v Sloveniji leta 2005 zelo blizu vmesnemu cilju iz Stockholma, saj je znašala 66 % in je bila za 2,5 odst. t. višja od povprečja EU-27. V letu 2007 pa je znašala 67,8 %, kar je bilo 2,4 odst. t. več kot v evropskem povprečju. Stopnja zaposlenosti starejših je leta 2007 znašala 33,5 % in je med najnižjimi v EU. Precej nižja je od povprečja EU-27 (44,7 %) kot tudi od lizbonskega cilja.

osebe, zaradi česar se je število delovno aktivnih prebivalcev v letu 2004 v povprečju povečalo za približno 25.000. Razlog za razliko so nezajete enote v raziskavi ZAP/M. Podatki so posodobljeni od leta 2000 naprej.

Formalno delovno aktivno prebivalstvo je seštevek zaposlenih oseb v družbah, podjetjih in organizacijah, zaposlenih oseb pri samozaposlenih, samostojnih podjetnikov posameznikov, oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost, in kmetov. Od 1. 1. 1999 med formalno delovno aktivno prebivalstvo štejemo tudi osebe, ki opravljajo javna dela. Prej so imele te osebe status brezposelne osebe. Podatki o formalno delovno aktivnem prebivalstvu so na voljo glede na kraj dela in kraj bivanja. Podatki glede na kraj dela v bistvu kažejo delovna mesta, iz primerjave podatkov glede na kraj dela in kraj bivanja pa dobimo pomembno informacijo o delovnih migracijah zaposlenih.

6.2 Registrirana oziroma formalna stopnja zaposlenosti in aktivnosti po regijah

Registrirana oziroma formalna stopnja zaposlenosti ali stopnja delovne aktivnosti pove, kolikšen delež celotnega delovno sposobnega prebivalstva je zaposlenega. Razlike po regijah so pri formalni stopnji zaposlenosti podobne kakor pri stopnji registrirane brezposelnosti. V letu 2007 je imela najvišjo formalno stopnjo zaposlenosti Notranjsko-kraška regija (64,2 %), nadpovprečna pa je bila tudi v Osrednjeslovenski regiji, Jugovzhodni Sloveniji, Goriški, Gorenjski in Obalno-kraški regiji. Najnižjo stopnjo formalne zaposlenosti ali delovne aktivnosti ima Pomurska regija (55,4 %), kar je slabih 92 % slovenskega povprečja. V kohezijskih regijah je višja formalna stopnja zaposlenosti v Zahodni Sloveniji (62,3 %) in znaša za 3,5 odst. t. več kot v Vzhodni Sloveniji.

V letu 2007 se je glede na leto 2000 formalna stopnja zaposlenosti povečala v vseh regijah, najbolj pa v Podravski regiji – za 5,4 odst. t.. Najmanjši porast je zabeležila Pomurska regija (0,7 odst. t.). Rast v vseh regijah je značilna tudi za zadnji dve leti, medtem ko v je v prejšnjih letih stopnja formalne zaposlenosti v nekaterih regijah tudi padala (gl. Tabela 22).

Tabela 22: Stopnja delovne aktivnosti ali formalne zaposlenosti (v %), po registru

Table 22: Employment population ratio (in %), by register

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	60,9	61,0	60,9	60,6	60,4	60,8	61,4	63,0
Obalno-kraška	57,5	58,1	58,3	58,0	58,1	58,8	59,6	61,2
Gorenjska	57,8	58,3	58,6	58,3	58,6	59,0	59,6	61,2
Goriška	59,2	60,0	59,5	58,9	58,8	59,1	59,9	61,6
Savinjska	56,9	57,0	57,2	56,5	57,1	57,1	57,7	59,8
Jugovzhodna Slovenija	60,1	60,5	60,3	59,6	60,1	60,0	60,3	62,2
Pomurska	54,7	55,1	53,3	51,6	53,0	52,7	53,5	55,4
Notranjsko-kraška	59,6	60,0	60,4	60,3	60,7	61,4	62,2	64,2
Podravska	51,7	52,3	53,1	52,4	53,3	53,8	54,8	57,1
Koroška	56,4	56,9	56,6	55,1	55,8	56,1	56,4	58,0
Spodnjeposavska	56,7	56,3	56,2	54,3	55,5	56,4	56,9	58,9
Zasavska	54,8	55,2	54,8	53,9	54,2	54,4	55,4	57,3
SLOVENIJA	57,4	57,7	57,7	57,0	57,5	57,8	58,5	60,4

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

Registrirana oziroma formalna stopnja aktivnosti, ki zajame celotno aktivno prebivalstvo, torej tudi brezposelne, kaže, koliko je izkoriščen delovni potencial. Običajno je razlika v izkoriščenosti delovnega potenciala žensk in moških. V Sloveniji znaša razlika po anketnih podatkih v povprečju 12-odstotnih točk v korist moških. Stopnja aktivnosti žensk (anketna) za leto 2008 (2. četrletje) je namreč znašala 53,3 %, za moške pa 65,3 %. Žal tovrstnih podatkov po regijah ni. Nizke stopnje aktivnosti so pogosto v regijah, kjer so visoke stopnje brezposelnosti. Visoka stopnja brezposelnosti ni nujno le posledica splošnega pomanjkanja delovnih mest, pač pa tudi neskladij na trgu dela, ko so delovna mesta sicer na voljo, vendar se brezposelni kljub temu ne morejo zaposliti, ker nimajo ustrezne kvalifikacije.

Formalna stopnja aktivnosti je vedno višja kakor formalna stopnja zaposlenosti, ker sam izračun vključuje tudi brezposelne, regionalno pa kaže še manjše relativne razlike kot stopnja zaposlenosti. Giblje se med 63,1 % v Koroški regiji z najnižjo vrednostjo in 67,9 % v Notranjsko-kraški regiji z najvišjo vrednostjo. Relativno nizka stopnja aktivnosti je v regijah z visoko stopnjo brezposelnosti (Zasavska, Podravska, Pomurska), lahko pa tudi v tistih, kjer je brezposelnost relativno nizka ali podpovprečna (npr. Goriška regija). Tu vpliva na nizko stopnjo aktivnosti sama demografska sestava prebivalstva z relativno nižjim deležem delovno aktivnega prebivalstva. V kohezijskih regijah je razlika med stopnjama aktivnosti manjša kot stopnjama formalne zaposlenosti in znaša 1 odstotno točko. Večja je v Zahodni Sloveniji (66 %).

Tudi medletne spremembe so majhne. V obdobju od leta 2000 do leta 2007 se je formalna stopnja aktivnosti povečala v večini regij, najbolj v Obalno-kraški (za 2,2 odstotne točke), medtem ko je najbolj padla v Pomurski regiji (– 1,9 odst. t.). V zadnjem letu (2007) se je stopnja registrirane ali formalne aktivnosti v vseh regijah povišala glede na leto 2006, najbolj pa v Obalno-kraški, Podravske in Spodnjeposavske regiji (za 1,1 odst. t.) (gl. Tabela 23).

Tabela 23: Stopnja registrirane oziroma formalne aktivnosti (v %)

Table 23: Activity (participation) ratio (in %), by register

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	66,7	66,4	66,0	65,5	65,3	65,8	66,1	67,0
Obalno-kraška	63,1	63,6	63,6	63,0	63,1	63,6	64,2	65,3
Gorenjska	64,0	63,9	63,8	63,4	63,4	63,7	63,7	64,3
Goriška	63,0	63,5	63,4	62,8	63,0	63,2	63,8	64,8
Savinjska	65,3	65,6	66,2	65,0	65,2	65,4	65,3	66,0
Jugovzhodna Slovenija	67,5	67,0	66,9	65,1	65,5	65,8	65,9	66,9
Pomurska	65,9	65,8	64,7	62,6	63,7	63,6	63,5	64,0
Notranjsko-kraška	66,6	66,2	66,3	65,9	66,1	66,6	66,9	67,9
Podravska	63,2	63,3	64,0	62,2	62,1	62,2	62,7	63,8
Koroška	62,6	63,2	63,8	62,7	62,9	62,7	62,8	63,1
Spodnjeposavska	65,5	65,3	65,4	63,6	63,5	63,7	63,6	64,6
Zasavska	64,5	64,4	64,3	63,9	63,4	63,1	63,0	63,5
SLOVENIJA	65,0	65,0	65,1	64,0	64,1	64,3	64,6	65,4

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

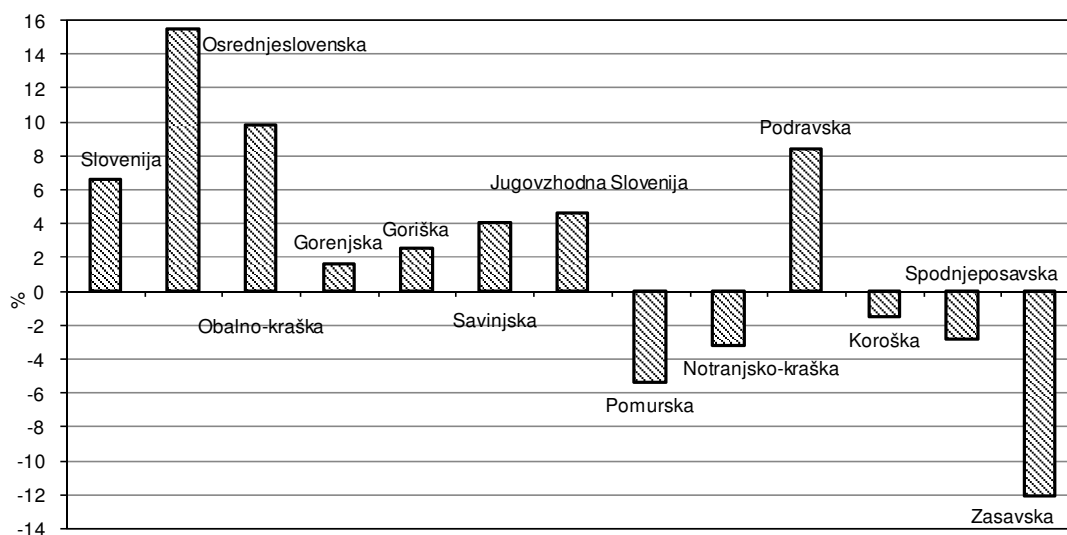
6.3 Delovna mesta po regijah

Delovna mesta ugotavljamo na osnovi podatkov o delovno aktivnem prebivalstvu po kraju dela. Delovna mesta so v Sloveniji zelo neenakomerno razporejena. Najbolj so skoncentrirana v Osrednjeslovenski regiji – v letu 2007 jih je bilo skoraj 32 %, približno 15 % v Podravski in 13 % v Savinjski. Torej je skoraj 60 % delovnih mest samo v treh regijah. Če primerjamo kohezijski regiji, sta le-ti bolj uravnoteženi. 51,3 % delovnih mest je v Zahodni Sloveniji. Najmanj delovnih mest ima naša najmanjša regija – Zasavska (1,6 %). V strukturi delovnih mest v večini regij prevladujejo storitvene dejavnosti, nekatere regije pa imajo nadpovprečne tudi deleže drugih sektorjev. Pomurska in Notranjsko-kraška regija izstopata po deležu kmetijskega sektorja, Koroška, Zasavska in Jugovzhodna Slovenija po deležu industrije, Savinjska po deležu gradbeništva in Osrednjeslovenska ter Obalno-kraška po deležu storitvenega sektorja.

Leta 2007 se je glede na leto 2000 število delovnih mest najbolj povečalo v Osrednjeslovenski regiji (za 15,5 %), nadpovprečno rast pa sta imeli v tem obdobju še Obalno-kraška (za 9,9 %) in Podravska regija (8,4 %). Kar v nekaj regijah se je število delovnih mest zmanjšalo, najbolj v Zasavski regiji (za 12,0 %) (gl. Sliko 9).

Slika 9: Sprememba v številu delovnih mest v odstotkih – primerjava leta 2007 z letom 2000

Graph 9: Change in the number of jobs in percentages – 2007 over 2000

Vir: SURS, preračuni avtorice./Source: SORS, author's calculations.

V zadnjem letu je število delovnih mest naraščalo v vseh regijah. V letu 2007 sta imeli največjo rast glede na leto 2006 Podravska in Obalno-kraška regija (obe 4,3 %), nadpovprečno pa še Osrednjeslovenska, Savinjska in Goriška regija. Najnižjo rast (0,4 %) je zabeležila Zasavska regija.

Primerjava kohezijskih regij kaže, da je v obdobju 2000–2007 število delovnih mest pretežno naraščalo v Zahodni Sloveniji (10,8 %), v Vzhodni Sloveniji pa je ta porast znašal le 2,6 %. V letu 2007 glede na leto 2006 pa sta imeli obe kohezjski regiji precej enakomeren porast (3,6 % v Zahodni Sloveniji in 3,4 % v Vzhodni Sloveniji).

6.4 Indeks dnevne migracije

Če primerjamo delovna mesta s formalno delovno aktivnim prebivalstvom, imenujemo to indeks dnevne migracije. Zaposlenih in samozaposlenih, ki imajo delovno mesto v občini bivanja, je vse manj, kar povzroča dnevno migracijo. Kadar je na nekem območju število delovnih mest enako številu tam živečega delovno aktivnega prebivalstva, ima regija izravnano bilanco (indeks okoli 100) in lahko sodimo, da je zato dnevni selitev malo, saj se tam bivajoče prebivalstvo večinoma lahko zaposli v domači regiji. Pri primanjkljaju delovnih mest na nekem območju si običajno domače delovno aktivno prebivalstvo poišče delo zunaj območja regije, kar pomeni, da je dnevni migracij več in lahko regijo označimo kot »bivalno regijo«, saj v glavnem prebivalci v njej bivajo, na delo pa hodijo drugam. Ko pa je delovnih mest več, kakor ima regija na voljo delovno aktivnega prebivalstva zanje, regija poskuša pritegniti delovno aktivno prebivalstvo z drugih območij, torej gre za imigracijsko regijo, ki jo zato lahko označimo kot »delovno regijo«, kamor hodi prebivalstvo na delo, biva pa drugje (več o tem glej v Vrišer, 1990). Indeks dnevne migracije je smiselno podrobneje razčleniti na nižjih teritorialnih ravneh, zato je podrobnejša delitev občin na delovne in bivalne prikazana na karti Indeks dnevne delovne migracije, 2007, kjer je tudi razvidna tipologija glede na višino indeksa dnevne migracije.

V letu 2007 je bilo v Sloveniji največ občin (65) pretežno bivalnih. Ker gre za občine, kjer prebivalstvo pretežno biva, je bilo delovnih mest tu med najmanj v Sloveniji (6,3 %). Največ delovnih mest so imele izrazito delovne občine (42,2 %), ki pa jih je bilo le 11. Izrazito delovne in zmerno delovne občine so imele tudi edine presežek delovnih mest nad aktivnim prebivalstvom, izrazito delovne občine kar 51,3 %. Tu je bila tudi stopnja registrirane brezposelnosti najvišja (8,4 %), malenkost pod povprečjem pa je bila stopnja formalne zaposlenosti ali delovne aktivnosti, kar kaže, da se izrazito delovne občine spopadajo tudi s strukturno brezposelnostjo. Nadpovprečno stopnjo brezposelnosti so imele tudi izrazito bivalne in pretežno bivalne občine, najnižjo pa zmerno delovne občine (7,1 %) (gl. Tabelo 24).

V letu 2007 se je glede na leto 2005 najbolj povečalo število pretežno bivalnih občin, zmanjšalo pa število zmerno delovnih občin. Ker so te spremembe nastale tudi zaradi ustanovitve novih občin, je pomembno, ali se je spremenilo tudi število delovnih mest oziroma delovno aktivnega prebivalstva v teh občinah. Spremembe v deležu delovnih mest so bile manjše. Najbolj je porasel delež delovnih mest v izrazito delovnih občinah (za 3,8 odst. t.), delež delovno aktivnega prebivalstva pa v šibko bivalnih občinah (za 4,2 odst. t.). Največji upad števila delovnih mest in tudi delovno aktivnega prebivalstva pa so zabeležile zmerno delovne občine (– 6,4 odst. t. oz. 5,8 odst. t.).

Pregled po regijah kaže, da je imela leta 2007 najvišji indeks dnevne migracije in s tem največji presežek delovnih mest nad tam bivajočim formalnim delovno aktivnim prebivalstvom Osrednjeslovenska regija. Še najbolj se je izravnani bilanci približala Obalno-kraška regija, sledita pa ji Savinjska in Podravska regija. Najnižji indeks dnevne migracije je imela Zasavska regija, kjer je bilo za dobro četrtno manj delovnih mest kot tamkaj živečega delovno aktivnega prebivalstva. Posledica pomanjkanja delovnih mest je višja dnevna migracija in tudi višja stopnja brezposelnosti, ker vsi tudi ne najdejo dela zunaj regije bivanja (gl. Tabelo 25).

Tabela 24: Nekateri kazalniki po tipu občine glede na dnevno migracijo, 2005 in 2007

Table 24: Selected indicators by type of municipality according to daily migration, 2005 and 2007

Tip občine	Število občin		% delovnih mest, Slo=100%		% delovno aktivnega prebivalstva po kraju bivanja, Slo=100%		Indeks dnevne migracije		Presežek/primanjkljaj delovnih mest nad aktivnim prebivalstvom v % od domačega aktivnega prebivalstva, v %		Stopnja registrirane brezposelnosti, v %		Stopnja formalne zaposlenosti, v %		Stopnja formalne aktivnosti, v %		
	Type of municipality		No. of municipality		% of jobs, Slo=100%		% of persons in employment by municipality of residence, Slo=100%		Daily migration index		Surplus/deficit of jobs relative to the labour force, as a % of the domestic labour force		Registered unemployment rate, %		Employment population ratio (in %), by register		Activity (participation) ratio (in %), by register
Kazalniki dnevne migracije	2005	2007	2005	2007	2005	2007	2005	2007	2005	2007	2005	2007	2005	2007	2005	2007	
Izrazito delovne / Highly labour intensive	9	11	38,4	42,2	23,5	25,6	162,9	165,1	44,5	51,3	11,3	8,4	57,4	60,3	64,8	65,8	
Zmerno delovne / Moderately labour intensive	25	20	25,1	18,7	22,4	16,6	112,2	112,4	1,5	4,4	9,6	7,1	58,3	60,6	64,4	65,3	
Šibko bivalne / Low residential	32	42	17,4	20,8	20,4	24,6	85,3	84,4	- 23,1	- 21,9	9,8	7,6	57,9	60,5	64,2	65,4	
Zmerno bivalne / Moderately residential	56	54	13,2	11,3	19,8	17,2	66,7	65,6	- 39,7	- 39,2	9,6	7,3	58,5	61,0	64,7	65,8	
Pretežno bivalne / Mainly residential	54	65	5,2	6,3	11,4	13,7	45,3	46,3	- 59,4	- 57,3	10,3	7,9	56,6	59,4	63,1	64,5	
Izrazito bivalne / Highly residential	17	18	0,8	0,7	2,5	2,3	30,7	31,0	- 72,5	- 71,5	10,4	8,2	56,3	59,1	62,8	64,3	
Skupaj / Total	193	210	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	- 10,1	- 7,7	10,1	7,7	57,8	60,4	64,3	65,4	

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculation.

Tabela 25: Indeks dnevne migracije (delovna mesta na formalno delovno aktivno prebivalstvo)
Table 25: Daily migration index (Jobs relative to persons in formal employment)

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	111,7	112,7	114,5	115,1	116,9	118,3	120,9	121,7
Obalno-kraška	98,4	97,5	97,7	97,9	98,0	97,8	97,8	98,8
Gorenjska	90,8	90,9	91,2	90,4	89,8	88,6	86,7	86,1
Goriška	96,9	96,6	96,5	96,0	96,0	95,7	95,5	96,0
Savinjska	100,6	100,6	99,9	99,7	100,1	99,8	98,1	97,9
Jugovzhodna Slovenija	93,9	93,8	93,3	92,6	92,8	92,6	91,9	91,4
Pomurska	95,7	95,4	94,1	94,0	92,7	92,2	91,1	90,3
Notranjsko-kraška	90,1	89,0	86,6	85,3	83,4	82,4	79,1	78,4
Podravska	98,8	98,7	98,3	99,0	97,7	97,3	97,2	97,0
Koroška	92,5	92,2	91,7	90,3	89,6	89,1	89,0	88,7
Spodnjeposavska	92,0	90,4	89,5	88,0	85,7	85,0	84,8	84,2
Zasavska	86,8	85,0	82,6	80,0	79,0	77,4	75,8	73,9
SLOVENIJA	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opomba/Note: Letno povprečje je izračunano iz mesečnih podatkov, zato se seštevki ne ujemajo vedno. / As the annual average is calculated from monthly data, the sums do not always match.

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

Tabela 26: Presežek/primanjkljaj delovnih mest glede na formalno aktivno prebivalstvo v % od domačega formalno aktivnega prebivalstva
Table 26: Surplus/deficit of jobs relative to the labour force, as a % of the domestic labour force

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	1,8	3,6	5,7	6,4	8,1	9,4	12,2	14,5
Obalno-kraška	- 10,3	- 11,0	- 10,4	- 10,0	- 9,7	- 9,5	- 9,2	- 7,4
Gorenjska	- 18,0	- 17,0	- 16,3	- 16,9	- 17,0	- 17,8	- 18,9	- 18,1
Goriška	- 8,9	- 8,8	- 9,5	- 10,0	- 10,4	- 10,5	- 10,4	- 8,7
Savinjska	- 12,6	- 12,6	- 13,7	- 13,4	- 12,4	- 12,9	- 13,2	- 11,3
Jugovzhodna Slovenija	- 15,8	- 15,3	- 15,8	- 15,2	- 14,9	- 15,6	- 16,0	- 15,0
Pomurska	- 20,3	- 20,2	- 22,5	- 22,5	- 22,9	- 23,6	- 23,1	- 21,8
Notranjsko-kraška	- 19,2	- 19,4	- 21,1	- 22,1	- 23,4	- 24,1	- 26,4	- 25,9
Podravska	- 19,1	- 18,5	- 18,5	- 16,6	- 16,1	- 15,9	- 15,1	- 13,0
Koroška	- 16,7	- 16,9	- 18,6	- 20,7	- 20,6	- 20,3	- 20,1	- 18,5
Spodnjeposavska	- 20,4	- 22,2	- 23,1	- 24,9	- 25,1	- 24,8	- 24,1	- 23,3
Zasavska	- 26,1	- 27,2	- 29,6	- 32,5	- 32,4	- 33,2	- 33,3	- 33,3
SLOVENIJA	- 11,8	- 11,2	- 11,2	- 10,9	- 10,3	- 10,2	- 9,4	- 7,7

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

V obdobju od leta 2000 do 2007 se je indeks dnevne migracije povečal le v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji, največji upad pa sta zabeležili Zasavska in Notranjsko-kraška regija. Savinjska regija je imela nekaj let celo izravnano bilanco, od leta 2005 pa ji vse bolj primanjkuje delovnih mest za tamkaj živeče delovno aktivno prebivalstvo. Tudi ko je imela regija izravnano bilanco, je bila njena stopnja registrirane brezposelnosti nadpovprečna, kar pomeni, da se celotno formalno delovno aktivno prebivalstvo tudi v letih s

presežkom delovnih mest glede na tam živeče delovno aktivno prebivalstvo ni moglo zaposliti v regiji, ker so bila delovna mesta zanje neustrezna (strukturna brezposelnost). Gibanja v zadnjih dveh letih po regijah niso bistveno drugačna kot v celotnem obdobju (gl. Tabela 26).

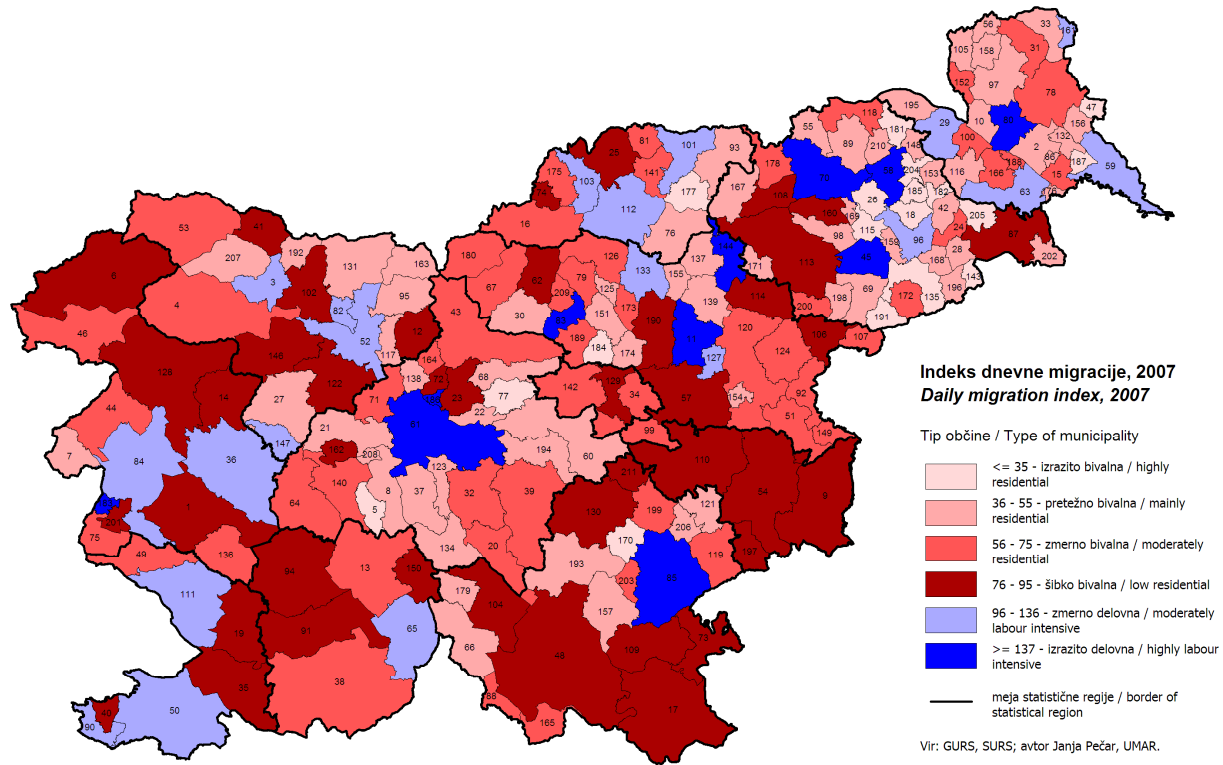
Primerjava med delovnimi mesti in formalno aktivnim prebivalstvom (formalno delovno aktivni in brezposelni) kaže, da je edina regija s presežkom delovnih mest glede na tam živeče aktivno prebivalstvo Osrednjeslovenska. Največji primanjkljaj delovnih mest glede na aktivno prebivalstvo ima Zasavska regija, kjer kar dobra tretjina tam bivajočega aktivnega prebivalstva ne more najti zaposlitve. Vzrok za še večji primanjkljaj delovnih mest (kakor pri indeksu dnevne migracije) je, da pri tem izračunu upoštevamo poleg delovno aktivnega prebivalstva še brezposelne (celotno aktivno prebivalstvo). Pomanjkanju delovnih mest se tudi tu pridružuje še strukturna brezposelnost, kjer gre za pomanjkanje primernih delovnih mest. Ta se kaže v nadpovprečnem deležu brezposelnih z nizko strokovno izobrazbo ter deležu mladih in iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi. Posledica pomanjkanja delovnih mest in strukturne brezposelnosti je nadpovprečna stopnja registrirane brezposelnosti (glej poglavje o registrirani brezposelnosti). Med regijami, kjer primanjkuje približno četrtnina delovnih mest glede na tam živeče aktivno prebivalstvo, so še Notranjsko-kraška in Spodnjeposavska, v Pomurski pa jih primanjkuje okoli petina. Pomanjkanje delovnih mest se na eni strani kaže kot povečana stopnja brezposelnosti in na drugi kot večja dnevna migracija zaposlenih. V vseh naštetih regijah, razen Notranjsko-kraški, je namreč nadpovprečna tudi stopnja brezposelnosti. V Notranjsko-kraški regiji je kljub pomanjkanju delovnih mest stopnja registrirane brezposelnosti v regiji podpovprečna, kar je mogoče razložiti z večjo delovno migracijo aktivnega prebivalstva.

6.5 Zaključek

Registrirana oziroma formalna stopnja zaposlenosti ali stopnja delovne aktivnosti pove, kolikšen delež celotnega delovno sposobnega prebivalstva je zaposlenega. Razlike po regijah so podobne kakor pri stopnji registrirane brezposelnosti. Navzgor najbolj odstopa Notranjsko-kraška regija, nadpovprečna formalna stopnja zaposlenosti pa je bila leta 2007 tudi v Osrednjeslovenski regiji, Jugovzhodni Sloveniji, Goriški, Gorenjski in Obalno-kraški regiji. Najnižjo je imela Pomurska regija. Stopnja formalne aktivnosti je nekoliko višja kakor stopnja formalne zaposlenosti, vendar so medregionalne razlike pri tem kazalniku manjše kakor pri stopnji formalne zaposlenosti. Delovna mesta so v Sloveniji zelo neenakomerno razporejena. Najbolj so zgoščena v Osrednjeslovenski regiji, kjer jih je skoraj tretjina, prevladujejo pa delovna mesta na področju storitvenih dejavnosti. Če Osrednjeslovenski regiji prištejemo še delovna mesta v Podravski in Savinjski, je v treh regijah skupaj skoraj 60 % delovnih mest. Pomanjkanje delovnih mest v posameznih regijah povzroča večjo dnevno migracijo zaposlenih in višjo stopnjo brezposelnosti, ker vsi ne najdejo ustrezne zaposlitve niti zunaj regije bivanja zaradi strukturne brezposelnosti. Največje pomanjkanje delovnih mest glede na tam živeče aktivno prebivalstvo je v Zasavski regiji, kar povzroča več dnevni migracij zaposlenih, na kar kaže tudi najnižji indeks dnevne migracije (nižji indeks pomeni manj delovnih mest za tam živeče delovno aktivno prebivalstvo).

Karta 4: Indeks dnevne delovne migracije, 2007

Map 4: Daily migration index, 2007

7 IZOBRAZBA

7.1 Metodološka pojasnila

Izobrazba prebivalstva oziroma človeški viri so eden osnovnih dejavnikov regionalnega razvoja. Predpostavlja se namreč, da imajo regije z bolj izobraženim prebivalstvom tudi višji BDP na prebivalca, splošna razvitost regije je boljša, posamezniki imajo višje dohodke, ipd. Zato to področje obravnavamo tudi v našem delovnem zvezku.

Glavni vir podatkov o izobraževanju po regijah je SURS. Podatki so vsako leto podrobnejši, tako da je slika o izobrazbeni ravni prebivalstva boljša kakor včasih. Eden od glavnih virov informacij o izobrazbeni strukturi prebivalstva so še vedno popisi prebivalstva, ki se opravljajo le vsakih 10 let. Popisi prebivalstva dajo podatke o šolski izobrazbi prebivalstva glede na najvišjo dokončano šolo. Iz teh podatkov je mogoče izračunati tudi povprečno število let šolanja za posamezno stopnjo dokončane šolske izobrazbe. Za leti 1991 in 1981 so bili za izračun povprečnega števila let šolanja uporabljeni naslednji koeficienti:

- brez izobrazbe – 0
- 1–3 razredi osnovne šole – 1,5
- 4–7 razredi osnovne šole – za leto 1991: 5,5; za leto 1981: 5,35
- končana osnovna šola – 8
- 2–3-letna poklicna šola – 10,6
- 4–5-letna srednja šola – 12,2
- visoka šola – za leto 1991: 16,3; za leto 1981: 16,2

Za leto 2002 pa:

- nepopolna osnovna šola – 5,5
- končana osnovna šola – 8
- nižja in srednja poklicna – 10,9
- strokovna in splošna – 12,1
- višja šola – 14
- visoka dodiplomska šola – 16
- visoka podiplomska šola – 19

Navedeni koeficienti za leti 1981 in 1991 z izračuni o povprečnem številu let šolanja so povzeti po raziskovalnem poročilu Potrebe po izobraževanju odraslih (Andragoški center Republike Slovenije, 1994). Za leto 2002 so koeficienti in izračuni povzeti po preračunih Tomaža Kraigherja z Urada za makroekonomske analize in razvoj.

Iz Ankete o delovni sili (ADS) dobimo podatke o izobrazbeni sestavi prebivalstva, starega več kakor 15 let, po stopnjah dosežene izobrazbe tudi letno. Ti podatki temeljijo na vzorcu in so zato zaradi majhnosti nekaterih regij ponekod nezanesljivi.

Na podlagi rednih letnih raziskovanj imamo na voljo tudi podatke o vzgoji, izobraževanju in usposabljanju v vrtcih, osnovnih šolah, glasbenih šolah, srednjih šolah, zavodih za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami, višjih strokovnih šolah, visokošolskih zavodih, pri izvajalcih nadaljnega izobraževanja in usposabljanja ter v dijaških in študentskih domovih in o štipendistih. Rezultat letne raziskave so tudi podatki o diplomantih terciarnega izobraževanja.

Iz letnega statističnega poročila izvajalcev nadaljnega izobraževanja dobimo tudi pomembne informacije o tistih izobraževalnih programih usposabljanja, izpopolnjevanja in specializacije ter splošnega izobraževanja, s katerim se ne pridobi višja raven formalne izobrazbe, ampak kvalifikacija za zaposlitev ali širšo splošno izobrazbo.

7.2 Izobrazbena raven prebivalstva po regijah

Eden najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na razvoj regije, je izobrazbena raven prebivalstva. Natančnejši vpogled v izobrazbeno raven prebivalstva pove podatke o številu let šolanja prebivalstva posamezne regije (gl. Tabela 27).

Izobrazbena raven prebivalstva, merjena s povprečnim številom let šolanja, je po regijah precej izenačena. Najvišjo izobrazbeno raven dosega Osrednjeslovenska regija z 11,27 leti šolanja v letu 2002 in presega slovensko povprečje za slabih 6 %, najnižjo pa Pomurska regija z 10,02 leti šolanja oziroma dobrih 94 % slovenskega povprečja. Med drugimi regijami ni velikih razlik in tudi med kohezijskima regijama so relativno majhne razlike. Povprečno število let šolanja v Zahodni Sloveniji znaša 10,77, v Vzhodni pa 10,29. Med letoma 1981 in 2002 se je število let šolanja v povprečju povečalo za slabo leto na vsakih deset (oziroma enajst) let, pri tem pa se je povprečna raven izobrazbe bolj zviševala v regijah, ki so imele slabšo izobrazbeno raven – Koroška, Spodnjeposavska, Notranjsko-kraška in Jugovzhodna Slovenija. Pri slednji nekoliko tudi zaradi spremenjenega teritorialnega obsega regije⁸. Podpovprečno se je v tem obdobju povečala izobrazbena raven le v treh regijah – Pomurski, Osrednjeslovenski in Zasavski.

Primerjava povprečnega števila let šolanja moških in žensk kaže nekoliko boljšo izobrazbeno raven moških, ki v povprečju znaša okoli pol leta več. To velja tudi za kohezijski regiji. Razlike se v letih med 1991 in 2002 zmanjšujejo, saj se izobrazbena raven žensk v vseh regijah povečuje hitreje kakor izobrazbena raven moških. Najbolj je to opazno v Osrednjeslovenski regiji, kjer je v letu 2002 ta razlika znašala le še 0,29 leta. Sicer so bile v letih 1991 in 2002 največje razlike v izobrazbeni ravni moških in žensk v Obalno-kraški, Gorenjski, Notranjsko-kraški, Zasavski regiji in Goriški regiji (gl. Slika 10 na str. 63).

Ker se popisi prebivalstva praviloma izvajajo vsakih deset let, si v vmesnem obdobju lahko pomagamo z Anketo o delovni sili, s katero dobimo podatke o izobrazbeni sestavi prebivalstva. Ker ta anketa temelji na vzorcu, so podatki, žal, za nekatere manjše regije, nezanesljivi.

⁸ Leta 2000 je bila sprejeta uredba o Statistični klasifikaciji teritorialnih enot, ki je prejšnjo plansko regijo Dolenjsko preimenovala v Jugovzhodno Slovenijo in jo povečala za upravni enoti Ribnica in Kočevje (občine Ribnica, Sodražica, Loški Potok, Kočevje, Kostel, Osilnica), ki sta bili prej sestavni del Osrednjeslovenske regije.

Tabela 27 : Število let šolanja in izobrazbena sestava prebivalstva 15+ po stopnjah dosežene izobrazbe

Table 27: Number of schooling years and education structure of the population aged 15 and over by school attainment

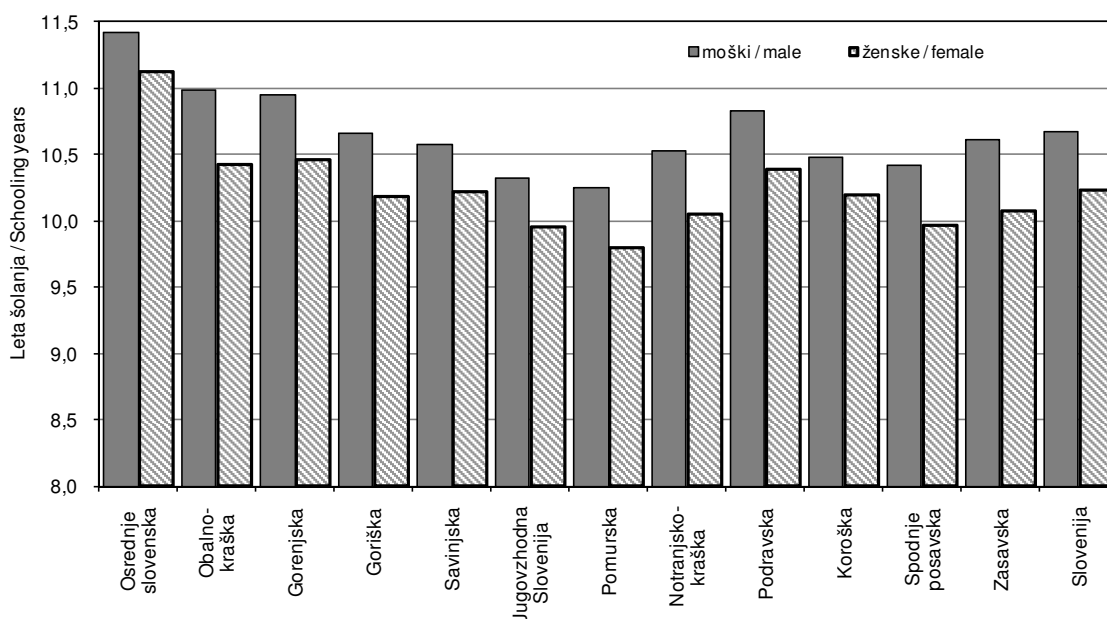
STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Število let šolanja	Brez izobrazbe, nepopolna osnovnošolska ali osnovnošolska izobrazba		Nižja ali srednja poklicna izobrazba		Srednja strokovna izobrazba		Srednja splošna izobrazba		Višja strokovna, višješolska, specialistična višješolska izobrazba		Visoka strokovna, univerzitetna, specializacija, magisterij, doktorat	
	Number of schooling years	Without education, incomplete basic education and basic education		Upper secondary lower and middle vocational education		Upper secondary technical and professional education		Upper secondary general education		Post-secondary vocational, short-term higher, specialisation after short- term higher education		Higher professional, university education, specialisation, master's and doctor's degree	
	2002	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Osrednjeslovenska	11,27	22,4	21,1	19,1	19,9	26,9	25,4	9,3	9,7	6,3	6,1	16,0	17,8
Obalno-kraška	10,70	25,1	26,5	26,9	22,5	26,2	26,2	5,0	6,4	6,2	6,7	10,6	11,7
Gorenjska	10,70	27,5	25,4	24,7	26,2	27,0	26,7	5,6	6,3	5,0	5,5	10,3	9,9
Goriška	10,42	29,3	29,5	24,5	23,4	24,6	24,1	5,7	5,9	4,7	5,1	11,2	12,0
Savinjska	10,39	32,0	31,9	29,3	31,2	23,3	22,1	3,0	2,7	4,9	5,0	7,6	7,2
Jugovzhodna Slovenija	10,14	34,3	31,9	28,9	28,5	20,6	21,3	3,5	4,2	3,6	4,6	9,1	9,4
Pomurska	10,02	39,8	36,9	27,7	25,9	19,9	23,4	3,7	2,7*	4,2	3,8*	4,7	7,3
Notranjsko-kraška	10,29	35,0	29,0	25,1	23,5	28,3	21,0	5,2*	6,1*	7,8*	6,9*	11,6	13,4
Podravska	10,60	28,7	28,4	25,7	25,6	26,2	25,8	5,4	5,6	5,5	5,9	8,5	8,6
Koroška	10,33	31,2	28,7	31,4	30,5	22,0	23,7	3,2	4,7*	4,3	4,7*	7,9	7,8
Spodnjeposavska	10,19	37,7	32,2	30,6	22,2	23,4	30,1	8,3	4,6*	1,8*	4,5*	5,4*	6,5*
Zasavska	10,34	39,8	31,0	33,8	27,8	26,4	26,5	5,9*	5,1*	5,9*	3,9*	5,9*	5,6*
SLOVENIJA	10,64	29,1	27,7	25,3	24,9	25,0	24,7	5,6	6,0	4,9	5,5	10,1	11,1

Opomba/Note: *Manj natančna ocena: 10 <KV< 20. / *Less accurate estimate: 10 <CV< 20.

Vir/Sources of data: SURS, Popis 2002, Anketa o delovni sili, preračuni avtorice. / SORS, Census 2002, Labour force survey, author's calculations.

Slika 10: Število let šolanja prebivalstva 15+, 2002

Graph 10: Number of schooling years of the population 15+, 2002

Vir podatkov: SURS, preračuni T. Kraigher, UMAR. / Source of data: SORS, calculations by T. Kraigher, IMAD.

V letu 2006 je imela najvišji delež prebivalstva z največ osnovnošolsko izobrazbo Pomurska regija (36,9 %, Slov. 27,7 %), ki je presegala slovensko povprečje kar za tretjino. Samo Osrednjeslovenska, Obalno-kraška in Gorenjska regija so imele podpovprečen delež prebivalstva z nizko izobrazbeno strukturo. V povprečju je imelo slabih 56 % prebivalstva regij poklicno ali srednješolsko izobrazbo. Med regijami so po tem kazalniku nekoliko manjše razlike. Skoraj 60 % prebivalstva, kar je najvišji delež, je imelo poklicno ali srednjo izobrazbo v Zasavski in Gorenjski regiji. Ta delež je bil najnižji v Notranjsko-kraški regiji (50,6 %). V povprečju ima 16,6 % prebivalstva Slovenije najmanj višješolsko izobrazbo. To povprečje močno presega Osrednjeslovenska regija, kjer je prebivalstva z najmanj višjo izobrazbo skoraj četrtina, nadpovprečne po tem kazalniku pa so še Obalno-kraška, Notranjsko-kraška in Goriška regija.

Kohezijski regiji kažeta razlike na področju nizke in visoke izobrazbene strukture, medtem ko sta po deležu prebivalstva s poklicno in srednjo izobrazbo izenačeni. Sicer je v Vzhodni Sloveniji 31 % prebivalstva z največ osnovno šolo, v Zahodni pa dobra petina prebivalstva z najmanj višjo šolo.

Glede na leto 2005 se je v letu 2007 v regijah večinoma zmanjšal delež prebivalstva z največ osnovno šolo in povečal delež prebivalstva s poklicno ali srednjo šolo ali najmanj višjo šolo. Največji upad prebivalstva z največ osnovno šolo je zabeležila Zasavska regija (- 8,8 odst. t.), delež prebivalstva s poklicno ali srednjo šolo je najbolj porasel v Obalno-kraški regiji (za 9 odst. t.), delež prebivalstva z najmanj višjo izobrazbo pa v Spodnjeposavski regiji (za 3,7 odst. t.).

7.2.1 Šolanje po osnovni šoli in diplomanti

Podatki o vpisu v srednje šole in terciarno izobraževanje omogočajo oceno o tem, kako se bo izobrazbena raven prebivalstva spreminjala v prihodnje. Ker vpis v eno od oblik nadaljnjega izobraževanja (zlasti terciarno izobraževanje) še ne zagotavlja, da jo bo vpisani tudi zaključil, so pomembni tudi podatki o diplomantih na terciarni ravni (gl. Tabelo 28).

Tabela 28: Nekateri kazalniki izobraževanja
Table 28: Some indicators of education

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Število dijakov srednjih šol po občini stalnega prebivališča na 1000 preb.		% višješolskih in visokošolskih študentov (brez podiplomcev) v generaciji od 19–26 let		Število študentov ¹ na 1000 preb.		Bruto stopnja vključenosti ²		Število diplomantov na 1000 preb.	
	Number of pupils enrolled in upper secondary schools by permanent residence per 1000 inhabitants		% of students (without postgraduate studies) in generation of 19–26		Number of students ¹ per 1000 inhabitants		Gross enrolment ratio ²		Number of tertiary education graduates per 1000 inhabitants	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Osrednjeslovenska	47,6	45,1	52,5	52,3	62,5	61,9	80,2	80,2	9,6	9,5
Obalno-kraška	42,4	40,0	45,5	44,0	54,0	51,8	70,6	73,5	8,8	7,5
Gorenjska	51,1	48,8	48,9	48,7	60,2	59,6	77,6	77,7	8,6	8,5
Goriška	46,6	43,9	51,7	51,5	59,7	59,2	78,5	78,3	9,4	8,4
Savinjska	49,8	47,0	46,4	45,9	58,2	57,3	75,7	75,6	8,5	8,2
Jugovzhodna Slovenija	52,9	50,3	46,4	45,6	58,7	58,2	75,1	74,8	9,0	8,1
Pomurska	44,0	42,8	37,5	38,5	44,4	44,9	68,8	69,5	5,6	6,0
Notranjsko-kraška	44,7	42,0	49,4	47,4	60,9	58,2	75,5	74,6	9,1	8,9
Podravska	45,7	43,3	42,9	42,6	50,4	49,7	73,6	73,3	7,4	7,1
Koroška	52,0	48,4	46,1	46,5	57,2	57,7	76,2	76,4	7,7	7,4
Spodnjeposavska	49,8	45,5	45,1	45,7	54,5	54,8	73,8	73,6	7,3	8,1
Zasavska	48,2	44,8	43,9	43,0	53,5	52,5	73,1	72,8	7,1	7,1
SLOVENIJA	47,9	45,3	47,3	47,0	57,1	56,4	76,0	76,1	8,5	8,2

Opombe/Notes: ¹Šteti so študenti višješolskega strokovnega in visokošolskega dodiplomskega in podiplomskega študija. ²Vpisani osnovnošolci, dijaki in študenti (vsi) v primerjavi s populacijo od 6 do 26 let. / ¹Data include students enrolled at post-secondary vocational studies and at higher undergraduate and postgraduate studies. ²Students enrolled in primary, secondary and tertiary schools (total) relative to the total population aged 6-26.
Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

Število vpisanih dijakov v srednješolsko izobraževanje je glede na generacijo otrok v starosti od 15–18 let večino presega 100 % (nižja je le v Notranjsko-kraški, Spodnjeposavski, Pomurski regiji in Jugovzhodni Sloveniji), kar pomeni, da so med srednješolce vpisani tudi odrasli. V letu 2007 je bilo največ dijakov na 1000 prebivalcev vpisanih v srednješolsko izobraževanje v Jugovzhodni Sloveniji (okoli 50), najmanj pa v Obalno-kraški regiji (okoli 40). Med kohezijskima regijama ni bistvenih razlik po številu vpisanih dijakov v srednjo šolo.

Število vpisanih dijakov se zadnja leta zmanjšuje v vseh regijah, kar je posledica demografskih gibanj. Glede na leto 2006 se je vpisanih najbolj zmanjšalo v Spodnjeposavski regiji.

Delež vpisanih v terciarno izobraževanje v generaciji od 19 do 26 let je bil v letu 2007 najvišji v Osrednjeslovenski regiji, kjer je znašal 52,3 % in je za dobrih 11 % presegal slovensko povprečje. Nadpovprečno število vpisanih po regiji stalnega prebivališča so zabeležile še Goriška, Gorenjska in Notranjsko-kraška regiji, najnižjega pa Pomurska regija (38,5 %). Primerjava kohezijskih regij kaže nekoliko višji delež vpisanih v terciarno izobraževanje v Zahodni Sloveniji (za 6,4 odst. t.). Če upoštevamo tudi študente podiplomskega študija, je slabih 62 študentov na 1000 prebivalcev v Osrednjeslovenski regiji in le okoli 45 študentov na 1000 prebivalcev v Pomurski regiji. V Vzhodni Sloveniji jih je dobrih 53, v Zahodni pa skoraj 60 na 1000 prebivalcev.

Delež vpisanih študentov v terciarno izobraževanje se je v letu 2007 glede na predhodno leto zmanjšalo v večini regij, najbolj pa v Notranjsko-kraški regiji. Prav tako se je v večini regij zmanjšalo tudi število študentov na 1000 prebivalcev. Porast so zabeležile le Pomurska, Koroška in Spodnjeposavska regija.

Bruto stopnja vključenosti je glavni kazalnik za merjenje dostopnosti izobraževanja. Prednost kazalnika je v tem, da meri zmogljivost izobraževalnega sistema za vključitev prebivalcev izbrane starosti v izobraževanje na posamezni ravni (Socialni razgledi 2006, 2006). V tem delovnem zvezku smo upoštevali število vpisanih v osnovno, srednje in terciarno izobraževanje glede na izbrano prebivalstvo, pri čemer smo kot izbrano prebivalstvo upoštevali prebivalstvo v starosti od 6 do 26 let.

V Sloveniji je bilo v letu 2007 dobre tri četrtine prebivalstva (od 6 do 26 let) tudi dejansko vpisanega v razne oblike izobraževanja, pri čemer je navzgor najbolj izstopala Osrednjeslovenska regija z dobrimi 80 %, navzdol pa Pomurska regija s slabimi 70 %. Bruto stopnja vključenosti je v Zahodni Sloveniji za 4,8 odst. t. višja kot v Vzhodni in znaša 78,7 %. Glede na leto 2006 se je bruto vpisni količnik večinoma po regijah zmanjšal, povečal se je v Pomurski, Koroški, Gorenjski, najbolj pa v Obalno-kraški regiji (za 2,9 odst. t.). Kljub temu je bila regija še vedno pod slovenskim povprečjem po tem kazalniku (73,5 %; slovensko povprečje 76,1 %).

Največ diplomantov terciarnega izobraževanja je imela leta 2007 Osrednjeslovenska regija (9,5 na 1000 prebivalcev), kjer so možnosti za njihovo zaposlitev bistveno večje kakor v drugih regijah. Tako je bilo leta 2007 v Osrednjeslovenski regiji za dobro petino več diplomantov, kakor je znašalo slovensko povprečje (8,2). Še vedno pa je po kadrovskem potencialu najšibkejša Pomurska, kjer imajo le 6 diplomantov na 1000 prebivalcev. Primerjava kohezijskih regij pa kaže, da je v Zahodni Sloveniji leta 2006 diplomiral skoraj en diplomant in pol več na 1000 prebivalcev kot v Vzhodni Sloveniji. Glede na leto 2006 se je najbolj povečalo število diplomantov v Spodnjeposavski regiji, vendar je bilo še vedno nekoliko pod povprečjem (8,1 diplomanta; slovensko povprečje 8,2). Večinoma pa se je število diplomantov po regijah zmanjšalo, najbolj v Obalno-kraški regiji (za 1,3 diplomanta).

7.2.2 Nadaljnje izobraževanje

Za vseživljenjsko učenje in krepitev kadrovskih zmogljivosti po regijah je pomembna tudi vključenost prebivalstva v nadaljnje izobraževanje. V Sloveniji izvajajo nadaljnje izobraževanje različne organizacije in drugi ustrezni poslovni subjekti, ki ponujajo različne programe usposabljanja, izpopolnjevanja in specializacije ter programe za splošno izobraževanje in prosti čas. Udeleženci s temi programi ne pridobijo višje ravni formalne izobrazbe, pač pa kvalifikacijo za zaposlitev ali širšo splošno izobrazbo (gl. Tabelo 29).

Nadaljnje izobraževanje odraslih in odraščajočih je potekalo le v tretjini slovenskih občin, med temi jih je bilo 20 % takih, ki so imele samo avtošolo. Največ vpisanih v programe nadaljnjega izobraževanja na 1000 prebivalcev je bilo v Jugovzhodni Sloveniji, sledi pa ji Osrednjeslovenska regija. Večinoma so udeleženci vpisani v programe, ki niso javno veljavni. Med kohezijskima regijama skoraj ni razlik pri številu udeležencev na 1000 prebivalcev vpisanih v javno veljavne izobraževalne programe, medtem ko je pri izobraževalnih programih, ki niso javno veljavni vpis v Zahodni Sloveniji 1,7-krat višji, pri jezikovnih tečajih pa 2,6-krat višji kot v Vzhodni Sloveniji.

Število vpisanih v programe nadaljnjega izobraževanja se je v šolskem letu 2006/2007 glede na 2005/2006 v kar nekaj regijah zmanjšalo, najbolj v tistih, ki so imele nadpovprečno število vpisanih udeležencev na 1000 prebivalcev. Največji upad je zabeležila Pomurska regija, kjer je zato število vpisanih na 1000 prebivalcev

upadlo močno pod slovensko povprečje (27,2 udeleženca; slovensko povprečje 133,8 udeležencev). Nekatere regije so zabeležile tudi porast vpisanih v programe nadaljnega izobraževanja, največjega v Gorenjski regiji (30,8 udeležencev).

Tabela 29: Nadaljnje izobraževanje

Table 29: Continuing education

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Število vpisanih udeležencev v izobraževalne programe na 1000 prebivalcev / Number of enrolled participants in educational programs per 1000 inhabitants							
	Skupaj		Programi, ki niso javnoveljavni		Javnoveljavni programi usposabljanja, izpopolnjevanja in specializacije		Jezikovni programi	
	Total		Not-verified programs		Verified vocational programs		Language programs	
	2005/06	2006/07	2005/06	2006/07	2005/06	2006/07	2005/06	2006/07
Osrednjeslovenska	294,9	250,2	246,7	201,4	22,2	22,3	26,0	26,5
Obalno-kraška	57,7	65,3	32,4	42,5	17,4	17,4	7,9	5,5
Gorenjska	56,6	87,4	35,2	61,0	10,5	14,0	10,8	12,4
Goriška	62,4	64,9	33,2	38,6	17,0	14,4	12,2	11,9
Savinjska	22,0	50,6	9,2	28,2	8,7	16,8	4,1	5,7
Jugovzhodna Slovenija	366,4	314,6	262,9	240,1	69,9	53,8	33,7	20,7
Pomurska	185,4	27,2	143,2	6,9	35,1	16,5	7,1	3,8
Notranjsko-kraška	116,0	128,7	96,4	111,7	16,1	15,4	3,5	1,6
Podravska	92,4	111,7	78,5	90,3	7,5	13,8	6,5	7,5
Koroška	144,5	53,4	110,6	37,0	23,3	10,3	10,6	6,2
Spodnjeposavska	37,2	50,6	28,2	47,9	4,4	0,4	4,6	2,3
Zasavska	40,5	15,5	35,7	4,5	4,1	8,9	0,6	2,1
SLOVENIJA	150,8	133,8	117,7	102,1	19,4	18,8	13,7	12,8

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorice. / SORS, author's calculations.

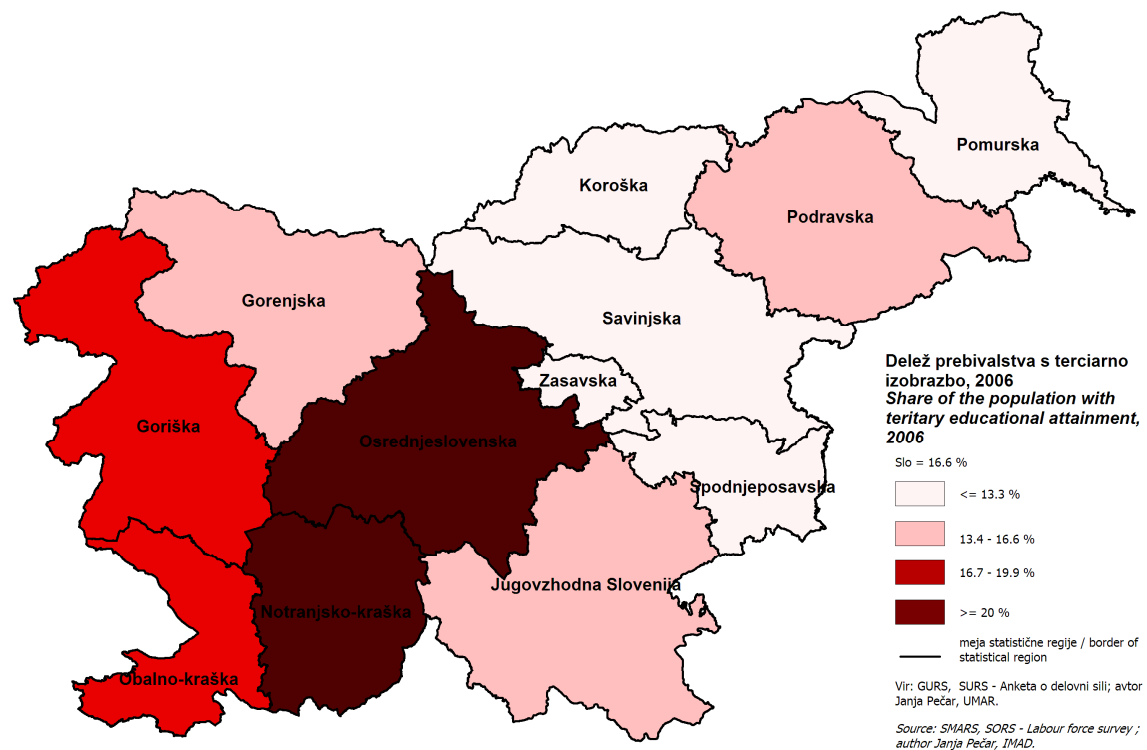
7.3 Zaključek

Izobrazbena raven prebivalstva po regijah, merjena s številom let šolanja, se ves čas povečuje. V povprečju se poveča za slabo leto na vsakih 10 (oziroma 11) let, medregionalne razlike pa so majhne. Po podatkih popisa prebivalstva 2002 ima najvišje število let šolanja prebivalstvo Osrednjeslovenske regije. Večje so razlike po spolu, vendar tudi glede tega vse regije razlike zmanjšujejo, najbolj Osrednjeslovenska. Po podatkih Ankete o delovni sili za leto 2006 so imele najboljšo izobrazbeno strukturo prebivalstva z najmanjšim deležem osnovnošolske in najvišjim deležem terciarne izobrazbe Osrednjeslovenska, Obalno-kraška in Gorenjska regija. Na drugi strani pa je imela najslabšo izobrazbeno strukturo Pomurska regija.

V regijah Zahodne Slovenije je okoli polovica prebivalcev v starosti od 19 do 26 let vpisanih v terciarno izobraževanje. Bruto stopnja vključenosti v izobraževanje, ki meri dostopnost do raznih oblik izobraževanja, se povečuje v vseh regijah, največja pa je v Osrednjeslovenski regiji, kjer že presega 80 % prebivalstva v starosti od 6 do 26 let vključenega v različne izobraževalne programe. Tudi število tistih, ki izobraževanje na terciarni ravni dejansko zaključijo, se povečuje, vendar pa število diplomantov ni nujno visoko v regijah, ki imajo tudi visoko število vpisanih v terciarno izobraževanje. Poleg različnih razlogov, ki vplivajo da to, da študenti ne zaključijo študija, pa nekatere regije svojih kadrovskih zmožnosti ne morejo izkoristi tudi zato, ker

njihovi diplomanti odidejo v druge regije (npr. Goriška, Koroška, Zasavska regija). Za kadrovske krepitev po regijah je pomembna tudi vključenost v programe nadaljnega izobraževanja, s katerimi udeleženci ne pridobijo višje ravni formalne izobrazbe, ampak kvalifikacijo za zaposlitev ali širšo splošno izobrazbo. Vendar pa so zaenkrat te oblike izobraževanja bolj pogoste le v nekaterih regijah (Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska, Notranjsko-kraška, Podravska regija).

Karta 5: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, 2006
 Map 5: Population with tertiary education, 2006

8 POSLOVNI IZIDI GOSPODARSKIH DRUŽB

8.1 Metodološka pojasnila

Poslovni izidi gospodarskih družb so glavni viri informacij o ekonomski dejavnosti gospodarskih subjektov v regijah. Zaradi majhnosti naših regij se pogosto zgodi, da je v eni regiji zgoščena le določena vrsta dejavnosti in je regija odvisna od enega ali dveh velikih podjetij, delujočih v njej. Če je to podjetje v težavah, pomeni, da je v težavah celotna regija.

Analiza v tem poglavju temelji na statističnih podatkih iz bilance stanja in bilance uspeha, ki jih gospodarske družbe predložijo Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve (AJ PES) za statistične namene v skladu z letnim programom statističnih raziskovanj. Pri tem je treba poudariti, da podatkov iz letnih poročil AJ PES ne predložijo banke, zavarovalnice, družbe za upravljanje, nekatere druge finančne in investicijske družbe, ki ne poslujejo po kontnem načrtu za družbe. Podatkov tudi ni treba predložiti družbam, ki so v stečajnem in likvidacijskem postopku.

Od leta 1994 do 2001 so gospodarske družbe računovodske evidence vodile v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah (ZGD) in Slovenskimi računovodskimi standardi (SRS). V letu 2002 je prišlo do sprememb Zakona o gospodarskih družbah in novih računovodskih standardov, kar so morale gospodarske družbe upoštevati pri svojem poslovanju in kar je močno vplivalo na dober poslovni izid v letu 2002. Novi računovodski standardi so namreč prinesli vsebinsko spremembo nekaterih bilančnih postavk, predvsem pa se je spremenilo njihovo vrednotenje. Zaradi tega so družbe za leto 2002 izkazale boljši poslovni izid.

S 1. 1. 2006 so začeli veljati novi Slovenski računovodski standardi (SRS 2006, Uradni list RS, št 118/05). Tako so gospodarske družbe in zadruga že za leto 2006 vodile računovodske evidence in izdelale letno poročilo v skladu z novim Zakonom o gospodarskih družbah (ZGD-1; Uradni list RS št. 42/06 in 60/06) ali mednarodnimi računovodskimi standardi. Podatke so predložile na novih poenotenih obrazcih v skladu z ZGD-1 in SRS 2006, kjer so morale zaradi prehoda na SRS 2006 opraviti prilagoditve in preračune posameznih postavk za leto 2005. Zneske so na poenotenih obrazcih tudi zadnjič prikazale v tolarjih.

V nadaljevanju prikazujemo poslovne izide gospodarskih družb v letih 2006 in 2007 – po novih računovodskih standardih.

8.2 Poslovanje gospodarskih družb v letih 2006 in 2007

V letu 2007 je v Sloveniji poslovalo 48.781 gospodarskih družb, pri čemer imamo izrazito koncentracijo gospodarskih dejavnosti v Osrednjeslovenski regiji. Leta 2007 je imelo dobrih 45 % gospodarskih družb sedež v Osrednjeslovenski regiji, ki so zaposlovale 36,1 % delavcev v njih in ustvarile 45 % celotnih prihodkov gospodarskih družb Slovenije. Med večje regije po številu zaposlenih in po višini prihodkov spadajo še Podravska, Savinjska in Gorenjska regija, ki so skupaj ustvarile okoli 30 % celotnih prihodkov Slovenije in zaposlovale okoli 35 % delavcev, med najmanjšimi pa so Zasavska, Spodnjeposavska in Notranjsko-kraška. Primerjava kohezijskih regij kaže, da ima dve tretjini gospodarskih družb sedež v Zahodni Sloveniji, ki

zaposlujejo 55 % vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. V Zahodni Sloveniji ustvarijo gospodarske družbe okoli 63 % prihodkov.

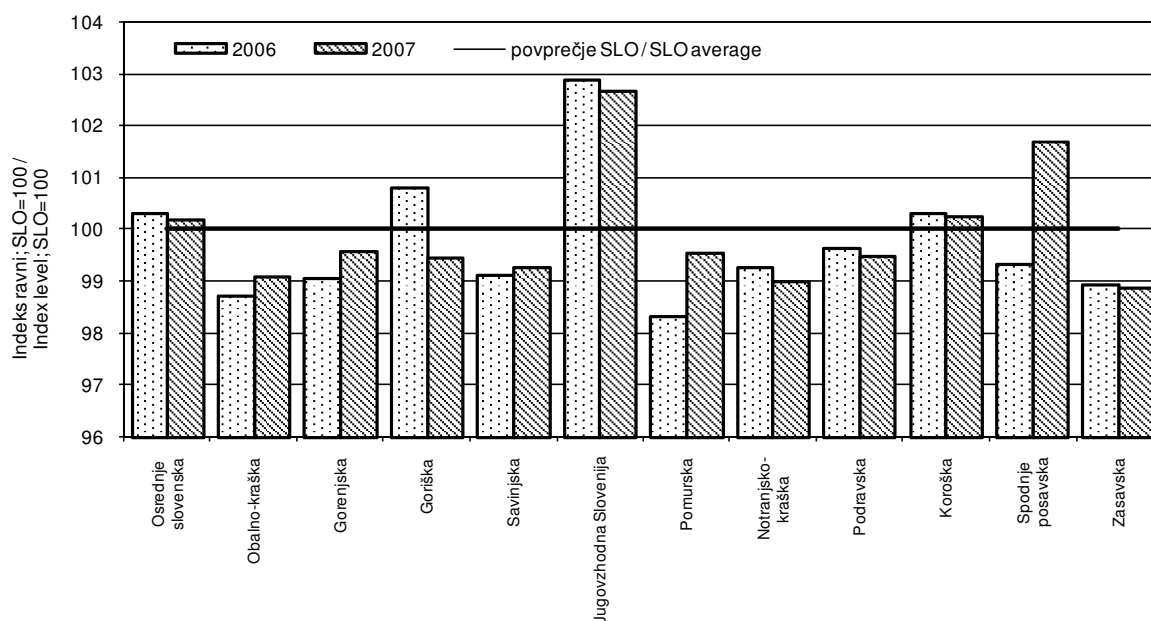
Število gospodarskih družb v Osrednjeslovenski regiji se iz leta v leto povečuje. Glede na leto 2006 se je število gospodarskih družb povečalo za 7,2 %, kar je bilo nekoliko manjše povečanje od povprečja (7,9 %). Manj kot število gospodarskih družb pa je poraslo število zaposlenih v njih (4,2 %; Slov. 4,3 %). Porast števila gospodarskih družb so zabeležile prav vse statistične regije, najvišjega Goriška regija (9,2 %). Število zaposlenih v gospodarskih družbah pa se je povečalo nekoliko manj. Največji porast je zabeležila Koroška regija (7,1 %), Zasavska regija pa je celo zmanjšala število zaposlenih (– 0,4 %). V kohezijskih regijah se je število gospodarskih družb glede na leto 2006 dokaj enakomerno povečalo v obeh regijah, število zaposlenih v njih pa se je nekoliko bolj povečalo v Vzhodni Sloveniji.

Gospodarske družbe so imele v letu 2007 v povprečju 10,2 zaposlenih delavcev, kar je za 0,4 zaposlenega manj kot v letu 2006. Pod tem povprečjem so štiri regije – Spodnjeposavska, Obalno-kraška, Osrednjeslovenska in Gorenjska. Najbolj nad povprečjem pa so Koroška, Jugovzhodna Slovenija, Pomurska in Zasavska regija, kjer je med 15,0 in 16,3 zaposlenimi na gospodarsko družbo, vendar se že nekaj let tudi tu število zmanjšuje. Nekoliko drugačna velikostna razmerja kaže kazalnik višina sredstev na zaposlenega, kjer presegajo povprečje Obalno-kraška, Osrednjeslovenska, Savinjska in Spodnjeposavska regija (gl. Tabela 30).

Primerjava kohezijskih regij pa kaže, da so večje gospodarske družbe po številu zaposlenih na družbo v Vzhodni Sloveniji, po višini sredstev na zaposlenega (kapitalsko intenzivne) pa v Zahodni Sloveniji.

Slika 11: Gospodarnost poslovanja

Graph 11: Operating revenues to operating expenses

Vir / Source: AJPES, preračuni avtorice / APLRS, author's calculations

V letu 2007 so gospodarske družbe v vseh regijah izkazale pozitivno razliko med prihodki in odhodki. Gospodarnost poslovanja, merjena z razmerjem med prihodki in odhodki, se je tako v večini regij povišala. Najboljšo gospodarnost poslovanja sta izkazali Jugovzhodna Slovenija (1,076; slovensko povprečje 1,048) in Spodnjeposavska regija (1,066), najslabšo pa Zasavska (1,036) regija. Med kohezijskima regijama glede gospodarnosti poslovanja ni bistvenih razlik, obe regiji sta bili na meji slovenskega povprečja (gl. Slika 11).

Tabela 30: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb v letih 2006 in 2007

Table 30: Selected indicators of performance of commercial companies in 2006 and 2007

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Velikost gospodarskih družb				Opremljenost dela s sredstvi		Kazalniki poslovnega izida				Gospodarnost poslovanja	
	Sredstva na podjetje (v €)		Število zaposlenih na podjetje		Povprečna sredstva na zaposlenega (v €)		Neto čisti dobiček + neto čista izguba – (v €)		Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih, %		Poslovni prihodki / poslovnimi odhodki	
	Size of commercial companies				Assets and labour force		Financial results				Operating efficiency	
	Assets per company (in €)		No. of employees per company		Average assets per employee (in €)		Difference between net profit and net loss (in €)		Net loss for the financial year as a percent of total revenues, %		Operating revenues / operating expenses	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Osrednjeslovenska	1.718.684	1.946.188	8,3	8,1	194.965	219.802	1.329.282.670	1.592.000.301	0,9	0,9	1,049	1,050
Obalno-kraška	1.591.648	1.884.496	7,4	7,1	202.671	237.439	99.412.815	277.620.626	1,3	1,1	1,033	1,039
Gorenjska	1.466.223	1.576.598	10,7	10,2	129.623	144.316	183.092.931	253.134.059	1,2	1,2	1,036	1,044
Goriška	1.716.627	1.852.043	12,4	11,7	130.334	146.274	149.810.435	170.051.845	0,5	0,5	1,055	1,043
Savinjska	2.860.685	3.059.916	14,8	14,3	184.522	198.979	158.412.018	242.980.248	0,6	0,7	1,037	1,041
Jugovzhodna Slovenija	1.872.039	2.090.182	15,8	15,7	110.450	122.505	232.234.190	263.188.023	0,3	0,2	1,076	1,076
Pomurska	1.484.188	1.617.064	15,9	15,2	87.403	98.348	38.862.220	82.305.732	0,9	1,0	1,029	1,044
Notranjsko-kraška	1.104.806	1.175.200	12,4	11,8	83.522	93.706	24.382.809	28.535.889	0,4	0,3	1,039	1,038
Podravska	1.529.432	1.785.911	12,5	12,2	112.638	131.205	251.366.627	392.960.607	1,0	1,2	1,042	1,043
Koroška	1.493.114	1.520.334	16,4	16,3	87.389	89.110	55.526.261	57.806.749	0,5	1,1	1,049	1,051
Spodnjeposavska	1.879.787	2.029.543	10,0	9,7	184.169	197.617	30.111.293	55.304.614	2,0	1,1	1,039	1,066
Zasavska	1.391.493	1.415.989	15,7	15,0	86.982	91.569	19.401.154	22.454.153	0,5	0,9	1,035	1,036
SLOVENIJA	1.755.350	1.960.261	10,6	10,2	156.570	175.381	2.571.895.423	3.438.342.846	0,8	0,9	1,046	1,048

Nadaljevanje tabele na naslednji strani

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Donosnost						Produktivnost			
	Donosnost sredstev		Donosnost prihodkov		Donosnost kapitala		Poslovni prihodki na zaposlenega (v €)		Dodana vrednost na zaposlenega (v €)	
	Returns						Productivity			
	Return on assets		Return on revenues		Return on capital		Operating revenues per employee (in €)		Value added per employee (in €)	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Osrednjeslovenska	0,039	0,040	0,044	0,045	0,092	0,100	170.182	186.497	36.044	38.403
Obalno-kraška	0,023	0,053	0,027	0,064	0,054	0,133	165.052	180.730	31.612	34.596
Gorenjska	0,033	0,039	0,034	0,041	0,071	0,090	121.983	134.012	29.380	32.184
Goriška	0,043	0,042	0,046	0,044	0,091	0,094	116.817	132.039	31.670	32.751
Savinjska	0,014	0,019	0,023	0,030	0,062	0,087	109.443	122.431	27.152	29.326
Jugovzhodna Slovenija	0,071	0,068	0,056	0,053	0,152	0,152	137.224	157.685	34.033	38.324
Pomurska	0,024	0,043	0,024	0,043	0,059	0,114	82.607	96.310	20.472	23.876
Notranjsko-kraška	0,033	0,034	0,028	0,028	0,076	0,085	98.070	110.206	25.533	27.764
Podravska	0,035	0,044	0,035	0,046	0,083	0,115	108.466	120.816	26.371	28.137
Koroška	0,044	0,042	0,034	0,032	0,129	0,124	111.878	115.148	26.738	27.504
Spodnjeposavska	0,017	0,029	0,027	0,042	0,029	0,047	118.986	134.394	32.911	37.201
Zasavska	0,027	0,030	0,028	0,029	0,059	0,066	82.688	91.647	27.349	28.960
SLOVENIJA	0,034	0,039	0,038	0,044	0,085	0,102	135.558	149.988	31.158	33.538

Nadaljevanje tabele na naslednji strani

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Delovna stroškovnost						Financiranje in plačilna sposobnost							
	Stroški dela na zaposlenega (v €)		Delež stroškov dela v dodani vrednosti, %		Plače na zaposlenega (v €)		Delež dolga v virih sredstev, %		Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, %		Kapitalska pokritost stalnih sredstev, %		Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog, %	
	Labour costs						Financing and solvency							
	Compensation per employee (in €)		Labour costs as a percent of value added, %		Wage per employee (in €)		Debt as a percent of liabilities and capital, %		Short-term liabilities as a percent of liabilities and capital, %		Capital coverage of fixed assets, %		Long-term coverage of long-term assets and stocks, %	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Osrednjeslovenska	20.867	22.136	57,9	57,6	1.228	1.319	57,5	62,0	32,1	34,7	70,5	65,5	98,0	97,1
Obalno-kraška	19.070	20.184	60,3	58,3	1.132	1.202	58,6	61,5	34,3	37,1	64,2	59,1	89,4	85,0
Gorenjska	18.993	19.714	64,6	61,3	1.111	1.154	55,1	56,9	36,3	35,8	80,4	76,3	94,1	94,6
Goriška	19.624	20.658	62,0	63,1	1.164	1.242	54,3	56,8	34,7	36,6	75,8	73,2	93,6	92,3
Savinjska	17.450	18.352	64,3	62,6	1.023	1.075	77,8	78,0	25,8	27,3	29,5	29,7	90,5	89,7
Jugovzhodna Slovenija	19.003	19.961	55,8	52,1	1.160	1.226	53,8	56,0	35,5	37,2	80,3	79,9	93,5	94,5
Pomurska	14.716	15.742	71,9	65,9	866	941	61,3	62,4	36,6	37,8	66,6	64,7	94,7	93,0
Notranjsko-kraška	16.871	17.959	66,1	64,7	988	1.061	58,2	62,0	38,6	39,6	74,5	68,0	89,3	86,0
Podravska	17.148	18.275	65,0	64,9	1.014	1.079	59,9	63,1	41,3	43,7	71,8	72,1	89,2	91,5
Koroška	17.166	17.908	64,2	65,1	996	1.043	65,6	66,4	39,6	42,9	68,8	66,5	97,4	90,1
Spodnjeposavska	18.095	19.466	55,0	52,3	1.045	1.153	39,1	37,0	21,5	22,4	84,9	90,2	99,2	98,0
Zasavska	18.370	19.578	67,2	67,6	1.074	1.140	55,0	55,0	35,2	35,1	77,1	76,7	93,1	92,3
SLOVENIJA	18.979	20.061	60,9	59,8	1.119	1.191	60,1	63,0	32,9	35,0	64,5	61,7	94,6	93,7

Nadaljevanje tabele na naslednji strani

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Izvozna usmerjenost		Struktura sredstev				Sredstva na zaposlenega		Kazalnik dodane vrednosti	
	Delež čistih prih. od prodaje na tujem trgu v cel. čist. prih. od prodaje, %		Delež stalnih sredstev v sredstvih, %		Delež poizv. strojev in naprav ter druge opreme v stal. sredstvih, %		Razlika sredstev na zaposlenega (v €)		Dodana vrednost na prebivalca (v €)	
	Export orientation		Asset structure				Assets per employee		Value added indicator	
	Net revenues from sales in foreign markets as a percent of total revenues from sales, %		Fixed assets as a percent of total assets, %		Machinery and equipment as a percent of fixed assets, %		Difference in assets per employee in €		Value added per capita (in €)	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Osrednjeslovenska	20,1	20,4	60,2	58,1	14,1	13,4	24.023	42.504	12.426	13.673
Obalno-kraška	34,6	38,7	64,5	65,1	11,3	10,9	27.229	58.199	6.340	7.142
Gorenjska	40,7	40,5	55,8	56,5	21,3	18,9	15.235	21.548	6.384	7.152
Goriška	32,2	32,4	60,3	59,0	20,5	19,7	16.791	23.986	7.158	7.627
Savinjska	32,0	31,5	75,5	74,1	12,5	11,9	17.740	29.568	6.359	7.172
Jugovzhodna Slovenija	62,3	61,4	57,6	55,1	23,8	34,0	15.559	20.536	7.238	8.524
Pomurska	26,6	26,0	58,2	58,1	18,8	18,1	11.477	15.806	3.139	3.778
Notranjsko-kraška	48,1	46,8	56,1	55,9	28,7	31,5	11.860	11.333	4.419	4.840
Podravska	35,3	33,7	55,8	51,1	21,1	20,7	19.809	31.414	5.282	5.955
Koroška	56,4	53,1	50,0	50,6	30,1	32,4	7.536	7.983	5.203	5.743
Spodnjeposavska	34,8	36,9	71,7	69,8	41,4	37,1	8.864	24.558	4.402	5.049
Zasavska	28,8	29,8	58,3	58,7	33,5	31,8	3.115	5.334	5.009	5.290
SLOVENIJA	30,5	30,5	61,8	60,0	16,8	16,3	19.206	32.141	7.428	8.295

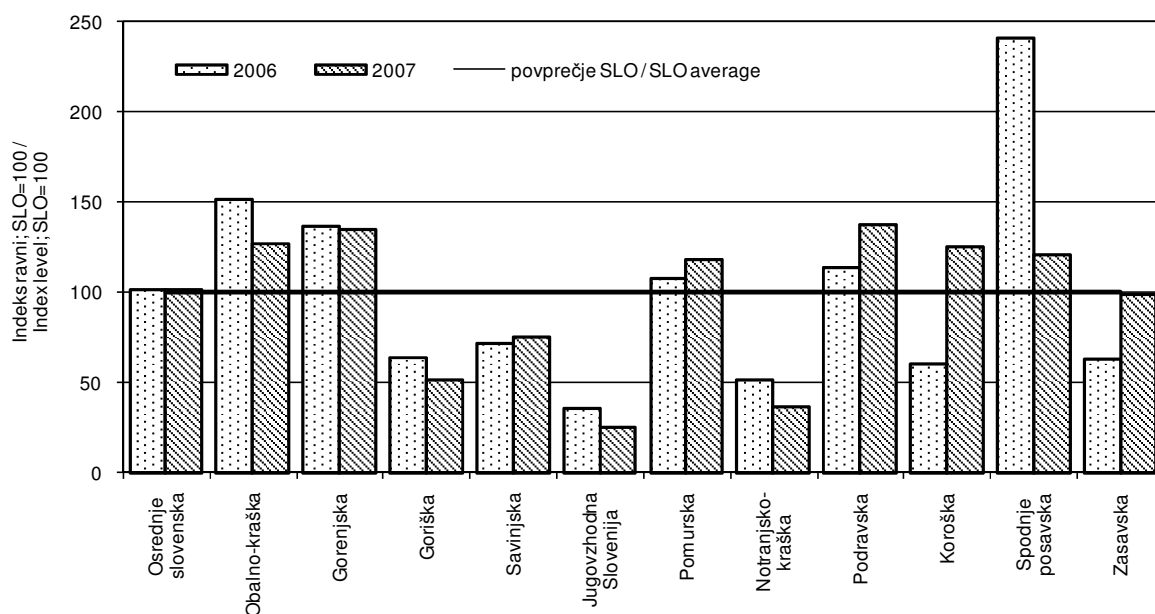
Vir/Source of data: AJ PES – Podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida družb za leti 2006, 2007, preračuni avtorice. / Agency for Public and Legal Records and Services (APLRS) - data from the balance sheet and profit and loss statement for 2006, 2007, author's calculations.

Največ čiste izgube poslovnega leta 2007 so ustvarile gospodarske družbe Osrednjeslovenska regija (skoraj 46 %), največjo čisto izgubo poslovnega leta v celotnih prihodkih pa sta imeli Podravska in Gorenjska regija (1,2 %, slovensko povprečje 0,9 %). Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih se je po regijah zmanjšal, najbolj v Spodnjeposavski regiji (za 1 odst. t.). Nekatere regije so delež čiste izgube tudi povečale, najbolj Koroška regija (za 0,6 odst. t.). Ta regija ima obenem tudi nadpovprečen delež čiste izgube v celotnih prihodkih (za dobro četrtino presega povprečje) (gl. Sliko 12).

Med kohezijskima regijama je nekoliko pod povprečjem po deležu čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih Vzhodna Slovenija, ki je tudi zmanjšala ta delež glede na leto 2006, medtem ko je v Zahodni Sloveniji ostal na isti ravni in obenem na slovenskem povprečju.

Slika 12: Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih

Graph 12: Net loss for the financial year as a percent of total revenues

Vir / Source: AJPES, preračuni avtorice / APLRS, author's calculations

Negativne razlike med čistim dobičkom in čisto izgubo (neto čisto izgubo) ni izkazala nobena regija. Tako so vse regije v letu 2007 poslovale pozitivno in obenem tudi povečale neto čisti dobiček, najbolj pa Obalno-kraška in Pomurska regija. Največji delež neto čistega dobička Slovenije je ustvarila Osrednjeslovenska regija (46,3 %), z bistveno manjšim deležem (11,4 %) ji sledi Podravska. Glede na leto 2006 je Osrednjeslovenska regija ustvarila tudi za 5,4 odst. t. manjši delež neto čistega dobička v Sloveniji. Med kohezijskima regijama je dve tretjini neto čistega dobička ustvarila Zahodna Slovenija, eno tretjino pa Vzhodna, ki ga je tudi bolj povečala glede na predhodno leto (gl. Tabela 31).

Večji neto čisti dobički so večinoma povečali tudi donosnost v regijah, predvsem donosnost sredstev in kapitala. Donosnost sredstev in kapitala je bila najvišja v Jugovzhodni Sloveniji, donosnost prihodkov pa v Obalno-kraški regiji. Donosnost sredstev, prihodkov in kapitala je najbolj izboljšala Obalno-kraška regija. Kohezijski regiji pa sta si po donosnosti precej izenačeni.

Tabela 31: Rezultati poslovanja regij v letih 2006 in 2007

Table 31: Business results in regions in 2006 and 2007

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Čisti dobiček poslovnega leta		Čista izguba poslovnega leta		Neto čisti dobiček poslovnega leta	Čisti dobiček poslovnega leta		Čista izguba poslovnega leta		Neto čisti dobiček poslovnega leta
	Profit for the financial year		Loss for the financial year		Net profit for the financial year	Profit for the financial year		Loss for the financial year		Net profit for the financial year
	2006					2007				
	v €	%	v €	%	v €	v €	%	v €	%	v €
Osrednjeslovenska	1.590.547.114	50,7	261.264.444	46,3	1.329.282.670	1.905.724.203	46,2	313.723.902	45,9	1.592.000.301
Obalno-kraška	145.896.756	4,7	46.483.941	8,2	99.412.815	325.773.442	7,9	48.152.816	7,0	277.620.626
Gorenjska	246.300.882	7,9	63.207.951	11,2	183.092.931	326.702.064	7,9	73.568.005	10,8	253.134.059
Goriška	167.277.560	5,3	17.467.126	3,1	149.810.435	187.381.145	4,5	17.329.300	2,5	170.051.845
Savinjska	199.562.431	6,4	41.150.413	7,3	158.412.018	295.721.196	7,2	52.740.948	7,7	242.980.248
Jugovzhodna Slovenija	244.825.199	7,8	12.591.009	2,2	232.234.190	274.295.224	6,7	11.107.201	1,6	263.188.023
Pomurska	534.125.706,65	1,7	14.550.350	2,6	38.862.220	102.303.136	2,5	19.997.404	2,9	82.305.732
Notranjsko-kraška	28.228.041	0,9	3.845.232	0,7	24.382.809	31.833.382	0,8	3.297.493	0,5	28.535.889
Podravska	320.364.373	10,2	68.997.746	12,2	251.366.627	496.731.653	12,0	103.771.046	15,2	392.960.607
Koroška	63.957.247	2,0	8.430.987	1,5	55.526.261	77.680.526	1,9	19.873.777	2,9	57.806.749
Spodnjeposavska	53.197.121	1,7	23.085.827	4,1	30.111.293	69.107.087	1,7	13.802.473	2,0	55.304.614
Zasavska	23.134.671	0,7	3.733.517	0,7	19.401.154	29.191.156	0,7	6.737.003	1,0	22.454.153
SLOVENIJA	3.136.703.965	100,0	564.808.542	100,0	2.571.895.423	4.122.444.214	100,0	684.101.368	100,0	3.438.342.846

Vir/Source of data: AJPES, preračuni avtorice. / APLRS, author's calculations.

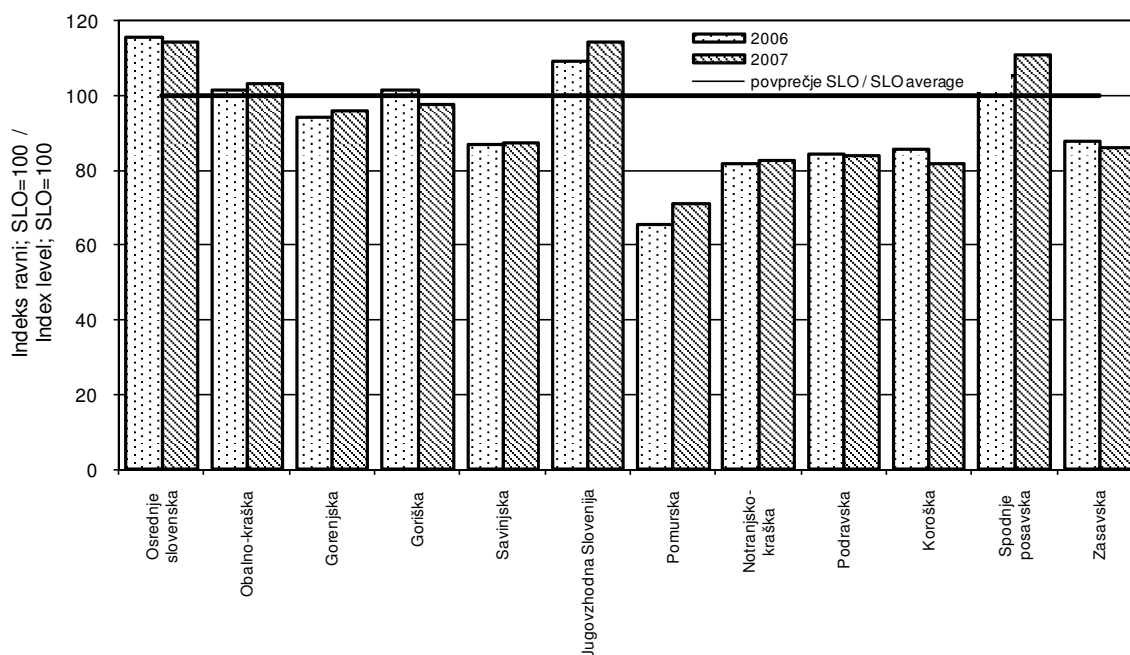
Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, je najvišja v Osrednjeslovenski regiji, zelo blizu te tudi v Jugovzhodni Sloveniji, nadpovprečna pa še v Spodnjeposavski in Obalno-kraški regiji. Produktivnost dela se je nominalno najbolj povečala v Pomurski regiji, vendar je tu najnižja v Sloveniji in dosega le dobrih 70 % slovenskega povprečja. Tako je zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem za 5,5 indeksnih točk glede na leto 2006 (gl. Slika 13).

Med kohezijskima regijama ima podpovprečno dodano vrednost na zaposlenega Vzhodna Slovenija, ki pa jo je glede na leto 2006 nekoliko povečala glede na slovensko povprečje.

Regije ustvarijo velik delež poslovnih prihodkov tudi na tujih trgih. V povprečju je bilo v Sloveniji leta 2007 kar 30,5 % čistih prihodkov od prodaje ustvarjenih na tujih trgih. Podpovprečen delež ustvarijo le tri regije – Osrednjeslovenska, Pomurska in Zasavska regija. Najbolj izvozno usmerjena regija je še vedno Jugovzhodna Slovenija, čeprav je svoj delež prihodkov ustvarjenih na tujih trgih v letu 2007 nekoliko zmanjšala glede na leto 2006 in ustvarila 61,4 % prihodkov z izvozom. Sledi ji Koroška regija s 53,1 %, ki je tudi zmanjšala ta delež za 3,3 odst. t., na drugi strani pa ga je najbolj povečala Obalno-kraška regija (za 4 odst. t.) (gl. Slika 14).

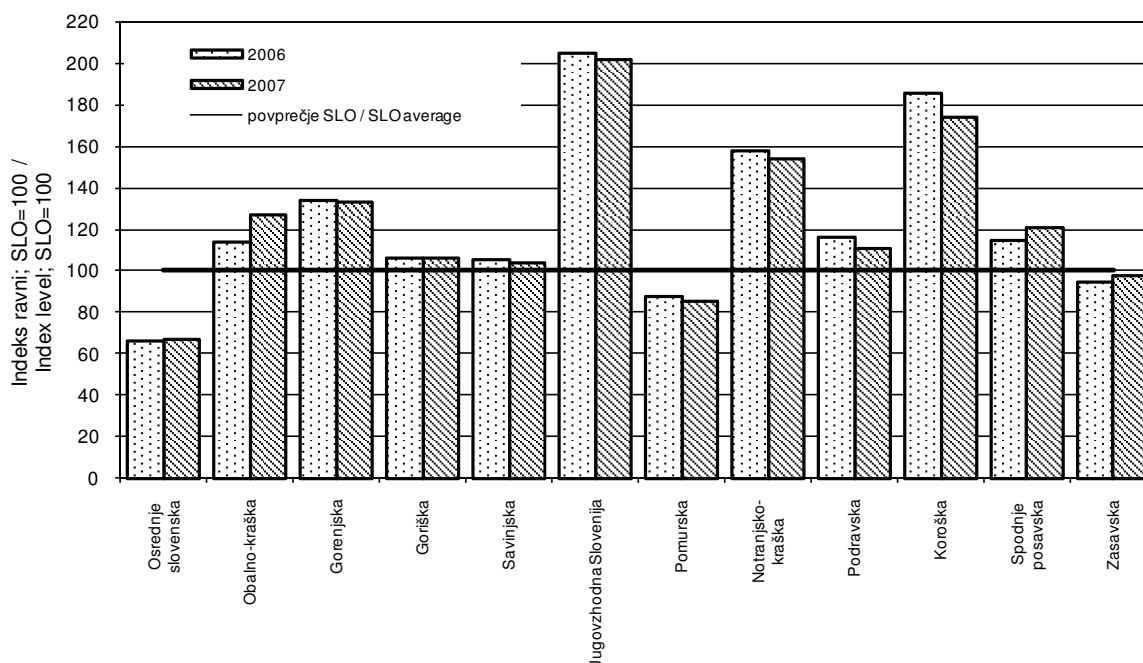
Med kohezijskima regijama je bolj izvozno usmerjena Vzhodna Slovenija, ki ustvari skoraj 40 % čistih prihodkov od prodaje na tujih trgih, Zahodna Slovenija pa le dobro četrtino. Vzhodna Slovenija je delež izvoza glede na leto 2006 nekoliko zmanjšala, Zahodna Slovenija pa ga je povečala.

Slika 13: Dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega
Graph 13: Value added of commercial companies per employee

Vir / Source: AJPES, preračuni avtorice / APLRS, author's calculations

Slika 14: Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje
Graph 14: Net revenues from sales in foreign markets as a percent of total revenues from sales

Vir / Source: AJPES, preračuni avtorice / APLRS, author's calculations

Tudi dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca je nadpovprečna le v dveh regijah – Osrednjeslovenski, kjer za slabih 65 % presega slovensko povprečje, in v Jugovzhodni Sloveniji, kjer se giblje blizu slovenskega povprečja, saj ga presega le za slabe 3 %. Še v letu 2002 so bile po tem kazalniku nad slovenskim povprečjem tudi Obalno-kraška, Gorenjska in Goriška regija. V letu 2003 sta Obalno-kraška in

Gorenjska padli pod slovensko povprečje, od leta 2005 pa je pod njim tudi še Goriška regija. Po letu 2002 sta prav Obalno-kraška in Gorenjska regija najbolj povečali zaostajanje za slovenskim povprečjem, sledi pa jima Zasavska regija, ki povečuje zaostajanje za slovenskim povprečjem že od leta 2000. Glede na predhodno leto je najbolj povečala zaostajanje za slovenskim povprečjem Goriška regija, zmanjšala pa ga je najbolj Jugovzhodna Slovenija. Že vrsto let je najnižja bruto dodana vrednost na prebivalca v Pomurski regiji, ki pa je v zadnjem letu zaostajanje za slovenskim povprečjem malo zmanjšala, vendar še vedno dosega le 45,5 % slovenskega povprečja (gl. Tabela 32).

Dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca v kohezijskih regijah kaže veliko razliko med Vzhodno in Zahodno Slovenijo, kjer je za 1,7-krat višja kot v Vzhodni Sloveniji, ki je v letu 2007 tudi nekoliko zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem glede na leto 2006.

Tabela 32: Dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca

Table 32: Value added of commercial companies per capita

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Dodana vrednost na prebivalca ¹ / Value added per capita ¹							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	153,4	155,5	159,8	160,8	161,5	162,3	167,3	164,8
Obalno-kraška	99,1	99,9	106,8	97,4	93,4	90,1	85,3	86,1
Gorenjska	92,9	93,4	101,1	98,2	92,1	87,8	85,9	86,2
Goriška	104,9	103,8	100,2	100,1	102,5	95,3	96,4	91,9
Savinjska	87,0	85,4	85,6	87,2	88,4	89,6	85,6	86,5
Jugovzhodna Slovenija	98,5	96,8	96,6	90,7	94,7	99,5	97,4	102,8
Pomurska	48,6	48,6	42,1	43,9	41,5	41,2	42,3	45,5
Notranjsko-kraška	63,6	61,4	62,1	60,8	59,5	63,0	59,5	58,3
Podravska	71,5	72,1	70,6	70,3	72,7	72,0	71,1	71,8
Koroška	71,7	70,9	66,2	65,7	66,7	72,4	70,1	69,2
Spodnjeposavska	80,6	72,0	66,3	61,9	57,8	60,2	59,3	60,9
Zasavska	80,8	81,9	74,8	73,6	68,4	68,7	67,4	63,8
SLOVENIJA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Viri/Sources of data: SURS, AJPES, preračuni avtorice. / SORS, APLRS, author's calculations.

Stroški dela na zaposlenega so bili tudi v letu 2007 najvišji v Osrednjeslovenski regiji, nadpovprečni pa tudi v Obalno-kraški in Goriški regiji. Stroški dela predstavljajo najvišji delež v dodani vrednosti v Zasavski regiji (67,6 %), najnižjega pa v Jugovzhodni Sloveniji (52,1 %). Stroški dela v dodani vrednosti so se glede na leto poprej znižali v večini regij, najbolj v Pomurski (gl. Sliko 15).

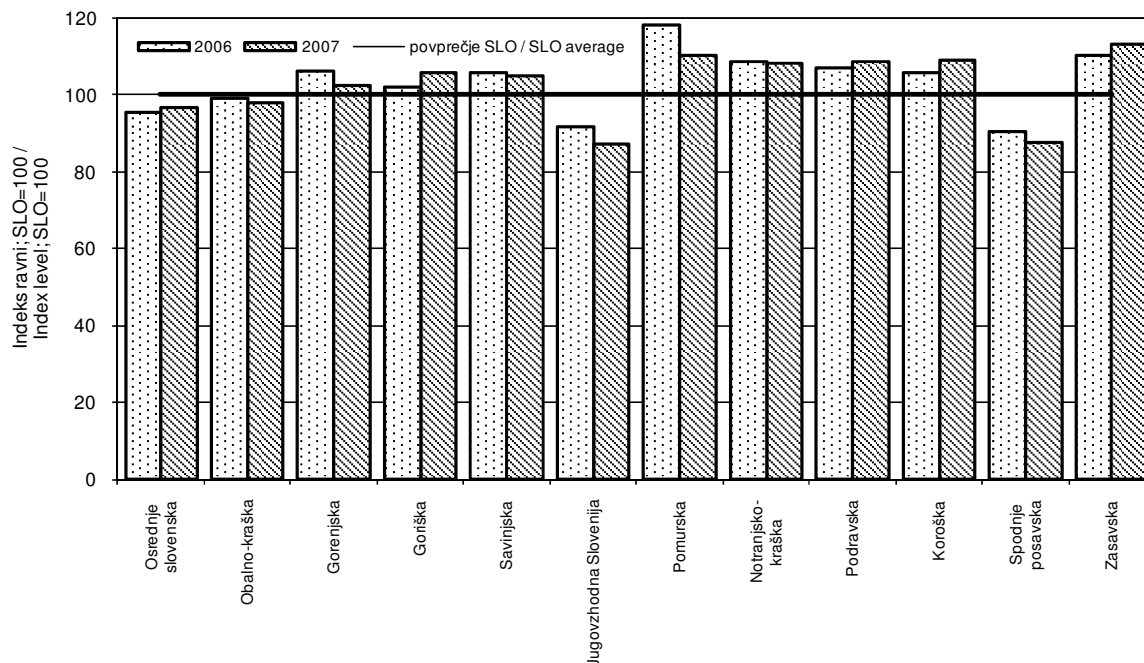
Med kohezijskima regijama ima nekoliko višje stroške na zaposlenega Zahodna Slovenija, delež stroškov dela v dodani vrednosti pa je višji v Vzhodni Sloveniji. V letu 2007 je glede na leto 2006 Vzhodna Slovenija bolj zmanjšala delež stroškov dela v dodani vrednosti kot Zahodna Slovenija.

Kazalnik plače na zaposlenega pomeni plače v gospodarskih družbah na podlagi opravljenih ur zaposlenih. Le-te niso primerljive s kazalnikom o plačah na zaposlenega, kjer je vir podatkov SURS (glej naslednje poglavje). Najvišje plače na zaposlenega v gospodarskih družbah imajo zaposleni v Osrednjeslovenski regiji, kjer presegajo dobrih 10 % slovenskega povprečja. Nadpovprečne plače na zaposlenega v gospodarskih družbah so še v Goriški regiji, Jugovzhodni Sloveniji in Obalno-kraški regiji. Najnižje plače na zaposlenega imajo gospodarske družbe v Pomurju, kjer dosega le 79 % slovenskega povprečja. Glede na leto 2006 so

se plače nominalno povečale v vseh regijah, najbolj v Spodnjeposavski, ki je tako najbolj zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem v letu 2007.

Slika 15: Stroški dela v dodani vrednosti gospodarskih družb

Graph 15: Labour costs as a percent of value added of commercial companies

Vir / Source: AJPES, preračuni avtorice / APLRS, author's calculations

Plače v gospodarskih družbah Vzhodne Slovenije so za okoli 10 % nižje kot v povprečju Slovenije, v Zahodni Sloveniji pa v povprečju za 7 % presegajo slovensko povprečje.

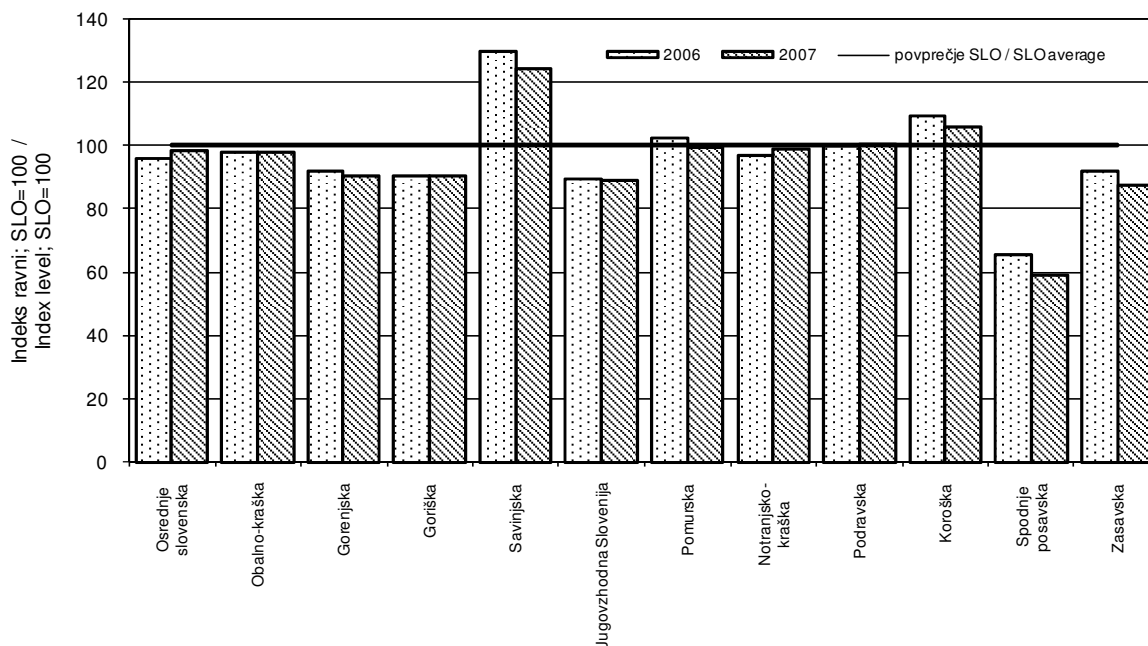
Kazalniki plačilne sposobnosti so po regijah različni. Delež dolga v virih sredstev se je povečal glede na leto poprej v vseh regijah, razen v Spodnjeposavski, najvišjega pa ima Savinjska regija, kjer delež dolga dosega 78 % virov sredstev (gre predvsem za eno gospodarsko družbo, gl. tudi Sliko 16). Delež dolga v virih sredstev je najbolj povečala Osrednjeslovenska regija, ki ima sicer še vedno podpovprečen delež, edino Spodnjeposavska regija, ki ima najnižji delež med vsemi regijami, ga je zmanjšala (gl. Sliko 16). Gospodarske družbe Vzhodne Slovenije imajo višji delež dolga v virih sredstev, v gospodarskih družbah Zahodne Slovenije pa se je bolj povečal glede na predhodno leto.

Kratkoročna zadolženost je najvišja v Podravske regiji, kjer je obremenjenost virov sredstev s kratkoročnimi obveznostmi 43,7-odstotna. Glede na leto 2006 se je povečala v vseh regijah razen v Gorenjski in Zasavski. Kapitalna pokritost stalnih sredstev je z 90,2 % najvišja v Spodnjeposavski regiji, najnižja pa v Savinjski regiji (29,7 %). Dolgoročna pokritost sredstev in zalog je najvišja v Spodnjeposavski regiji (98 %), kar pomeni, da nobena regija s kapitalom, rezervacijami in dolgoročnimi obveznostmi ni uspela v celoti pokriti vseh stalnih sredstev, dolgoročnih poslovnih terjatev in zalog. Glede na leto poprej se je v večini regij pokritost sredstev in zalog zmanjšala, najbolj v Koroški (-7,4 odst. t.).

Kratkoročna zadolženost je malce višja in nadpovprečna v Zahodni Sloveniji, prav tako tudi kapitalna pokritost stalnih sredstev in dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog.

Slika 16: Delež dolga v virih sredstev

Graph 16: Debt as a percent of liabilities and capital

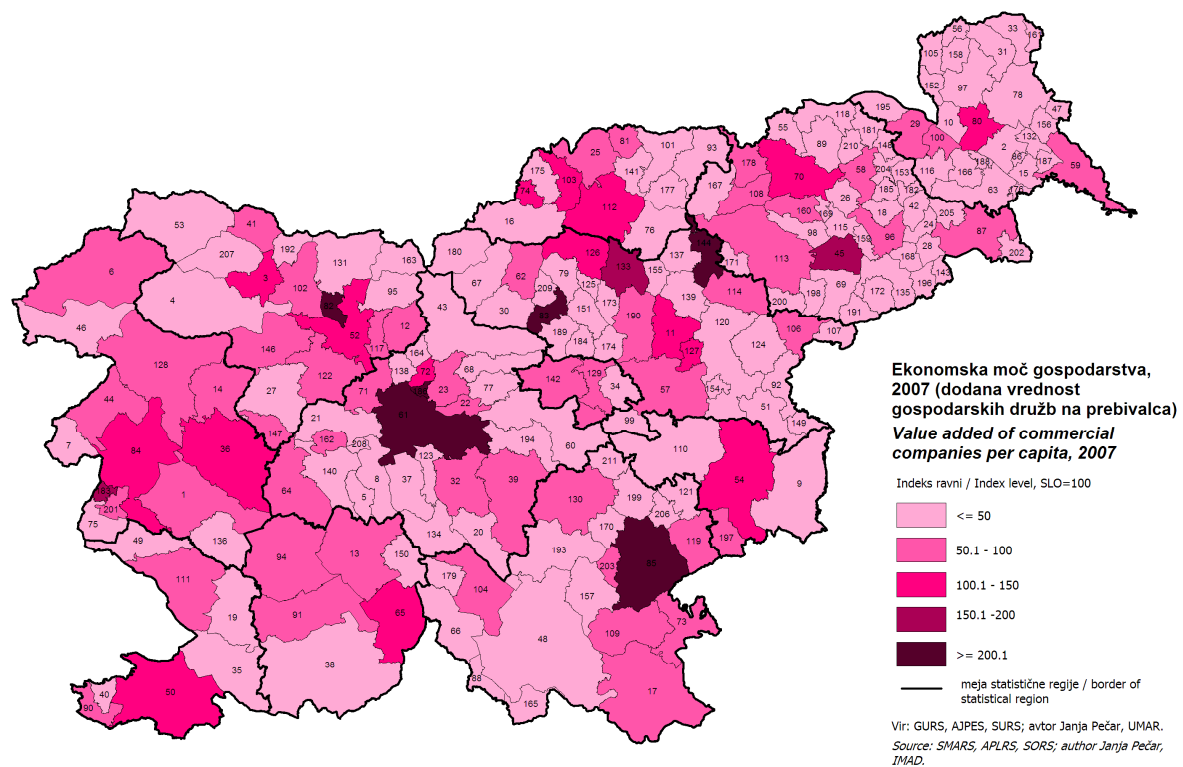
Vir / Source: AJPES, preračuni avtorice / APLRS, author's calculations

8.3 Zaključek

V letu 2007 se je v primerjavi z letom 2006 poslovanje gospodarskih družb v regijah večinoma izboljšalo. Neto čisti dobiček poslovnega leta so izkazale vse regije. Največja koncentracija gospodarskih družb je v Osrednjeslovenski regiji, ki je ustvarila kar 46 % neto čistega dobička Slovenije. Ta regija je na prvem mestu tudi po številnih drugih kazalnikih. Tako je imelo leta 2007 dobrih 45 % gospodarskih družb sedež v Osrednjeslovenski regiji, ki so zaposlovale 36,1 % delavcev v njih in ustvarile skoraj 45 % celotnih prihodkov gospodarskih družb Slovenije. Osrednjeslovenska regija pa je podpovprečna po deležu ustvarjenih prihodkov na tujih trgih, kar je posledica strukture gospodarstva, ki je manj izvozno naravnano, in njene vloge kot prestolnice države. Tudi dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca v regijah kaže na izrazito koncentracijo v Osrednjeslovenski regiji. V letih 2005 in 2006 je namreč edina presegala slovensko povprečje in to za okoli dve tretjini, v letu 2007 pa se ji je pridružila še Jugovzhodna Slovenija, ki pa je le malenkost presega slovensko povprečje.

Karta 6: Dodana vrednost gospodarskih družb na prebivalca, 2007

Map 6: Value added of commercial companies per capita, 2007

9 DOHODNINA IN PLAČE

9.1 Metodološka pojasnila

Osnovni kazalnik, s katerim ugotavljamo ekonomsko moč prebivalstva, je osnova za dohodnino na prebivalca. Le-ta zajema vse obdavčljive dohodke prebivalstva, brez olajšav, ki jih davčni zavezanci lahko uveljavljajo. Vir podatkov je Davčni urad RS. Osnovo za dohodnino se prikazuje za tisto teritorialno enoto, kjer ima prebivalec ali davčni zavezanec stalno prebivališče (po domicilu). Podatki so na voljo na ravni statističnih regij in na ravni občin. Na teritorialni ravni občin je edini kazalnik, ki nam posredno, vendar zelo približno, poda tudi informacijo o kupni moči prebivalstva.

Ker so eden od pretežnih virov osnove za dohodnino osebni prejemki (plače), bomo v tem poglavju prikazali tudi podatke o bruto plači na zaposlenega. Osnovni vir podatkov za plače je statistično raziskovanje Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v podjetjih, družbah in organizacijah (ZAP/M), ki ga mesečno pripravlja Statistični urad RS. Kot enota opazovanja so v tej raziskavi podjetja, družbe ali organizacije oziroma njihove enote v sestavi, ki so registrirane za opravljanje dejavnosti na ozemlju Republike Slovenije, in zasebne, če zaposlujejo najmanj tri osebe. Niso pa vključena zasebna podjetja z enim ali dvema zaposlenima, samostojni podjetniki posamezniki in pri njih zaposlene osebe, osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost, in kmetje. V to statistično raziskovanje so vključene vse zaposlene osebe s pogodbami o zaposlitvi, ne glede na to, ali delajo za določen ali nedoločen čas, polni delovni čas ali delovni čas, krajši od polnega. Niso pa vključeni zaposleni, ki delajo po pogodbah o delu in avtorskih pogodbah. Podatki se zbirajo po teritorialnem načelu (sedež podjetja) in načelu čistih dejavnosti, kar je pomembna razlika od podatkov o dohodnini, ki se zbirajo po načelu stalnega prebivališča.

9.2 Osnova za dohodnino na prebivalca po regijah

Odstopanje osnove za dohodnino na prebivalca od slovenskega povprečja se že nekaj let zapored ne spreminja bistveno. Nadpovprečno osnovo za dohodnino imajo že vrsto let in tudi od leta 2004 dalje iste štiri regije (Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Goriška in Gorenjska), pri čemer najbolj izstopa Osrednjeslovenska, ki presega slovensko povprečje za dobro petino. Regija, ki dosega najnižjo osnovo za dohodnino na prebivalca že od začetka njenega merjenja (1992), je Pomurska (75,5 % slov. povprečja v letu 2006). Tudi kohezijski regiji kažeta razliko. Zahodna Slovenija za dobrih 13 % presega slovensko povprečje, Vzhodna Slovenija pa dosega le dobrih 88 % slovenskega povprečja.

V regijah z nadpovprečnimi vrednostmi se je v obdobju 2002–2006 odstopanje osnove za dohodnino na prebivalca glede na slovensko povprečje zmanjšalo. Med temi sta prednost pred slovenskim povprečjem najbolj zmanjšali Goriška regija (– 5,2 indeksne točke) in Obalno-kraška regija (– 4,2). Padec so zabeležile tudi nekatere podpovprečne regije in tako povečale zaostajanje za slovenskim povprečjem (najbolj Pomurska: – 4,8). Na drugi strani se je osnova za dohodnino na prebivalca relativno najbolj povečala v Savinjski regiji, ki je tako najbolj zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem (+ 4).

V letu 2006 je glede na leto 2005 je najbolj zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem Notranjsko-kraška regija (za 1,5 indeksne točke). Svojo prednost pred slovenskim povprečjem pa so nekoliko zmanjšale

tudi regije, ki ga presegajo (razen Obalno-kraške). Zaostajanje za slovenskim povprečjem sta povečali še Zasavska in Koroška regija (gl. Tabela 33).

Tabela 33: Osnova za dohodnino na prebivalca in zavezanca

Table 33: Taxable earnings per capita and per tax payer

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Osnova za dohodnino na prebivalca, indeks SLO=100 / Taxable earnings per capita, index SLO=100					Osnova za dohodnino na zavezanca, indeks SLO=100 / Taxable earnings per tax payer, index SLO=100				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	122,3	119,1	121,7	121,9	121,5	117,4	119,4	118,1	116,8	116,0
Obalno-kraška	111,4	111,3	109,1	107,1	107,2	104,2	103,6	103,7	101,6	101,4
Gorenjska	101,8	103,2	101,7	102,4	101,8	102,8	103,0	102,8	101,6	102,3
Goriška	108,8	109,3	108,2	104,4	103,6	100,9	100,0	100,2	96,9	97,9
Savinjska	86,8	91,2	90,7	90,8	90,8	92,9	92,8	93,2	94,3	94,3
Jugovzhodna Slovenija	95,0	96,0	95,8	95,6	95,9	93,3	92,5	93,2	94,7	94,6
Pomurska	80,3	74,6	74,4	74,2	75,5	78,9	77,5	77,8	79,8	78,8
Notranjsko-kraška	100,6	101,1	99,7	98,1	99,6	93,9	92,9	92,7	92,2	91,9
Podravska	85,5	86,9	86,4	86,7	86,8	90,6	90,4	90,5	91,9	92,7
Koroška	85,5	86,9	86,0	89,1	88,8	92,2	92,2	92,6	93,3	94,0
Spodnjeposavska	85,6	85,9	85,4	85,7	86,6	86,3	86,1	86,4	87,6	87,6
Zasavska	91,5	91,9	89,2	91,3	90,5	96,6	96,8	95,9	96,2	96,5
SLOVENIJA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Viri/Sources of data: SURS, DURS, preračuni avtorice. / SORS, TARS, author's calculation.

Razlike med regijami, merjene z razmerjem med regijo z najvišjo in najnižjo dohodninsko osnovo na prebivalca, se ne zmanjšujejo, merjene s koeficientom variacije pa se zmanjšujejo počasi. Od leta 2003 naprej je razmerje med regijo z najnižjo in najvišjo dohodninsko osnovo 1 : 1,6 (v letu 2002 1 : 1,5). To razmerje je razmeroma majhno, če ga primerjamo z razmerjem, ki upošteva BDP na prebivalca (1 : 2,2), vendar po drugi strani precejšnje, saj pomeni za dobrih 60 % višjo osnovo v Osrednjeslovenski regiji v primerjavi s Pomursko. Boljši pokazatelj medregionalnih razlik je koeficient variacije, ker upošteva tudi druge regije. Ta je v letu 2006 znašal 12 % in se je glede na leto 2002 zmanjšal za 0,9 odst. t. in tudi ta je v primerjavi s koeficientom variacije BDP na prebivalca nižji (za okoli 10 odst. t.).

Relativno majhne medregionalne razlike v osnovi za dohodnino ne presenečajo. Pretežni vir dohodnine so namreč osebni prejemki oziroma plače. Majhne regionalne razlike v porazdelitvi plač so predvsem posledica plačne politike s katero se poskuša uravnati plačna nesorazmerja. Do razlik med regijami pa prihaja predvsem zaradi različne gospodarske strukture po regijah, izobrazbene strukture zaposlenih in posledično splošne razvitosti regij.

9.3 Bruto plača na zaposlenega po regijah

Podobna odstopanja, a v manjšem razponu, kažejo tudi podatki o bruto plačah, ki jih opazujemo glede na regijo zaposlitve. Po nadpovprečni bruto plači na zaposlenega je v letu 2007 odstopala le Osrednjeslovenska regija, blizu povprečja pa sta bili še Goriška in Obalno-kraška regija. Najnižjo bruto plačo na zaposlenega je imela Pomurska regija, ki je dosegala le dobrih 80 % slovenskega povprečja. Med kohezijskima regijama so manjše razlike (gl. Tabela 34). Bruto plača na zaposlenega je v Vzhodni Sloveniji za slabih 10 % nižja kot v Zahodni Sloveniji, kjer se giblje okoli slovenskega povprečja.

Tabela 34: Bruto plača na zaposlenega

Table 34: Gross wage per employee

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	Bruto plača na zaposlenega, v € / Gross wage per employee, in €					Bruto plača na zaposlenega, indeks, Slo=100 / Gross wage per employee, in index				
	2004	2005	2006	2007	2002*	2003*	2004	2005	2006	2007
Osrednjeslovenska	1.252	1.386	1.369	1.454	116,0	116,3	113,5	114,3	112,9	113,2
Obalno-kraška	1.106	1.246	1.211	1.279	101,0	100,9	100,2	102,8	99,8	99,5
Gorenjska	1.059	1.165	1.176	1.245	96,0	95,7	96,0	96,1	96,9	96,9
Goriška	1.087	1.202	1.199	1.280	98,1	97,5	98,5	99,2	98,9	99,6
Savinjska	1.011	1.090	1.103	1.159	90,7	90,4	91,6	89,9	90,9	90,2
Jugovzhodna Slovenija	1.034	1.121	1.154	1.222	94,0	92,7	93,7	92,5	95,2	95,1
Pomurska	930	1.000	1.009	1.063	84,0	83,0	84,3	82,5	83,2	82,7
Notranjsko-kraška	993	1.065	1.064	1.126	91,3	90,3	90,0	87,9	87,7	87,6
Podravska	1.031	1.115	1.130	1.194	93,1	92,5	93,4	92,0	93,2	92,9
Koroška	968	1.041	1.062	1.129	85,5	86,4	87,7	85,9	87,6	87,8
Spodnjeposavska	1.002	1.095	1.096	1.181	88,4	89,8	90,8	90,4	90,3	92,0
Zasavska	1.036	1.123	1.133	1.193	91,7	92,8	93,8	92,7	93,4	92,8
SLOVENIJA	1.104	1.212	1.213	1.285	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opomba/Note: *Zaradi spremembe metodologije prikazujemo podatka za leti 2002 in 2003 le v indeksih. / *Due to the methodological changes, the data for 2002 and 2003 are only shown in indices..

Viri/Sources of data: SURS, DURS, preračuni avtorice. / SORS, TARS, author's calculation.

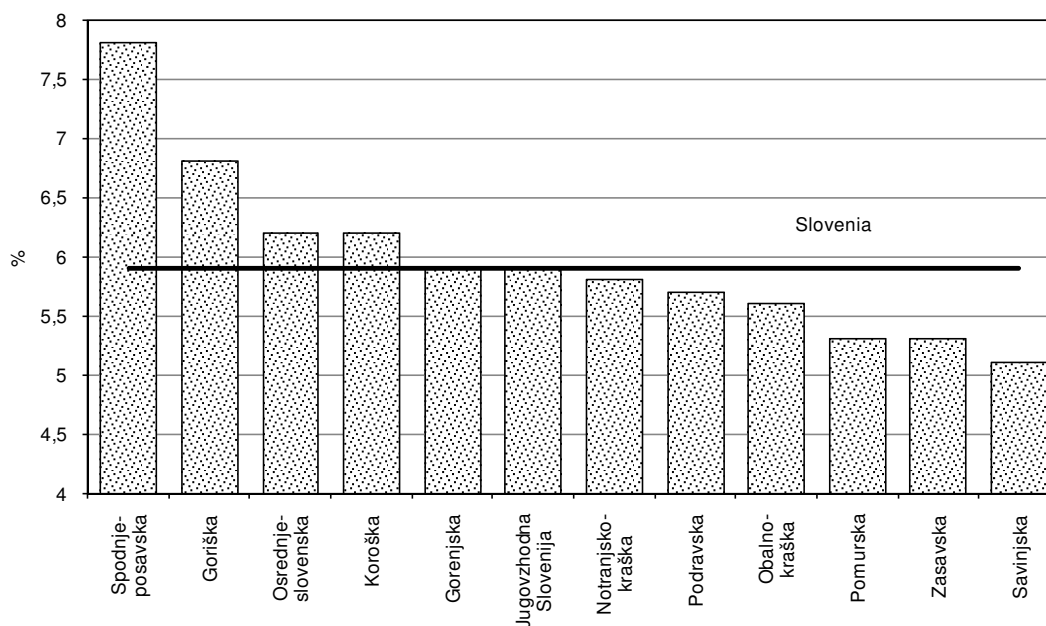
Odstopanja regij od slovenskega povprečja se po tem kazalniku ne razlikujejo bistveno že od leta 2004. Največjo negativno spremembo je opaziti pri Notranjsko-kraški regiji, ki je poslabšala zaostajanje za slovenskim povprečjem za 2,4 indeksne točke, največjo pozitivno spremembo pa opazamo pri Jugovzhodni Sloveniji, ki je zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem za 1,4 indeksne točke.

Kot že rečeno, medregionalne razlike lahko ugotovljamo z razmerjem med najboljšo in najslabšo regijo, boljši pokazatelj medregionalnih razlik pa je koeficient variacije, ki upošteva tudi druge regije. Bruto plača na zaposlenega je v najboljši regiji že od leta 2002 1,4-krat večja kot v najslabši (1,3-krat v letu 2004), koeficient variacije pa je v letu 2007 dosegel 7,8 %⁹ in se je glede na leto 2004 zmanjšal za 0,7 odst. t., kar pomeni, da so se medregionalne razlike po tem kazalniku malenkost zmanjšale.

V letu 2007 so bruto plače v vseh regijah porasle. Razlike, ki so pri tem nastale med regijami, pa so pogojene predvsem z nadpovprečnim gibanjem rasti plač v nekaterih dejavnostih. Največjo rast bruto plač so zabeležile Spodnjeposavska, Goriška, Osrednjeslovenska in Koroška regija. V Osrednjeslovenski in Goriški regiji je bila rast pogojena predvsem z njuno gospodarsko razvitostjo in posledično s strukturo delovnih mest, v Spodnjeposavski in Koroški regiji pa je vzrok predvsem v nadpovprečni rasti v dejavnostih, ki v teh regijah ustvarijo kar okoli 60 % dodane vrednosti (rudarstvo, predelovalne dejavnosti, oskrba z elektriko, plinom in vodo, gradbeništvo ter nepremičnine, najem in poslovne storitve) (gl. Slika 18).

⁹ Izračunano iz indeksov (Slo=100).

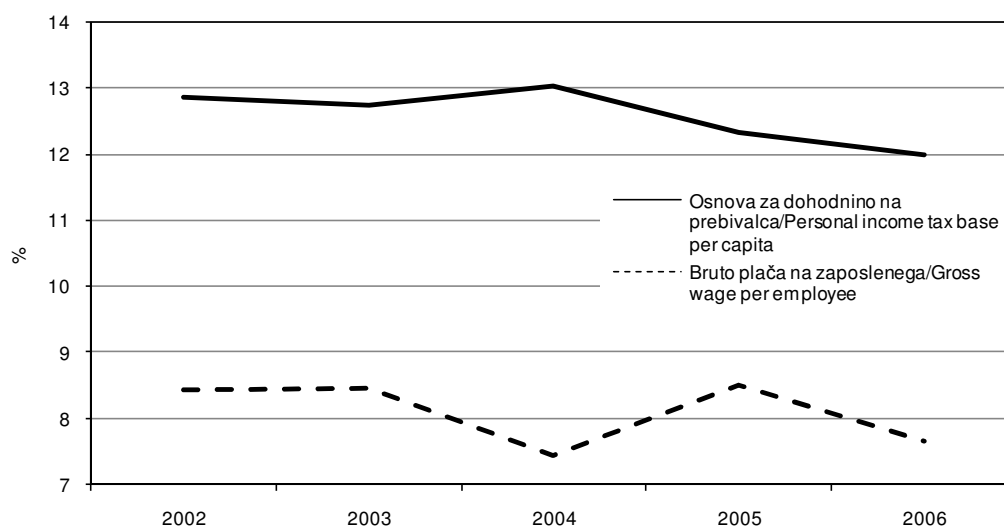
Slika 17: Povprečna nominalna rast plač po regijah za leto 2007 (%)
Graph 17: Nominal growth of gross wages by regions, 2007 (%)

Vir/Source of data: SURS, preračuni avtorica. /SORS, author's calculations.

Če primerjamo bruto plače na zaposlenega in dohodninsko osnovo na prebivalca (ali zaposlenega), moramo upoštevati, da na razlike vpliva več dejavnikov. Eden je že osnovno zbiranje podatkov, saj se podatki o bruto plačah zbirajo po sedežnem principu, podatki o osnovi za dohodnino pa po domicilnem. Na razlike pa vplivajo še dnevne migracije iz regij bivanja v regije zaposlitve, drugi dohodninski viri poleg plač, na medregionalne razlike v plačah pa še različna gospodarska struktura, izobrazbena struktura zaposlenih in posledično gospodarska razvitosti regij, sistem kolektivnih pogodb na ravni dejavnosti in splošni kolektivni pogodbi na državni ravni za javni in zasebni sektor, ki veljajo enako na območju celotne države (gl. Sliko 19).

Slika 18: Koefficient variacije, v %
Graph 18: Coefficient of variation, in %

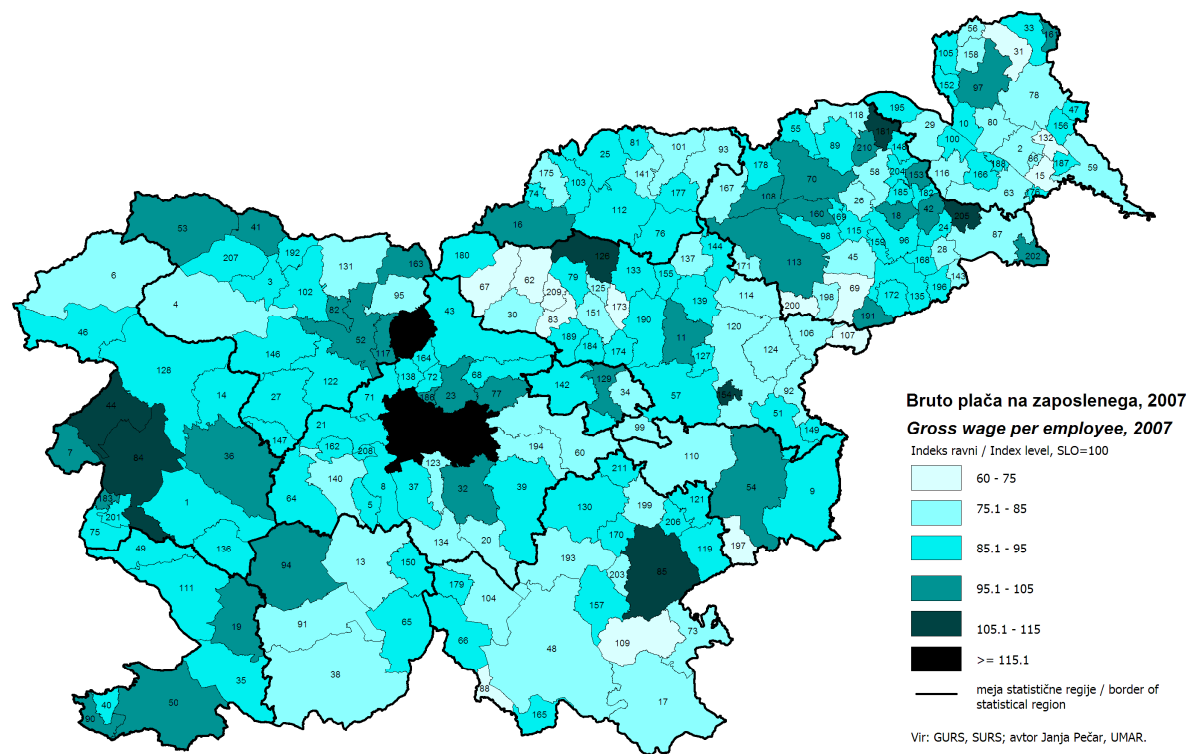

Vir podatkov/Source of data: DURS, SURS, preračuni avtorica. /TARS, SORS, author's calculations.
 Opomba/Note: Izračunano iz indeksov, SLO = 100. /Calculated from indices, Slo=100.

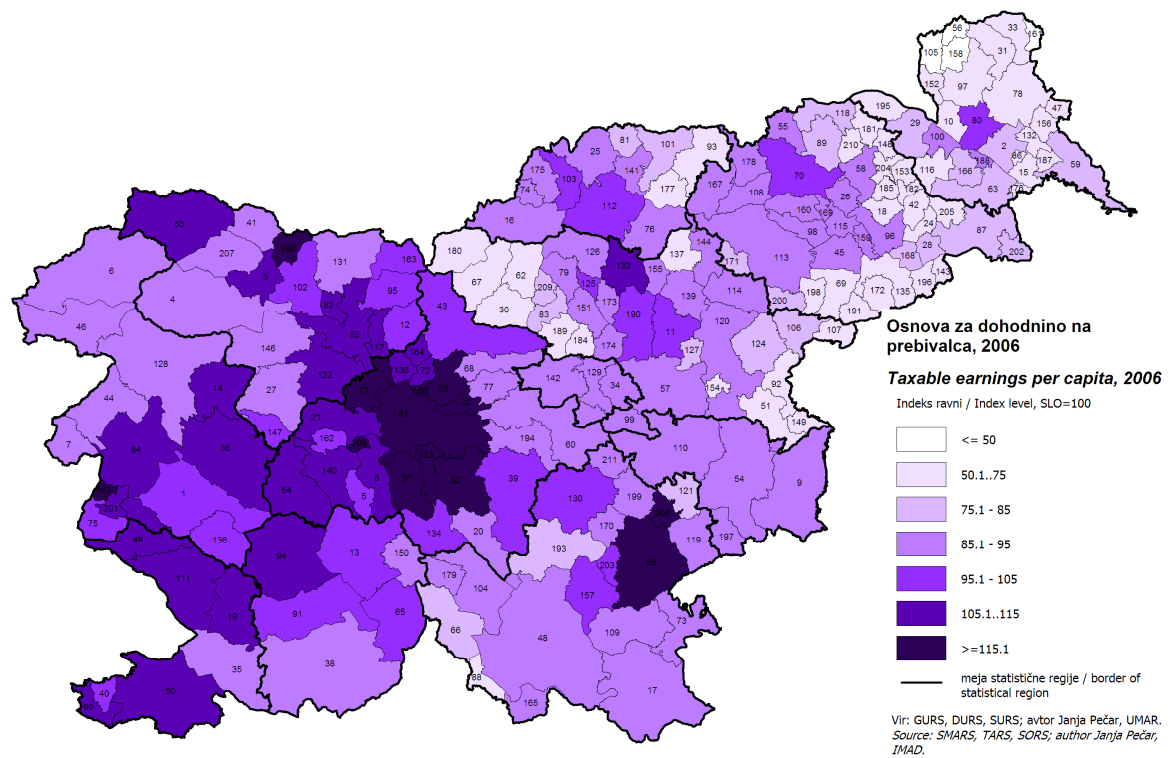
9.4 Zaključek

Osnova za dohodnino na prebivalca je kazalnik, ki prikazuje ekonomsko moč prebivalstva obravnavane teritorialne enote. Medregionalne razlike so po tem kazalniku relativno majhne in dokaj stabilne. Razmerje med najboljšo, Osrednjeslovensko regijo, in najslabšo, Pomursko regijo, je po tem kazalniku že od leta 2003 dalje 1,6 : 1. To razmerje je razmeroma majhno, če ga primerjamo z razmerjem, ki upošteva npr. BDP na prebivalca (1 : 2,2), vendar po drugi strani precejšnje, saj pomeni za dobrih 60 % višjo osnovo v Osrednjeslovenski regiji v primerjavi s Pomursko. Tudi koeficient variacije je manjši kot npr. pri BDP na prebivalca in znaša 12 % v letu 2006. Take medregionalne razlike ne presenečajo. Osnova za dohodnino temelji večinoma na osebnih prejemkih (vsaj do leta 2006, za katero imamo zadnje podatke), med katerimi imajo največji delež plače, kjer so še manjše medregionalne razlike kakor pri osnovi za dohodnino (razmerje je 1,4 : 1). Vendar tudi take medregionalne razlike niso zanemarljive, saj pomenijo v povprečju za 40 % višje bruto plače na zaposlenega v Osrednjeslovenski kot v Pomurski regiji.

Karta 7: Osnova za dohodnino na prebivalca, 2006
 Map 7: Taxable earnings per capita, 2006

Karta 8: Bruto plače na zaposlenega, 2007
Map 8: Gross wage per employee, 2007

SEZNAM LITERATURE IN VIROV

1. Bregar, L. in Repotočnik, Z. (2003). *Mednarodne in časovne primerjave bruto domačega proizvoda v paritetah kupne moči*. Prva faza raziskave, Poročilo, Delovna verzija. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Statistični inštitut.
2. European Commission. (1988a). Council Regulation (EEC) No 2052/88 on the tasks of the Structural Funds: OJ L 185 of 15 July 1988.
3. European Commission. (1988b). Council Regulation (EEC) No 4256/88.
4. European Commission. (2002). European regional statistics. Changes in the NUTS classification 1981–1999, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
5. European Commission. (2003a). Regions, Statistical Yearbook 2003. Luxembourg.
6. European Commission. (2003b). Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS).
7. European Commission. (2006). Regions, Statistical Yearbook 2006. Data 2000–2004. Luxembourg.
8. European Commission. (2007). Eurostat regional yearbook 2007. Luxembourg.
9. Eurostat. New Cronos. Regions (a). Pridobljeno 2. 4. 2008 na http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/introannex_regions_en.html.
10. Eurostat. New Cronos. Regions (b). Pridobljeno 2. 4. 2008na http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/mainchar_tabel2_en.html.
11. Eurostat. New Cronos. Regions (c). Pridobljeno na 2. 4. 2008http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/mainchar_tabel3_en.html.
12. Eurostat. New Cronos. Regions (d). Pridobljeno na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=EU_MASTER_regions&depth=2.
13. Evropska komisija: Uredba Sveta (ES) št. 1888/2005 z dne 26. oktobra 2005 o spremembi Uredbe (ES) št. 1059/2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS) zaradi pristopa Češke, Estonije, Cipra, Latvije, Litve, Madžarske, Malte, Poljske, Slovenije in Slovaške k Evropski uniji (UL L št. 309 z dne 25. 11. 2005).
14. Informacija o uvajanju EU uredbe NUTS (Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council on the establishment of a common classification of territorial units for statistics) in prilagajanje veljavne Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot – SKTE (Uradni list RS, št. 28/2000), gradivo za sejo vlade, 16. 1. 2004.
15. NUTS Regions in the New Member States. (2004). Amendments to the NUTS Regulation, gradivo SURS.
16. *Jesensko poročilo 2008*. (2008). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
17. Malačič, J. (2000). *Demografija, teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
18. Novak, J. M. (2003). Gospodarske družbe. *Ekonomsko ogledalo*, št. 6/2003, str. 16. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.

19. Novak, J. M. (2007). Poslovanje gospodarskih družb in zadrug v letu 2006. *Ekonomsko ogledalo*, št. 5/2007, str. 21. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
20. Office for official publications of the European Communities. (2006). *Methodes and nomenclatures. Regional and urban statistics. Reference guide.* Luxembourg.
21. Pečar, J. (2006). Regije 2006 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah. *Delovni zvezi*, št. 15. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
22. Pečar, J. (2008). Ekonomska moč prebivalstva po regijah. *Ekonomsko ogledalo*, št. 3/2008, str. 23. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
23. Pečar, J. (2008). Medregionalne razlike v BDP na prebivalca po kupni moči v EU. *Ekonomsko ogledalo*, št. 4/2008, str. 20. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
24. *Poročilo o človekovem razvoju 2000–2001.* (2001). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, UNDP.
25. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013. Pridobljeno septembra 2008 na http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/apz_2007_2013.pdf.
26. *SI-Stat podatkovni portal – Demografsko in socialno področje – Izobraževanje.*(2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
27. *SI-Stat podatkovni portal – Demografsko in socialno področje – Trg dela.*(2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
28. *SI-Stat podatkovni portal – Demografsko in socialno področje – Prebivalstvo.*(2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
29. *SI-Stat podatkovni portal – Ekonomsko področje – Nacionalni računi* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
30. *SI-Stat podatkovni portal – Splošno – Splošno* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
31. *SI-Stat podatkovni portal – Splošno – Upravno teritorialna razdelitev* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
32. *SI-Stat podatkovni portal – Podatki po občinah* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
33. *SI-Stat podatkovni portal – Podatki po statističnih regijah* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
34. Slovenski računovodski standardi 2006, Uradni list RS, št. 118/2005.
35. *Socialni razgledi 2006.* (2006). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
36. Statistični urad RS. (2006). Uredba NUTS – spremembe. Pridobljeno 16. 11. 2006 na <http://www.stat.si/doc/vsebina/02/CPS-2006-01.pdf>.
37. *Statistični letopis republike Slovenije 2006.* (2006). Ljubljana: SURS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
38. *Statistični letopis republike Slovenije 2007.* (2007). Ljubljana: SURS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
39. Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, Uradni list RS, št. 28/2000.

40. Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (EVA: 2006-1522-0002) – predlog za obravnavo. Vladno gradivo, oktober 2006.
41. Vrišer, I. (1990): Ekonomsko geografska regionalizacija Republike Slovenije. *Geografski zbornik št. 30*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.
42. Regulation (EC) No 1888/2005 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 amending Regulation (EC) No 1059/2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS) by reason of the accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia to the European Union (Official Journal L 309, 25 November 2005).
43. Regulation (EC) No 176/2008 of the European Parliament and of the Council of 20 February 2008 amending Regulation (EC) No 1059/2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS) by reason of the accession of Bulgaria and Romania to the European Union (Official Journal L 061, 5 March 2008).
44. Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999.
45. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS, št. 93/2005.
46. Zakon o gospodarskih družbah, Uradni list RS, št. 42/2006 in 60/2006.